

**KENT PARKLARININ KULLANIM OLANAKLARININ
ENGELLİLER AÇISINDAN İRDELENMESİ: İSTANBUL
İLİ ZEYTİNBURNU İLÇESİ ÇIRPICI ŞEHİR PARKI
ÖRNEĞİ**

Özüm TÜRCAN İMREN

Yüksek Lisans Tezi

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER**

2019

T.C.

**TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KENT PARKLARININ KULLANIM OLANAKLARININ ENGELLİLER
AÇISINDAN İRDELENMESİ:
İSTANBUL İLİ ZEYTİNBURNU İLÇESİ ÇIRPICI ŞEHİR PARKI ÖRNEĞİ**

Özüm TÜRCAN İMREN

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Prof. Dr. Tuğba KİPER

TEKİRDAĞ-2019

Her hakkı saklıdır.

Prof. Dr. Tuğba KİPER danışmanlığında, Özüm TÜRCAN İMREN tarafından hazırlanan “Kent Parklarının Kullanım Olanaklarının Engelliler Açısından İrdelenmesi: İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi Çırpıcı Şehir Parkı Örneği” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Tuğba KİPER

İmza : 

Üye: Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ

İmza : 

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Duygu ÇAY

İmza : 

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Doç. Dr. Bahar UYMAZ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENT PARKLARININ KULLANIM OLANAKLARININ ENGELLİLER AÇISINDAN İRDELENMESİ: İSTANBUL İLİ ZEYTİNBURNU İLÇESİ ÇIRPICI ŞEHİR PARKI ÖRNEĞİ

Özüm TÜRCAN İMREN

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Bu yüksek lisans tez çalışmasında; Çırpıcı Şehir Parkı'nda, kent parklarının kullanım olanaklarının engelliler açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Tez çalışmasının ana materyalini; İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi sınırları içerisinde yer alan Çırpıcı Şehir Parkı oluşturmaktadır. Çalışma; arazi gözlemleri ve konu ile ilgili literatürlere dayalı olarak Çırpıcı Şehir Parkı'nda engellilere yönelik dış mekân kullanım standartları araştırılmıştır. Ulaşılabilirlik (park girişi, yaya yolu, merdiven, rampa, otopark), peyzaj donatı elemanları (oturma elemanı, işaret ve yönlendirme levhası, aydınlatma elemanı, çöp kutusu, halka açık telefon, posta kutusu, su ögesi), kullanım ve aktivite (çocuk oyun alanı, spor alanı, oturma alanı, tuvalet) çevreleme elemanları (bitkisel ve yapısal sınırlayıcılar) çerçevesinde çeşitli ölçümler yapılarak, görsel materyallerle desteklenmiş ve engellilere yönelik dış mekân standartlarına uygunlukları bakımından analiz edilerek sorgulanmıştır. Bulgular kapsamında engellilere yönelik sorunlar değerlendirilerek mevcut durumun iyileştirilmesi için çözüm önerileri geliştirilmiştir. Sonuç olarak, sadece engelli bireyler için değil herkes için tasarımın ön planda tutulmasının önemi vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: kent parkı, engelli, tasarım, erişilebilirlik, İstanbul, Zeytinburnu Çırpıcı Şehir parkı

2019, 141 sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

AN EXEMINATION OF URBAN PARK FACILITIES FOR DISABLED PEOPLE: THE CASE OF ZEYTİNBURNU ÇIRPICI CITY PARK IN İSTANBUL

Özüm TÜRCAN İMREN

Tekirdağ Namık Kemal University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor : Prof. Dr. Tuğba KİPER

In this master thesis, there is made an analysis on the features that city parks offer for disabled people. Çırpıcı City Park, found at Istanbul county Zeytinburnu district, is taken into account as the main structure of this thesis. A research on outdoor usage areas for disabled people is made from field observations at Çırpıcı City Park. This work includes related literature as reference. By taking different measurements for floor elements (park entrance, pedestrian way, staircase, ramp, parking lot), landscape equipments (seating, direction and sign boards, lightning equipment, waste bin, toilet, play equipment, sports area, water features) and boundary elements (vegetation and physical boundaries), results have been extracted. The results have been supported with visual materials and evaluated for outdoor standards on disabled people areas. Analyzing the problems and evaluating the results was the key to advising possible solutions in order to improve the situation for disabled people. As a result, the importance of landscape design has been emphasized not only for disabled people but for everyone going to public parks.

Keywords; urban park, disabled, design, accessibility, Istanbul, Zeytinburnu Çırpıcı City Park,

2019, 141 pages

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın baőından sonuna kadar her zaman motivasyonumu sağlayan, bana inanan desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam, danıőmanım Prof. Dr. Tuęba KİPER'e, herőeyi ile tım imkânlarını kullanıp, yanımdan bir kez olsun ayrılmayan eőim Orçun Utku İMREN'e beni bugūnlere getiren koőulsuz yanımda olan canım aileme, lisans hayatım boyunca verdikleri emeklerden dolayı değerli hocalarım Prof. Dr. Aslı KORKUT, Prof. Dr. Elif Ebru ŐİŐMAN, Prof.Dr. Murat ÖZYAVUZ ve Prof. Dr. Rūya YILMAZ'a sonsuz teőekkūr ederim.

Özüm TÜRCAN İMREN

Haziran, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGE DİZİNİ	vi
ŞEKİL DİZİNİ	vii
SİMGE VE KISALTMA DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı ve Önemi	1
1.2. Kaynak Özetleri.....	2
2. KURAMSAL TEMELLER	5
2.1. Dış Mekan ve Kamusal Alan Kavramları	5
2.2. Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramları	5
2.3. Kent Parkları Kavramı	6
2.3.1. Kent parklarının tarihsel gelişimi	9
2.3.2. Kent parklarının işlevleri.....	10
2.3.3. Kent parklarının planlama ilkeleri.....	12
2.4. Engelli Kavramı ve Yasal Düzenlemeler	15
2.4.1. Engelli tanımı ve türleri.....	15
2.4.2. Engellilerle ilgili yasal düzenlemeler	20
2.4.2.1. İmar mevzuatı	20
2.4.2.2. Engelliler kanunu	22
2.4.2.3. Engellilerle doğrudan ilgili standartlar.....	23
2.5. Engellilerin Parkları Kullanımına İlişkin Tasarım İlkeleri ve Kullanım Standartları	24
2.5.1. Ulaşılabilirlik.....	28
2.5.1.1. Park girişleri	28
2.5.1.2. Yaya yolu ve kaldırımlar	29
2.5.1.3. Rampalar	34
2.5.1.4. Merdivenler	37
2.5.1.5. Engelliler için park yerleri.....	39
2.5.2. Peyzaj donatı elemanları	43
2.5.2.1. Oturma elemanları	43
2.5.2.2. İşaret ve yönlendirme levhaları	47
2.5.2.3. Aydınlatma elemanları	49
2.5.2.4. Çöp kutuları.....	50
2.5.2.5. Çeşmeler.....	51
2.5.2.6. Halka açık telefonlar	52
2.5.2.7. Posta kutuları.....	54
2.5.2.8. Su öğeleri	54
2.5.3. Kullanım ve aktiviteler	55
2.5.3.1. Çocuk oyun alanları	55
2.5.3.2. Spor alanları	56
2.5.3.3. Oturma alanları.....	57
2.5.3.3. Tuvaletler	57
2.5.4. Çevreleme elemanları.....	59
2.5.4.1. Bitkilendirmeler	59
2.5.4.2. Sınırlayıcılar	61
2.6. Engellilerin Parkları Kullanımında Karşılaştığı Sorunlar	61
2.7. Ulusal ve Uluslararası Park Örnekleri.....	63

2.7.1. Ulusal park örnekleri	63
2.7.2. Uluslar arası park örnekleri	71
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	80
3.1. Materyal	83
3.2. Yöntem	82
4. BULGULAR ve TARTIŞMA	91
4.1. Çalışma Alanının Engellilerin Erişebilirliği Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	91
4.1.1. Ulaşılabilirliğe ilişkin bulgular.....	91
4.1.1.1. Park girişleri	91
4.1.1.2. Yaya yolu ve kaldırımlar	93
4.1.1.3. Rampalar	97
4.1.1.4. Merdivenler	98
4.1.1.5. Engelliler için park yerleri.....	99
4.1.2. Peyzaj donatı elemanlarına ilişkin bulgular	101
4.1.2.1. Oturma elemanları	101
4.1.2.2. İşaret ve yönlendirme levhaları	106
4.1.2.3. Aydınlatma elemanları	108
4.1.2.4. Çöp kutuları.....	110
4.1.3. Kullanım ve aktivite alanlarına ilişkin bulgular	111
4.1.3.1. Çocuk oyun alanları	111
4.1.3.2. Spor alanları	116
4.1.3.3. Oturma alanları.....	118
4.1.3.4. Tuvaletler	119
4.1.4. Çevreleme elemanlarına ilişkin bulgular.....	121
4.1.4.1. Bitkilendirmeler	121
4.1.4.2. Sınırlayıcılar.....	124
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	127
6. KAYNAKLAR.....	136
7. ÖZGEÇMİŞ.....	141

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 2.1. : Merkezi kent parkında bulunan fonksiyonların, en az ölçüdeki alan	8
Çizelge 3.1. : Ulaşılabilirlik için kullanım standartları	84
Çizelge 3.2. : Peyzaj donatı elemanları kullanım standartları.....	87
Çizelge 5.1. : Engellilerin parkları kullanım standartları ve araştırma bulguları	128

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2.1. : Yaya yolu kesiti	30
Şekil 2.2. : Kılavuz iz kullanım detayları	31
Şekil 2.3. : Kılavuz iz yerleştirme detayları	31
Şekil 2.4. : Drenaj kanalları.....	32
Şekil 2.5. : Izgara kanalları.....	33
Şekil 2.6. : Hissedilebilir yüzey	34
Şekil 2.7. : Eğim haritası	34
Şekil 2.8. : Tekerlekli sandalye kullanıcılarının manevra alanları.....	35
Şekil 2.9. : Rampa eğimi	35
Şekil 2.10. : Dinlenme alanları.....	36
Şekil 2.11. : Rampa çeşitleri a-düz, b90, c180 dönüşlü rampa	36
Şekil 2.12. : Yaya önlerinde rampa örnekleri.....	37
Şekil 2.13. : Merdiven detayları	37
Şekil 2.14. : Aynı yöndeki sahanlık ölçüleri	38
Şekil 2.15. : Merdivende hissedilebilir yüzey	39
Şekil 2.16. : Mevcut park yeri	40
Şekil 2.17. : Mevcut park yerinde iyileştirme	40
Şekil 2.18. : Çapraz park yerleri.....	41
Şekil 2.19. : Tekerlekli sandalye kullananlar için park yeri.....	42
Şekil 2.20. : Kent mobilyaları baş kurtarma seviyeleri	44
Şekil 2.21. : Kent mobilyaları arası mesafe	45
Şekil 2.22. : Oturma cepleri tasarımı.....	45
Şekil 2.23. : Oturma bankı tasarımı.....	45
Şekil 2.24. : Masaların boyutları	46
Şekil 2.25. : Semboller	49
Şekil 2.26. : Ağaç ve aydınlatma elemanlarının yükseltilmesi	50
Şekil 2.27. : Çöp kutusu	51
Şekil 2.28. : Çeşmeler ve sebiller	52
Şekil 2.29. : Telefon kabinleri.....	53
Şekil 2.30. : Posta kutuları	54
Şekil 2.31. : Tuvaletler	58
Şekil 2.32. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı.....	63
Şekil 2.33. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-2	64
Şekil 2.34. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-3	64
Şekil 2.35. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-4	64

Şekil 2.36. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-5	65
Şekil 2.37. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-6	65
Şekil 2.38. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-7	65
Şekil 2.39. : Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı-8	66
Şekil 2.40. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	66
Şekil 2.41. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	67
Şekil 2.42. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	67
Şekil 2.43. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	67
Şekil 2.44. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	68
Şekil 2.45. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	68
Şekil 2.46. : Balıkesir engelsiz yaşam parkı.....	68
Şekil 2.47. : Bahçelievler engelsiz yaşam parkı.....	70
Şekil 2.48. : Bahçelievler engelsiz yaşam parkı.....	70
Şekil 2.49. : Bahçelievler engelsiz yaşam parkı.....	71
Şekil 2.50. : Bahçelievler engelsiz yaşam parkı.....	71
Şekil 2.51. : John Dillon parkı.....	72
Şekil 2.52. : John Dillon parkı.....	72
Şekil 2.53. : John Dillon parkı.....	73
Şekil 2.54. : John Dillon parkı.....	73
Şekil 2.55. : John Dillon parkı.....	73
Şekil 2.56. : John Dillon parkı.....	74
Şekil 2.57. : John Dillon parkı.....	74
Şekil 2.58. : John Dillon parkı.....	75
Şekil 2.59. : John Dillon parkı.....	75
Şekil 2.60. : John Dillon parkı.....	75
Şekil 2.61. : John Dillon parkı.....	76
Şekil 2.62. :Morgan’ın ilham adası	77
Şekil 2.63. : Morgan’ın ilham adası	77
Şekil 2.64. :Morgan’ın ilham adası	78
Şekil 2.65. : Morgan’ın ilham adası	78
Şekil 2.66. :Morgan’ın ilham adası	79
Şekil 2.67. : Morgan’ın ilham adası	79
Şekil 2.69. : Morgan’ın ilham adası	83
Şekil 3.1. : Zeytinburnu ilçesini konumu	80
Şekil 3.2. : Çırpıcı şehir parkı uydu görüntüsü	81
Şekil 3.3. : Çırpıcı şehir parkı peyzaj projesi	82
Şekil 3.4. : Yöntem akış şeması	83

Şekil 4.1. : Park ana giriş kapısı	91
Şekil 4.2. : Park ana giriş kapısı-2.....	92
Şekil 4.3. : Park ana giriş kapısı-3.....	92
Şekil 4.4. : Park ana giriş kapısı-4.....	93
Şekil 4.5. : Yaya yolu	93
Şekil 4.6. : Yaya yolu kesiti	94
Şekil 4.7. : Yürüyüş ve bisiklet parkuru.....	95
Şekil 4.8. : Bağlantı yolları.....	95
Şekil 4.9. : Farklı renkteki döşemeler	96
Şekil 4.10. : Farklı renkteki döşemeler	96
Şekil 4.11. : Yaya yollarından görüntüler	97
Şekil 4.12. : Yaya yollarından görüntüler	97
Şekil 4.13. : Sosyal tesis girişi.....	98
Şekil 4.14. : Sosyal tesis girişindeki merdivenler	98
Şekil 4.15. : Otoparktan parka giriş alanı.....	99
Şekil 4.16. : Açık otopark.....	100
Şekil 4.17. : Açık otopark.....	100
Şekil 4.18. : Engelli park alanları.....	100
Şekil 4.19. : Engelli park alanları.....	101
Şekil 4.20. : Ahşap banklar	101
Şekil 4.21. : Paslanmaz banklar	102
Şekil 4.22. : Banklar arası mesafeler.....	103
Şekil 4.23. : Piknik masaları.....	104
Şekil 4.24. : Oturma alanları	104
Şekil 4.25. : Gölgeleli oturma alanları	105
Şekil 4.26. : Gölgeleli geniş alanlar	105
Şekil 4.27. : Yürüyüş ve bisiklet parkurundaki semboller	106
Şekil 4.28. : Yürüyüş ve bisiklet parkurundaki semboller	106
Şekil 4.29. : Aktivite alanları bilgilendirme panolar	106
Şekil 4.30. : Yönlendirme levhaları	107
Şekil 4.31. : Yol çizgileri	107
Şekil 4.32. : Acil toplanma yeri panoları	108
Şekil 4.33. : Aydınlatma elemanları arası uzaklık	109
Şekil 4.34. : Aydınlatma elemanı ölçüleri.....	109
Şekil 4.35. : Çöp kutuları	110
Şekil 4.36. : Çöp kutuları arası mesafe.....	111
Şekil 4.37. : Çocuk oyun alanı girişleri.....	112

Şekil 4.38. : Çocuk oyun alanı	112
Şekil 4.39. : Çocuk oyun alanı zemin kaplamaları.....	113
Şekil 4.40. : Çocuk oyun alanı	113
Şekil 4.41. : Çocuk oyun alanı	114
Şekil 4.42. : Çocuk oyun alanı elemanları	114
Şekil 4.43. : Engelsiz çocuk oyun alanı	115
Şekil 4.44. : Çocuk oyun alanı döşemeler.....	115
Şekil 4.45. : Tenis kortu	116
Şekil 4.46 : Basketbol sahası.....	116
Şekil 4.47. : Basketbol sahası giriş kapısı	117
Şekil 4.48. : Basketbol sahası giriş kapısı	117
Şekil 4.49. : Fitnes alanı	118
Şekil 4.50. : Fitnes alanı genel görünüş	118
Şekil 4.51. : Piknik alanı	119
Şekil 4.52. : Prefabrik tuvaletler.....	120
Şekil 4.53. : Prefabrik tuvaletler ve semboller.....	120
Şekil 4.54. : Sınır bitkilendirmesi.....	121
Şekil 4.55. : Yol bitkilendirmesi	122
Şekil 4.56. : Gölgeleme oluşturan yüksek boylu ağaçlar.....	122
Şekil 4.57. : Bordür amacı ile kullanılan çalılar.....	122
Şekil 4.58. : Kokulu çalılar.....	123
Şekil 4.59. :Sert zemin üzerinde bulunan ağaç dipleri.....	123
Şekil 4.60. : Yönlendirici çalı grubu	124
Şekil 4.61. : Ferforje paneller.....	124
Şekil 4.62. : Ahşap sınır elemanları	125
Şekil 4.63. : Ferforje sınır elemanları.....	125
Şekil 4.64. : Yapay çit sınır elemanları	126

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

ADA	:Americans With Disabilities Act/Amerikan Engellilik Yasası
CEN	: European Committee for Standardization
DDA	: Disability Discrimination Act / Engelliler Ayrımcılık Yasası
DIN	: Alman Normları
ICF	: International Classification of Functioning, Disability and Health
ICIDH	: Bozukluklar, Yeti Yitimi ve Engellerin Uluslararası Sınıflandırması
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
ÖZİ	: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations/Birleşmiş Milletler
WHO	: World Health Organization/Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı ve Önemi

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun tanımına göre engelli; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmaktadır.

Engelli bireylerin destek almadan kent yaşamında ve sosyal hayatta var olabilmelerini sağlamak için onlara uygun düzenlemelerin ve uygulamaların yapılması gerekmektedir. Kentin bütününe oluşturan yerleşme alanları, yeşil alanlar, açık alanlar ve kentsel alt yapı arasındaki ulaşımı sağlayan alanlar engelli bireyler düşünülerek ülke, bölge ve sonrasında da kent ölçeğinde planlamalıdır.

ABD, Kanada, İngiltere ve AB üye ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler engelli bireyleri sorunlarını detaylı bir şekilde ele alarak, çözüm önerileri getirmişler ve bu çözümleri uygulayarak engelli bireylerin toplumda karşılaştığı ayrımcılığa son vermeye başlamışlardır (Bahadır 2014).

ABD’de 1990 yılında çıkan “ADA Engelli Amerikalılar Yasası” ve İngiltere de 1994 yılında çıkan “DDA Engelliler Ayrımcılık Yasası” dünyada engelliler için yapılan yasal düzenlemelerdir. Türkiye de ise 1 Temmuz 2005 de yürürlüğe giren Özürlüler Yasası ile çalışmalara başlanmış ve ülkemizin erişilebilir bir çevreye sahip olması için 7 yıllık bir süre tanınmıştır ve bu sürenin sonunda 3 yıl daha ek süre verilmiştir. 2013 yılında çıkan kanun tasarısıyla özürlü kelimesi yerine, engelli kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür (Bahadır 2014).

Engelli bireylerin paylaşımda bulunmaları ve hayata katılımları açısından dış mekan rekreasyon alanı olarak parklar ilk sırada yer almaktadır. Engelli bireyler kendileri için uygun şartlarda olmayan parklar yüzünden zor durumda kalmakta ve bu durumda onların sosyal çevreden ve rekreasyonel aktivitelerden uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Engellilerin, yaşama uyumlarını kolaylaştırmak için parklardaki erişilebilirliği ve kullanılabilirliği en üst düzeye çıkarmak gerekmektedir. Dış mekânları düzenlerken tasarımlar engelli bireyleri kapsayacak şekilde yapılmalı ve donatılar engelli bireylerin kullanabileceği şekilde uyumlu

seçilmelidir. Buradan yola çıkılarak; bu tez çalışmasında; Çırpıcı Şehir Parkı'nda, kent parklarının kullanım olanaklarının engelliler açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde; araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilerek, konu ve kapsama yönelik daha önce yapılmış benzer kaynaklara ilişkin özetlere yer verilmiştir. İkinci bölümde, kent parkları, kent parklarının tasarım ve kullanım olanakları, engelli tanımları, engelliler ile ilgili mevzuatlar, ulusal ve uluslararası standartlara yer verilmiştir. Üçüncü bölümü ise materyal ve yöntem kısmı oluşturmaktadır. Bu bölümde ana materyali oluşturan Çırpıcı Şehir Park'ı ile ilgili bilgiler verilmiş olup, yöntem şekli anlatılmıştır. Dördüncü aşama da ise alan fotoğrafları ile desteklenen veriler yorum yapılarak kullanıma uygunlukları belirtilmiştir. Son olarak beşinci bölümde ise Çırpıcı Şehir Park'ının kullanım olanaklarını bireyler açısından evrensel hale getirmek için önerilerde bulunulmuştur.

1.2 Kaynak Özetleri

Çalışma kapsamında yararlanılan tez, rapor, makale gibi kaynaklar aşağıda açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Bu kaynakların değerlendirme parametreleri, literatür bulguları ve yöntem değerlendirmeleri bölümlerinden yararlanılmıştır.

Müftüoğlu (2006)'nin, 'Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi' adlı yüksek lisans tezinde anket çalışmasına yer vermiştir. Engellilerin yapılan anketler sonucu engelli kişilerin kentsel mekânda karşılaşmış oldukları sorunların saptanması ve kentsel mekânda engelli kişilerin rahat hareket etmesine imkân verecek tasarımların araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma bütününde engellilerin kentsel mekân içerisinde karşılaştıkları yaşamsal zorluklar vurgulanarak, bedensel engellilerin özellikle fiziki mekâna ulaşma, mekânı kullanma ve mekândan ayrılma konularında, erişilebilirlik açısından sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Trabzon kent merkezi örneği üzerine yapılan anket çalışmasıyla irdelenmiştir.

Erdem (2007)'nin, 'Ankara'da İç ve Dış Mekân Tasarımlarında Tekerlekli Sandalye Kullanıcılarının Yaşam Analizi' adlı yüksek lisans tezinde tekerlekli sandalye kullanan bireylerin yaşam kalitesi, iç ve dış mekânlarda kullanım kolaylığı veya zorluğu tespit edilerek yaşamlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre konut donatı elemanları, mobilya, çevre, yol, sosyal tesisler, toplu taşıma araçları gibi etmenlerin ve iç-dış mekânlarda yapılan düzenlemelerin tekerlekli sandalye kullanıcılarının kullanımlarında engeller oluşturduğu, hayatlarını zorlaştırdığı ve yaşam kalitelerini sınırlayarak yaşam haklarının kullanılmasında engel olduğu tespit edilmiştir.

Özdingiş (2007)'nin, 'İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma' adlı yüksek lisans tezinde engelli bireylerin sosyal hayattan dışlanmadan, toplumun bütünü ile birlikte bağımsız olarak kentsel çevre unsurlarından olan kent parklarından yararlanabilmeleri için yapılması gereken çalışmaları araştırarak ulaşılabilirlik ve kullanılabilirlik için gereken tasarım kriterleri ve standartları dikkate alarak engelsiz yapılaşmayı sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Bayram (2007)'nin 'Kamusal Mekân Kalitesinin Yükseltilmesinde Yöntemler ve Kamusal Sanatın Rolü' adlı yüksek lisans çalışmasında; mekânın bir ögesi olarak sanat çalışmalarının kamusal mekânlarda kullanımının, insana sunduğu farklı mekân deneyimlerini tanımlamak, fiziksel ve sosyal etkileşimlerle kent yaşamına katkılarını ortaya koymak ve kamusal mekân kalitesinin yükseltilmesinde uygulanan yöntemlerle, sanat faktörünün kalite üzerindeki etkilerini araştırmaktır.

Özcan (2008)'in, 'Engelli Standartlarının Adana Kenti ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Önerileri' adlı yüksek lisans tezinde yeşil (parklar, piknik alanları, bulvarlar, sokaklar, caddeler, alışveriş merkezleri) alanlarda, uluslararası standartlar doğrultusunda karşılaştıkları sorunların saptanması, saptanan sorunların yurt dışı ve yurt içi örnekler doğrultusunda uygulanabilir tasarımların oluşturulup, uygulamaya sunulması olmuştur.

Özyılmaz (2009)'un, 'Kentsel Açık Alan Tasarımlarının Değerlendirilmesi İçin Mekân Dizimi Yaklaşımı' kentsel mekânın yapısı, içerdiği öğeler irdelenmiştir. Kentsel mekânın konusu içinde yer alan kentsel açık alanların biçimlenmesini etkileyen etmenler ile kentsel tasarımla olan bağlantısı irdelenmiştir. "mekân dizimi" yönteminin işleyiş biçimi anlatılmış, temel kavramlar ve metodolojisi yer almıştır.

Boyacı (2010)'un 'Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler' adlı yüksek lisans tezinde; kent parklarında bulunması gerekli işlevlerin belirlenerek, Gençlik Parkı ve Central Park örnekleri üzerinden değerlendirilmesi bu kapsamda her iki parkın zaman içerisinde işlevlerindeki değişimin belirlenerek, bugünkü durumları açısından karşılaştırılmaları buna bağlı olarak yeterliliklerinin saptanması amaçlanmıştır.

Eşkil (2011)'in 'Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi' adlı yüksek lisans tezinde; engelliler için dış mekân tasarım ilkelerinin ve standartlarının belirlenerek, kamusal alanların ve parkların engelsizleştirilmesine

katkıda bulunmaktadır. Bu amaç Ankara'daki kent parklarından bazıları araştırma alanları olarak seçilmiş ve engellilerin kullanımına uygunluğu irdelenmiştir.

Bahadır (2014)'ün, 'Parklarda Erişilebilirliğin Engelliler Açısından İrdelenmesi: İstanbul – Göztepe 60. Yıl Parkı Örneği' adlı yüksek lisans tezinde tüm insanlara hizmet vermek amacıyla yapılan parkın engelli bireyler tarafından erişilebilirliğini incelemektir. Çalışmanın literatür bölümünde engelli kavramı anlatılarak engellilerle ilgili yasal düzenlemelerden bahsedilmiştir. Sonrasında engelli bireylerin parkta karşılaştıkları sorunlar ile dünyamızdan ve ülkemizden erişilebilirliği olan park örnekleri gösterilmiştir. Bir sonraki bölümde ise araştırma alanı tanıtılarak bulgular kısmında araştırma alanı için hazırlanan gözlem ve değerlendirme formu ve analiz paftasıyla parkta yapılan tasarımların, kent mobilyalarının ve fonksiyon alanlarının tasarım ilkelerine ve standartlarına uygunluğu araştırılmıştır. Bu doğrultu da çalışma kapsamındaki engelli profilleri fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, zihinsel engelliler, konuşma engelliler, diğer engelliler olarak belirlenip, yaşlılar da kullanıcı profiline dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerle parkın engelli bireyler tarafından erişilebilirliği ve parkta karşılaştıkları sorunlar ortaya çıkarılarak problemlere yönelik çözüm önerileri örneklerle sunulmuştur.

Alp (2014)'ün, 'Engelliler İçin Dış Mekân Kullanım Olanaklarının Araştırılması: İstanbul Beyazıt Yerleşkesi Örneği' adlı yüksek lisans tezinde; engelli bireylerin sosyal ve diğer ortamlara daha rahat katılımlarını sağlamak, yaşadıkları çevre şartlarını iyileştirmek ile olacaktır. Pek çok ortamda engellerle karşılaşan bu bireyler çalışma ve eğitim alanında sorunlar yaşamaktadır. Bu bağlamda; çalışma alanı olarak seçilen İstanbul Üniversitesi Beyazıt Yerleşkesindeki mevcut durum değerlendirilerek, engelli bireylerin dış mekân kullanımlarında ve erişimlerinde yaşadıkları problemler incelenmiştir. Yapılan literatür taraması, yerinde gözlem ve anket çalışmaları sonucunda standartlar ve tasarım ilkeleri belirlenerek, herkes için erişilebilir ve kullanılabilir bir üniversite için önerilerde bulunulmuştur.

Kurşun (2014)'ün 'Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının İrdelenmesi: Özgürlük Parkı Örneği, Kadıköy-İstanbul' adlı yüksek lisans tezinde; tekerlekli sandalye kullanan fiziksel engelli bireylerin rekreasyon ihtiyacının karşılandığı bir kentsel mekân olan kent parklarından İstanbul Kenti Özgürlük Parkı ele alınmıştır. Uluslararası standartlar doğrultusunda karşılaştıkları sorunların saptanmıştır. Ayrıca fiziksel engellilerin kullanımına uygunluğunu irdelenmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Dış Mekan ve Kamusal Alan Kavramları

Dış mekân; insan yapıtları arasında kalan, açıklık hissi uyandıran, kentsel ve toplumsal mekânı anlatmak için kullanılır. Gür (1996)'e göre; mekân tiplerini mekânın fonksiyonu belirler, mekân türleri ise mekânın sınırlarının esnekliği ve katılığı ile ifade edilebilmesidir. Öksüz (2004)'e göre; kentsel dış mekânlar özel yaşamın aksine toplu yaşamın tüm etkinliklerinin sürdüğü mekânlardır. Bu mekânlar her yaş, cins ve meslek grubunun yararlanmasına açık, kentsel strüktür içinde yer alan mekânlar olarak tanımlanabilir. Bunlar mülkiyetin ortak olduğu mekânlardır. Ortak çıkar ve kullanımlar için düzenlenmiş ya da oluşmuştur (Anonim 2019l).

Kamusal alanlar; toplumdaki tüm bireylerin serbestçe dolaşabildiği, gezebildiği, kullanabildiği mekânlardır. Yapılanmış veya yapılanmamış olabilir. Kent sakinlerinin kullandığı binalar, park, bahçe, yol, meydan, avlu, vb. gibi mekânlardır (Anonim 2019l).

Geçmiş dönemlerde kamusalın anlamı kamu yararına olan ile eş anlamlıydı. Günümüzde ise, daha çok herkesin gözü önünde olan anlamına gelmektedir. Kamusal mekân ise içinde bulunduğu çevrede yaşayan insanların, hem yapılı çevreyle hem de birbirleriyle karşılıklı iletişim kurdukları ortak kullanım alanları olarak tanımlanabilir. Bir başka tanımla kamusal mekân, toplu yaşam senaryosunun gözler önüne serildiği sahnedir. Bir şehrin parkları, meydanları, sokakları insanoğlunun değişimine yön ve şekil verir. Bu dinamik kamusal mekânlar, şehre hareket için yollar, iletişim için düğüm noktaları, eğlence ve dinlence için umumi yerler sağlayarak yerleşik hayatın önemli bir parçasını oluştururlar (Carr vd. 1992)

2.2. Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramları

Özyılmaz (2009)'a göre; kentsel mekân tanımlanırken, tanımlanması gereken bir diğer kavramın kentsel açık alanlar olduğunu belirtmiştir. Kentsel açık alan, kent mekân bütünü içinde, yapıların dışında kalan alandır. Dinlenme-eğlenme ve spor alanları, alışveriş alanları, sokaklar, caddeler ve meydanlar kentsel açık alanları oluşturur (Trancik 1986). Kentsel açık alan olarak tanımlanan parklar, meydanlar gibi alanlar yapılardan çok kentin kalitesini ve karakterini oluşturan bileşenlerdir (Simonds 1961). Açık alan kullanıcıları için kentsel açık alanların ne tip bir mekân olduğundan ziyade, ne kadar imkân sunduğu ile ilgilidirler (Wooley 2003). Kullanıcı mekâna bir değer verir ve aitlik hissiyle günlük hayatı içinde mekânı

kullanılmaktadır. Kentsel açık alanlar, kent dokusu içinde kişisel ve toplumsal yaşam kalitesini arttıran ve yaşam kalitesi tecrübesini geliştiren alanlardır. Açık alanlar, kentsel mirasın önemli bir parçası, kentin mimari ve estetik formunun güçlü bir elementi, ekolojik, sosyal olarak önemli alanlardır (Council of Europe 1986). Rekreasyon ve boş zaman aktiviteleri açısından kullanıcılara olanak sağlayan ve mental ve fiziksel sağlığı geliştiren mekânlardır. Açık alanların sosyal, çevresel ve ekonomik yararları da bulunmaktadır (Collins 1994, DoE 1996, Wooley, 2003).

Yeşil alan kavramı ise, mevcut açık alanların bitkisel elemanlar (odunsu ve otsu bitkiler), ile kaplı veya düzenlenmiş yüzey alanları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre her yeşil alan bir açık alan niteliğindedir. Ancak her açık alan yeşil alan olmayabilmektedir. 23804 sayılı İmar Yönetmeliğinde, yeşil alan kavramı “Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçeleri, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence ve kıyı alanları toplamıdır. İnterpol ölçekteki fuar, botanik ve hayvanat bahçeleri ve bölgesel parklar da yeşil alan 30 kapsamındadır” denilmektedir. Aktif yeşil alan kavramını ise kent ve mahalle parkı, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamıdır şeklinde tanımlamaktadır (Gül ve Küçük 2001).

2.3. Kent Parkları Kavramı

Dil (2004)'e göre; kent parkları kentte yaşayan tüm bireylere hizmet eden şehir parklarıdır. Nüfusun büyüklüğüne göre değişmekle beraber 40-400 hektar arasında değişebilmektedir. Şehir parkı etki alanı 3200- 4000 m arasındadır. Bu alanlara erişim mesafesi 30-60 dakikalık yürüme mesafesinde, motorlu taşıtlarla da 5-20 km uzaklıkta ulaşılabilecek mesafede bulunmaktadır. Kent parkı planlarken dikkat edilecek husus hizmet vereceği kişi sayısı, arazinin büyüklüğü ve morfolojik yapısıdır. Lynch (1981)' e göre kent parkları kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan ve bölge parkına göre daha büyük ölçülü alanlardır. İnsanların günlük kullanım için rahatlıkla ulaşabilecekleri yerde bulunan, bireysel ya da grup eylemlerine olanak sağlayan alanlardır (Eşkil 2011).

Ertekin (1992)'e göre; kent parkları, kentin ekolojik dengesini korumak ve kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere kentin odak noktalarında bulunması gereken, içinde toplumu oluşturan her yaş grubundan insanın aktif-pasif rekreasyon gereksinimlerini karşılamaya yönelik tesis ve olanaklara yer veren kent içi açık yeşil alanlardır (Özkır 2007). Özkır (2007)'e göre kent parkları, kullanıcıların rekresyonel yararı ve çevresel koruma

amaçları için tasarlanan kamu alanlarıdır. Oğuz (1998)'e göre ise, kent parklarını, karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanları olarak tanımlamaktadır. Kent parkları, doğa ve kültür kavramlarının birleştirilmesiyle oluşan kentli bireyin aktif ve pasif rekreasyon ihtiyacını karşılamaya yönelik düzenlenmiş açık-yeşil alanlar olarak da tanımlanmaktadır (Boyacı 2010).

Eşkil (2011)'e göre; kent parkları kapsamındaki kullanım olanaklarını şu şekilde açıklamıştır: Merkezi kent parkları, bünyesinde önemli ve farklı ölçekli üniteler barındırır. Kent büyüklüğüne bağlı olarak bir ya da birkaç tane olabilir. Genellikle 70-80 dekar az olmayan genişlikte planlanır ve mahalle parklarında bulunmayan fonksiyonları üstlenirler. Kent parklarının kapasite hesapları, her 100 kişi için 1 dekar olmak üzere 400 dekar az olmayan bir büyüklükte ele alınmalıdır. Kent parkları; mahalle ve mahalle kümeleri parklarından farklı olmak üzere yapay göller, açık hava sergi ve tiyatro amfileri, yüzme havuzu (her 5000 kişiye 1 kapalı ve 1 açık yüzme havuzu) bulundurulmalıdır (Uzun 1990). Rekreatif hizmet amaçlı, yüzme havuzları, tenis kortları (4-12 adet), çim futbol sahaları, piknik alanları, açık hava tiyatrosu, yaya gezinti alanları, paten alanları, oturma yerleri ve 9 teraslar, çay bahçeleri, lokanta üniteleri, acil yardım, PTT ve servis hizmetleri için tesisler, tuvalet üniteleri, otoparklar, gösteri alanları ile servis yolları kent parkı içinde düzenlenmelidir (Uzun 1990). Ayrıca rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyleri, tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim alanlar, kapalı sergi ve satış birimleri de kent parklarında yer almalıdır. Bunlara ek olarak teknik ve idari hizmet üniteleri ile banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, gibi donatı elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır. (Özkan 2001, Uzun'dan 2005). Merkezi kent parkında bulunan fonksiyonların, en az ölçüdeki alan tahsisleri Çizelge 2.1.'de verilmiştir.

Çizelge 2.1. Merkezi kent parkında bulunan fonksiyonların, en az ölçüdeki alan tahsisleri (Eşkil 2011)

Alan Kullanım Çeşidi	Gerekli En Az Alan Ölçüsü (da)
Çocuk Bahçesi (0-6 yaş)	1.0
Çocuk Bahçesi (6-12)	2.0
Spor Alanları	38.0
Sert Yüzeyle Oyun Alanları	6.0
Piknik Alanları	10.0
Serbest Oyun Alanları	8.0
Yüzme Havuzları	2.2
Doğal Alanlar	10.0
Yapı Alanları	5.0
Sergi ve Gösteri Alanları	10.8
Teraslar ve Dinlenme Alanları	10.0
Su Yüzeyleri	8.0
Otoparklar	5.0
Bitkilendirme Alanları	20.0
Toplam Alan	136.0

Boyacı (2010)'un 'Ülkemizde kent parkı işlevlerini belirleyen etmenler' adlı yüksek lisans tezinde; kullanım biçimlerine göre kent parklarını şu şekilde açıklamıştır: kentlerin büyüklüklerine göre park türlerinin hepsi veya bir kaç kentte yer alabileceği gibi, parkların kendi büyüklükleri de nüfusa ve nüfus artışına bağlıdır.

Altinel (1998)'e göre kent parkları kullanım şekillerine, yani temalarına göre aşağıdaki gibi sınıflandırılabilirler:

- **Botanik bahçeleri:** Botanik parklarında bir yörede bulunan ve bulunmayan bitkiler özel koşullar altında yetiştirilerek insanlara bitkisel örnekler sunulur. Bu tür alanlara "botanik eğitim alanları" denilebilir. Burada bitkiler gruplar halinde yetiştirilir ve her birini tanıtan kısa bilgiler içeren levhalar sayesinde bitkilerin özellikleri, yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ve hangi yörelere ait olduğu açıklanır.
- **Hayvanat bahçeleri:** Bir yörede bulunmayan hayvan türlerini orada yaşayanlara tanıtmak ve öğretmek için farklı bölgelerden örnekler getirilerek hazırlanan mekânlardır.
- **Eğlence parkları:** Eğlence parkları serbest zaman endüstrisine ait alanlar olup özel ekipmanlara, büyük alanlara ve büyük bütçeye gereksinime gösteren yerlerdir. Ülkemizde bu tür alanlara ilişkin az sayıda örnek bulunmaktadır. Çocukların ilgisini çeken merkezler

oldukları gibi büyüklerin de serbest zamanlarını eğlenceli bir şekilde geçirmesine olanak tanıyan yerlerdir. Eğlencenin yanı sıra bu tür alanlar eğitici aktiviteleri de içeren mekânlardır.

- **Sanat parkları:** Sanat parkları, sanat eserlerinin doğa içerisinde sergilendiği parklardır. Özellikle müze ve sergi galerileri gibi kapalı alanları gezme alışkanlıkları olmayanlar için ideal yerlerdir.

- **Tarih parkları:** Tarih parkları kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren bu alanlar, parkın bulunduğu şehrin veya ülkenin önemli tarihi öğelerini sunan alanlardır. Sanayi Devriminden kalma endüstriyel arkeolojik alanlar, eskiden çok önemli şahısların yaşadıkları çevreler olabilir.

- **Kültürparklar:** “Kültürpark” sözcüğü terimsel olarak Türkiye’ye özgü bir kullanımdır. Çok büyük alanlar olan kültürparklar, doğanın yanı sıra bünyelerinde eğlence, sergileme, sanat, eğitim v.b. çeşitli aktiviteleri barındırırlar. Kültürparklar, Türkiye’deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Kültürparklar tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar, konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlamaktadır (Boyacı 2010).

2.3.1. Kent parklarının tarihsel gelişimi

Eşkil (2011)’e göre; kent parklarının tarihsel gelişimine şu şekilde yer verilmiştir: tarih boyunca parkların oluşumu ile toplumların uygarlık düzeyleri, yaşam biçimleri ve sosyo-ekonomik yapıları arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mısır, Mezopotamya, İran, Asur gibi tarih öncesi dönemlere ilişkin uygarlıklarda, park ve bahçelerin hükümdar ve aileleri için yaptıkları malikâneler çevresinde yer aldığı görülmektedir. Örnek olarak Babil’in Asma Bahçeleri verilebilir. İran hükümdarının eşi için yaptırmış olduğu setlerden oluşan kule şeklinde bir bahçedir. Romalılar, M.Ö 2.yy’da mimari karakterde bahçeler oluşturmuşlardır. Roma bahçeleri, kolonlarla çevrili avlular içindedir, ağaçlar sıralıdır, parterler desenler oluştururdu. Rönesans’ın parlak devirlerinde ve Barok döneminde bahçe düzenlemesi, mimarların, ressamın, heykeltıraşların, şair ve filozofların işbirliği yaptıkları çok önem verilen bir güzel sanat olarak benimsenmiş ve olgunluğunun zirvesinde ölmez eserler verilmiştir. 18. Yy’da doğaya dönüş kuvvetli bir akım şeklinde belirmiş, romantik bir tutumla doğal, doğaya benzer arazi düzenlemeleri yapılması fikri benimsenmiştir (Arslan 1999). Toplum için park fikri 19.yy’da başlamıştır. Sanayileşmenin görüldüğü İngiltere’de başlayan park akımında yapılan ilk rekreasyonel parkların genel karakteri toplum için geniş yeşil alanlar sağlaması yanında,

tasarım içinde izole edilmiş hortikültürel teşhir çalışmalarının (Victorin, Pictoresk parklar) da yer aldığı yeşil alanlar şekliindedir. Bu çalışmaların hemen genelinde topografya, su, kayalar ve bitki örtüsü merkezi fikir etrafında tasarlanarak farklı sosyal gruplar için geniş çayırıklar planlanmıştır (Uzun 1990). Osmanlı imparatorluğunun 1703-1730 dönemini kapsayan Lale Devrinde, Fransa'nın Versailles Sarayı bahçesinden etkilenen III. Ahmet boğazda ve Haliçte çeşitli saray ve köşkler yaptırmıştır. Döneme adını veren lalelerin 800 farklı çeşit ve formunun yetiştirilmesini sağlamıştır. İstanbul'da bulunan Sadabad Bahçesi özellikle şenliklerin düzenlendiği ve rekreasyon düşüncesinin ilk uygulandığı alan olmuştur. Türk bahçelerinde daha sonra Barok tasarım anlayışı etkisi ile aks ve simetri, yabancı türler, polikrom renk anlayışı görülür. Avrupa kent parkları yönünden önemli örneklerin bulunduğu İngiltere'de yeşil alanların çoğu eskiden asillerin av yaptığı ormanlar ya da özel bahçelerden geliştirilmiştir. Hyde Park, 1635'de halka açılmıştır. Londra'nın önemli parkları arasında sayılan St. James Park, Gren Park ve Kensington Bahçeleri, özel izin ile 18. Yy'ın son ikinci yarısında kamu alanları statüsüne geçirilmiştir. Amerika'daki açık alanlar ise, genellikle özel mülkiyete ait alanlarında kamu kullanımına ayrılması ile çok amaçlı parklara dönüştürülmüştür (Arslan 1999). Günümüzde endüstriyel koşullar ve kent yaşam biçimi yeni toplum yapısına göre hızla değişmiş, çalışma koşulları, hızlı nüfus artışı, yeni ihtiyaçlarla birlikte toplumun yapısına göre tasarımı geliştirerek, klasik ve romantik yaklaşımlar terk edilmiş durumdadır (Uzun 1990). Lynch 1981' göre kent parkları son yıllarda, özellikle büyük şehirlerimizde tehlikeli boyutlara ulaşan çevre ve hava kirliliğini azaltmak, kişi başına düşen yeşil alan miktarını arttırmak, kentlerimizin düzenli ve planlı gelişmesini sağlamak, insanlara orman ve çevre sevgisini kazandırmak, dinlenme yerleri tesis etmek, ülkemizin turizm potansiyelini arttırmak ve toprak koruma önlemleri almak yoluyla yerleşim birimlerini sel ve taşkın zararlarından korumak amacıyla yapılan rekreasyon alanlarıdır.

2.3.2. Kent parklarının işlevleri

Boyacı (2010)'a göre; kent parklarının işlevlerine şu şekilde yer vermiştir: Yoğun kent hayatının baskısı altında bulunan kent insanının psikolojik açıdan dinlenmesi, rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve sosyo-kültürel açıdan insan gelişimi üzerine açık ve yeşil alanların etkisi büyüktür (Etlı 2002). Kent parkları, açık alan sisteminde bu anlamda hizmet görebilecek kentsel kamusal dış mekân ünitelerinden birisidir ve genel olarak açık yeşil alanlar ile aynı öneme ve işlevlere sahiptirler. Literatürde kent parkı işlevlerinin farklı şekillerde

sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu araştırmaya göre kent parklarının ana işlevleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- **Ekolojik işlevleri:** Kent parkları; iklimi kontrol eder ve düzenler. Örneğin kent içerisinde hava akımlarına olanak verirler. Kentin içinde, çevresinde artmakta olan endüstriyel tesisler, konutlar ile motorlu taşıtlardan çıkan gazlardan kirlenen kentin havası içinde bulunan toz ve zararlı gazları temizleyerek kente ışık ve hava sağlarlar. Gürültüyü absorbe etmek ya da dağıtmak için önemli rol oynarlar. İnsanların, kentlerde yitirilen bitki ve hayvan dünyası ile ilişki kurmalarına olanak sağlarlar. Koruma alanları sağlayarak, yaban hayatının korunmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynarlar. Habitat dağılışını ve kent iklimini düzenler, kentlerin sürdürülebilirliğine önemli katkı sağlarlar.
- **Arazi organizasyonu işlevleri:** Kent parkları; kentler ve organik sistem arasında bağlantı sağlarlar. Kentlerin geometrik yapı kalıpları arasına girerek monotonluğu giderirler. Böylelikle bir yandan kentin fiziki yapısının kuruluşunu giderirken öte yandan kentin yapı kitlelerine, yumuşak bir görünüm kazandırıp tüm unsurları organik düzen içinde bir araya getirirler. Kitle boşluk ayarlamasına yardımcı olurlar. Kent içindeki yeşil alanlar, araç trafiğini, yaya rekreasyon ve yerleşim alanlarından ayırmakla insanlar için trafik yönünden gereken güvenceyi sağlamış olurlar. Kentlerin strüktürüne, önemli oranda katkıda bulunarak konaklama, ticaret ve endüstri karakterleri yönünden uyumsuzluk gösteren farklı alanlar arasında tampon görevini görürler. Binaların yerleşme özelliklerini ve biçimini de etkileyebilirler. Örneğin, yeşil alan çevresinde yapılacak bir binanın yerleşimi ve cephe özellikleri açık alana göre tasarlanır.
- **Rekreasyon işlevleri:** Kent parkları; rekreasyon amaçlı organize edilmiş dış mekânlar sağlarlar. İnsanların eylemli ve eylemsiz rekreasyonları için bütün olanakları hazırlarlar. Örneğin kayak, yelken ve yüzme gibi aktivitelere büyük su yüzeyleri sağlarlar. Eğlence ile ilgili donatımlara olanak verirler. Kent insanına bir peyzaj ve doğallığa yakın bir ilişki alanı sunarlar.
- **Sağlık işlevleri:** Kent parkları; bitkilerin renk, biçim, doku, ölçü gibi özellikleriyle insan psikolojisini rahatlatarak insan yaşamını kolaylaştırır ve anlam kazandırır, İnsanlar kendi isteklerini yerine getirebilirler, ruh sağlığının tazelenmesi ve gelişmesinde fayda sağlarlar. Kentliye spor yapma olanağı sağlayarak daha sağlıklı bireyler oluşmasına yardımcı olurlar. Bitkisel elemanlarıyla kent havasının temizlenmesini sağlayarak insanlar için temiz hava sahaları oluştururlar.
- **Estetik işlevleri:** Kent parkları; kentlerin güzelliğine ayrı bir boyut getirirler. Açık alanlar ve binalardan oluşan, kent mozağının en önemli görsel parçalarıdır. Kentlerin monoton geometrik yapısını veya yapı kitlelerinin sert dokularını hafifletir, keskin hatlarını yumuşatır, onlara canlılık verir. Ölçü, form, doku ve renk özelliklerinden yararlanılarak oluşturulan uyum ve zıt

görünümler, kent insanı üzerinde çekici bir etki yaratır. Mevsimden mevsime değişik renkleriyle kentsel peyzaja canlılık veren, hareketlilik kazandıran estetik bir varlık olarak kente hizmet ederler (Özkır 2007)

- **Ekonomik işlevleri:** Kent parkları; buldukları çevreye finanssal açıdan fayda sağlarlar. İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir alanın ekonomik yaşantısını canlandırır. Yaşama zevkini sağlayarak işgücü ve verimi artırır. Peyzaj amaçlı bitkisel üretim ve pazarlama ile ilgili sektörlerin gelişmesine katkıda bulunurlar. Arazi değerini artırır ve ekonomik yeniliklere imkan sağlarlar. Kente kültürel ve turizm amaçlı tanıtım yönünden katkıda bulunurlar.

- **Eğitim işlevleri:** Kent parkları; çocuk gelişimi için önemli bir kaynaktır. Özellikle çevre eğitimi ve birtakım gözlemler için kent parkları son derece önemlidir (Sarıkaya 2007). İyi tasarlanan kent parkları, tarih, kültür, botanik ve yaban hayatı yönünden ilgi çekicidirler.

- **Kültür işlevleri:** Kent parkları; farklı insanların karşılaşması, tanışması, konuşması, kentsel yaşamı paylaşması gibi sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyo-kültürel süreklilik ve gelişmenin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları olarak da nitelendirilebilirler. Sanatsal etkinliklere mekan oluştururlar. Kent parkları, sanatı iletirmek için olağanüstü olanaklar sunarlar. Açık hava tiyatrosu, dans gösterileri, konserler, sergiler v.b.

- **Sosyal işlevleri:** Kamusal alanların kullanımı sırasında sosyal grupların kendileri birer kullanıcı ve kamu haline dönüşmektedir. Örneğin evsizler, yoksullar ve yabancılar, parkta bulunarak kent yaşamına katılım şansını yakalayabilir ve kamunun bir parçası olabilirler (Özdemir 2009). Cranz'a (1989) göre; kent parklarının, ortaya çıkmalarından bu yana sosyal entegrasyon için bir mekanizma oluşturmaları istenmiştir. Bugün halen farklı sosyal sınıflardan gelen çocukların aynı takımda oynamalarına, bir konser ya da oyunu birlikte izlemelerine olanak sağlayarak, farklı sosyal grupları fiziksel ve düşünsel olarak birleştirmektedir. Bu olgu grupların birbirini tanımasını ve birbirine ilgi göstermelerini sağlamaktadır (Yorulmaz 2006).

2.3.3. Kent parklarının planlama ilkeleri

Kurşun (2014)'a göre; kent parkları içerisinde bulunan fonksiyonel kullanım alanlarını şu şekilde açıklamıştır: Kent parklarında, çok çeşitli rekreasyonel alan ve tesislere yer verebilmektedir. Bunların başlıcaları aşağıda sıralanmıştır (Özkan 2001):

- Yüzme havuzları,

- Hayvanat bahçeleri,
- Tabiat müzesi,
- Futbol, basketbol, voleybol, tenis alanları,
- Çocuk oyun alanları,
- Açık hava sergi ve tiyatro amfileri,
- Müzik pavyonları,
- Gölge yaya (Ülkesine göre güneşli) gezinti yolları,
- Bisiklet yolu, paten alanı,
- Çay bahçeleri, restoranlar,
- Çeşitli oturma ve seyir mekânları,
- Golf alanı,
- Çeşitli rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyi,
- Tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim yüzeyler,
- Piknik amaçlı bölümler,
- Kapalı sergi ve satış birimleri,
- Ayrıca teknik ve idari hizmet üniteleri ile büfe, tuvalet, sera, fidanlık gibi tesisler, otoparklar, banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır.

Kurşun (2014)'a göre; kent parkları planlama ilkelerine şu şekilde yer vermiştir: Kent parklarının planlanması, uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasında ortaya çıkan ilkeler aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Uzun 1990):

- Kent parkları, fonksiyonları gereği rekreasyonel bir kaynak olmaları yanında, en yararlı seviyede ve ihtiyaçlara uyumlu olarak kullanılabilir şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü yeterli şekilde kullanılmayan bir kaynak, bir potansiyel ve değer arz etmez.
- Kent parkları, öncelikle en yakın çevre ile ilişkili olmalıdır. Bu amaçla, yakın çevre insanının sosyo-ekonomik yapısı ve istekleri bilinmelidir.

- Kentin diğerk açık ve yeşil alan sistemi içinde bir bütünlük yaratmalı ve yaya bağlantı düzeni ile güvenli ulaşım olanakları sağlamalıdır.
- Kent yeşil alan sistemi içinde, kendine özgü bir plan bütünlüğünde tasarlanmalıdır. Kent parkı içinde ilişkiler ve aktiviteler, arazi, plan ve tasarım bütünlüğünü birlikte göstermelidir.
- Topoğrafik özellikler ve fiziksel yapı, çevre ile ilişkili olarak tasarlanmalı, estetik görünüm ve doğa harikaları korunmalıdır.
- Bölgesel iklim özellikleri ve yön durumu, plan karakterlerini doğrudan etkileyici olması nedeni ile tasarım açık ve net olarak belirli amaçlara yönelmiş olmalıdır. Bu amaçlar için, iklim karakterlerini olumlu yönde geliştirici plan yapısı düşünülmelidir.
- Kent parkları alan seçimi, çevre yapı yoğunluğu ile ilişkili olduğu kadar doğal kaynakların ve topoğrafik yapı özelliklerinin değerlendirilmesiyle de ilgili sayılmalıdır. İklim verileri ve diğer çevre faktörleri planlama ölçütleri olabildiği gibi, alan plastiği ve form çalışmaları çevre standardını yükseltici ve fonksiyonel işlevler üstlenebilir nitelik taşımaktadır. Özellikle fonksiyonlar arası ilişkiler kuran bir dizi ilgi çekici mekânların geliştirilmesi, park planlamada önemli plan ilkeleri olarak kabul edilmektedir.
- Bir kent parkı kullanılabilirliği ve yararlılığı, kullanım kapasitesi ve rahatlığı ile doğrudan ilişkilidir. Öncelikle kolay ulaşım ve güvenli dolaşım en önemli hedefler arasında sayılmalıdır.
- Kent parklarının kullanıcılar için rahat ve huzur veren, dinlendirici bir ortam olması için yapılan planlama tasarımlarla doğrudan ilişkili sayılmalıdır. Bu amaçlar için yapılacak su yüzeyleri, bitkilendirme ve çevreleme, plan özelliklerini doğrudan belirleyici olabilir.
- Kent parkı, sürekli kullanıma uygun olmalı, yıl boyu kullanılabilir yapıda projelendirilmeli, gerekli olan bölüm ve imkânları gece saatlerinde de yararlanılabilen özellikler göstermelidir. Yoğun kullanışlar için uygun yüzey kaplamaları ve güvenli materyaller planlama safhalarında düşünülmelidir.
- Yapılan plan ve uygulamalar, daha ileri yıllarda bakım ve süreklilik hizmetlerinde sorunlar çıkarmamalı ve mekanizasyona olanak verebilecek yapıda tasarlanmış olmalıdır.

2.4. Engelli Tanımı ve Yasal Düzenlemeler

2.4.1. Engelli tanımı ve türleri

Alp (2014)'e göre; engelli tanımı ve türlerini şu şekilde açıklamıştır: Ülkemizde pek çok engelli tanımı yapılmıştır. Literatür çalışması sırasında bu konu ve tanımlama ile ilgili olarak sakat, engelli, engelli gibi terimler kullanıldığı görülmüştür. Tüm bu karışıklığı önlemek adına mevzuatta yapılan değişiklik “Mevzuatta terminoloji birliğinin sağlanması, uluslararası hukuki metinlerde ve literatürde ağırlık kazanan eğilimin yansıtılması, söz konusu ifadelere yönelik toplum nezdindeki negatif algının izole edilmesi (yok edilmesi) amaçlarını teminen, mevzuatımızda yer alan sakat, engelli ve çürük ibarelerinin ve türevlerinin yerine engelli ibaresinin ve türevlerinin kullanılması öngörülmektedir” (Anonim 2013)'de göz önünde bulundurularak, tüm kaynaklarda kullanılan bu tür tanımlamalar “engelli” kelimesi ile değiştirilerek yazılmıştır.

Terminolojiye bakıldığında, Türkiye’de ve dünyada engelli kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları aşağıdaki gibidir;

Dünya Sağlık Örgütü (WHO/Wealth Health Organization) engellilik tanımına yeni bir boyut getirmiş, kişinin kendini engelli görmesi bir yana, toplumun onu nasıl kabul ettiği vurgulanmıştır. Buna göre aşağıdaki tanımlamalar karşımıza çıkmaktadır.

Yetersizlik (Impairment); Sağlık bakımından psikolojik, fizyolojik ve anatomik yapı veya fonksiyonlardaki eksikliği ve anormalliği ifade eder.

Engellilik (Disability): Bir aktiviteyi normal tarzda ya da normal kabul edebilecek sınırlar içinde gerçekleştirmekteki kısıtlılık veya yetersizliktir.

Engellilik (Handicap): Bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin yerine getirilememesi halidir (Yıldız 2003).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun kabul ettiği Sakat Kişilerin Hakları Bildirgesi’nde engelli tanımı şöyle yapılmaktadır. “Normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlar” olarak tanımlanmaktadır (Koca 2010).

Amerika’da engelli kavramı tanımına bakıldığında engelli; “fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi” tanımlar (EYH 2005).

5378 Sayılı Engelliler (Engelliler) Kanununa göre engelli; “doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi” tanımlar.

TDK’ya göre engelli tanımı; “vücudunda eksik veya kusuru bulunanlar” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2014).

Bir diğer tanıma göre engellilik; “yaş, cinsiyet ve kültürel faktörler çerçevesinde normal olarak kabul edilen görevlerin yerine getirilmesinde sınır ya da engel teşkil eden bir kusurun ya da yetersizliğin bir sonucudur” (Anonim 2001).

Engellilik; “doğuştan ya da sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan bireyi” tanımlar (Güler 1999).

Yapılan araştırmalar sonucunda, toplumda sadece sürekli engellilerin olmadığı, toplumda yaşayan her bireyin hayatının bir döneminde, kısa veya uzun süreli, geçici olarak, fiziksel çevrede engelli sayılabildiği gözlemlenmiş olup, bedensel engellilerin toplum içindeki tanımı ve oranlarına değişik boyutlar kazandırmıştır. “Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu” ve “Türk Standartları Enstitüsü (TSE)” engellileri belli gruplara ayırarak engelliliği fiziksel çevrede getirdiği kısıtlılığa göre de tanımlamıştır.

Buna göre yapılan engelli tanımlarını geçici engelliler ve sürekli engelliler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Geçici Engelliler: Toplumun küçük bir bölümünün engelli olduğunu kabul etmek yerine, büyük bir bölümünün geçici engelli olduğunu kabullenmek daha doğru bir düşünce olacaktır. Tam fiziksel yeteneğin geçici bir durum olduğu, buna karşılık bütün insanların, yaşamlarının bir bölümünü engelli geçirebilecekleri bilinen bir gerçektir.

Aşağıda belirtildiği gibi kronik ve geçici hastalıklar sonucunda hareketleri kısıtlanmış olan bireyler de bazı gereksinimlerinden dolayı kısıtlılıkları devam ettiği sürece engelli sayılmaktadırlar.

- Dolaşım sistemi (kalp, damar) rahatsızlıkları olanlar,
- Sindirim ve idrar yolları hastalıkları sonucu ameliyatlı ve yapay organ taşıyanlar,
- Akciğer hastalıkları, nefes yolları rahatsızlıkları ve diyabeti olanlar

- 12 yaşına kadar olan çocuklar ile 60 yaş üstü yaşlılar da hareketlerindeki, görsel ve işitsel duyulardaki kısıtlılık nedeniyle fiziksel çevrede engelli sayılabilmektedir (Babaoğlu 2003).

Yaşlılık; kendi içinde çok çeşitli gruplara ayrılabilir. Yaşlılar, bazı fonksiyonları yapmakta güçlük çekmesi nedeni ile toplum içinde ki görevi, sosyal ve ekonomik durumu değişmiş kişilerdir. Yaşlıları sahip oldukları farklı yeterlilik düzeylerine göre gruplandırabiliriz;

- Dinamik hayatlarını sürdürebilen, tüm gereksinimlerini kendileri karşılayabilen sağlıklı yaşlılar,
- Yatağa bağımlı olmamakla birlikte günlük gereksinimlerini karşılayamayan yaşlılar,
- Devamlı bakıma muhtaç olan yaşlı (Babaoğlu 2003).

Yaşlılıkta oluşan engellilikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Cisimlere erişimde yetersizlik
- Organların ve vücut sisteminin toleransının azalması
- Kilo alma ya da kaybetme
- Düşme eğiliminin artması
- Vücut sıcaklığının sağlanamaması
- Tuvaletini tutamama
- Bunama (Babaoğlu 2003).

Yukarıda anlatılan sebeplerden başka, fiziksel çevreyi kullanan sağlıklı bireylerin de geçici bazı gereksinimleri nedeniyle belirli zamanlarda kısıtlılıkları olduğu görülmektedir. Bu kişilerde kısıtlılıkları devam ettiği sürece engelli sayılmaktadır. Örneğin; yük taşırken, aşırı yorgunken, hamilelikte, bebek arabası sürerken veya çocuk taşırken, yaşlılıkta çevreye uyumda zaman zaman zorluklarla karşılaşmakta ve fiziksel çevrede engelli sayılabilmektedirler.

Sürekli Engelliler: Sürekli engelliler; doğuştan veya sonradan oluşan etkenler sonucu bedensel, duyuşsal, zihinsel ve sürekli hastalığı olan bireylerdir.

Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır. Süreğen hastalıklar özür türü içerisinde bir alt başlık olarak yer almaktadır.

Bu özür grubunda yer alan hastalıklar;

- Kas ve İskelet Özürleri: Bedensel kusurlar, kalça mafsali çıkıkları, bel kemiği arızaları, mafsali iltihapları, mafsali kireçlenmeleri, kas zayıflamaları

- Beyin ve Omurilik Özürleri: Çocuk felci, spastik özürlü, travmalar, omurilik özürlü, hidrosefali, sinir sistemi hastalıkları, epilepsi.
- İç Organ Özürleri: Kalp- damar hastalıkları, göğüs hastalıkları, verem, astım, karaciğer hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı rahatsızlıkları, endokrin ve metabolik hastalıklar vb.
- Belirli Bir Maddeye Duyarlılık: Şeker hastalığı, koku, toz, çiçek vb. etkenlere karşı alerji (Bekiroğlu 2002).
- Cilt ve deri hastalıkları
- Kanserler, kan hastalıkları, HIV
- Ruhsal davranış bozuklukları

gibi nedenlerle de bireyler engelli olarak tanımlanmaktadır.

Bedensel Engelliler: El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında, kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk gibi sebeplerle kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı sonucu, normal insanın hareketliliğine sahip olamayan, hareket organlarında veya bireyin bedenini oluşturan yapılardaki, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü ve işlev kayıpları nedeniyle yardımcı cihaz ve araçlarla hareket edebilen fiziki engelli kişilerdir. Özellikle kas ve iskelet sistemi özürlülerinden bel kemiği arızaları, kas zayıflamaları, beyin ve omurilik özürlü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serabral palsi, sipina bifida çocuk felci, spastik engelliler, yani hareket olanağını kısıtlayıcı özellikler taşıyan rahatsızlıkları olanlar bu gruba girmektedir. Bedensel engellileri yürüyebilen engelliler ve tekerlekli sandalye kullanan engelliler olmak üzere iki grupta inceleyebiliriz.

Yürüyebilen Engelliler: Bunları kendi içinde üçe ayırabiliriz.

- Hiçbir yardıma gerek olmadan yürüyebilenler.
- Tutunarak veya bastonla yürüyebilenler
- Koltuk değneği veya daha komplike bir aparatla yürüyebilenler.

Tekerlekli sandalye kullanan Engelliler: Bunları kendi içinde üçe ayırabiliriz.

- Tekerlekli sandalyeye bağlı olup zaman zaman yürüyebilenler
- Vücudun üst kısmını tamamen kullanabilen tekerlekli sandalyeye bağımlı engelliler
- Vücudunun üst kısmını da kullanamayan ağır engelliler. (Bekiroğlu 2002)

Duyusal Engelliler: Görme, duyma ve konuşma duyularından en az birini tamamen veya kısmen kaybetmiş olan bireylere duyusal engelli denir. Bunları kendi içinde üçe ayırabiliriz.

Görme Engelliler: Görememe, gözün bir ya da daha çok ögesinin yapı bozukluğu, yaralanma gibi doku bozukluğu sonucunda meydana gelmektedir. Doğuştan ya da beş yaşından önce kör olanlar ve beş yaşından sonra kör olanlar olarak ikiye ayrılır. Görme engelli bir insan gözündeki görme algılarının yoksunluğu veya ileri derecede yetersizliği neticesinde ya hiç görememekte, ya da az görebilmektedir. Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu, görme engellileri kör ve az gören şeklinde iki gruba ayırarak, şu şekilde tanımlamıştır: Bütün düzeltmelere rağmen, iki gözle görmesi yüzde 10'dan aşağı olan, normal hayat ve çalışmalarında görme gücünden yararlanma imkânı olmayan kişilere kör denilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği'nin tanımlamasına göre kör, bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi yüzde 10'dan aşağı olan, eğitim-öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanamayan kişidir. İki gözle görmesi yüzde 30'dan aşağı olan, özel bir takım araç ve yöntemler kullanmadan normal hayat ve çalışmalarında görme gücünden yararlanamayanlar da az görenler olarak adlandırılmaktadır. Görme özrü yaşa bağlı olarak ortaya çıktığında, beraberinde denge, dayanıklılık, tepki süresi ve çeviklik açısından da sınırlı olmanın dezavantajları yaşanmaktadır (Seyyar 2001).

İşitme Engelliler: Toplumda, normal düzeyde iletişimini sağlayamayan insanlar genelde, işitme engelli olarak tanımlanmaktadır. İşitme engelliliği, doğum öncesi, doğum anı ya da doğum sonrasında gürültü, kaza, yaşlılık gibi çeşitli sebeplere bağlı olarak işitme duyusu organının işlevindeki arızadan meydana gelmektedir. İşitme kaybının 21-35 desibel arasında olması halinde kişi, hafif derecede işitme engelli olarak kabul edilmektedir. 36-70 desibel arasında işitme kaybına uğrayanlar orta derecede, 71-90 desibel arasında ise ileri derecede işitme engelli olarak tanımlanmaktadır. 90 desibel ve üstü ise çok ileri derecede işitme kaybı olanlar için kullanılmaktadır. Sağır olarak da ifade edebileceğimiz bu grubun işitme cihazı kullanması mümkün olmadığından, işaret dili yöntemi ile iletişim sağlayabilmektedirler (İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2001).

Konuşma Engelliler: Herhangi bir nedenle konuşamayan, konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, artikülasyonunda (ifade kabiliyeti) bozukluk bulunanlar, işittiği halde konuşamayanlar, gırtlığı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi, dil-dudak-damak-çene yapısında bozukluk olanlara konuşma

engelli denilmektedir. (TUİK ve ÖZİ 2002). Özel Eğitim Konseyi'nin sunduğu bir diğer konuşma engelliliği tanımını; dil ve konuşma problemleri, fertler arası sözlü münasebette değişik sebeplerden dolayı ortaya çıkan aksaklıklar ve düzensizlikler olarak tarif etmektedir. Konuşmadaki aksaklıklar ve düzensizlikler değişik boyutta ve derecede olabilmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2001).

Zihinsel Engelliler: Zihinsel Engelli: Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişidir. Zekâ geriliği olanlar (mental retardasyon), Down Sendromu, Fenilketonüri (zeka geriliğine yol açmışsa) bu gruba girer (TUİK ve ÖZİ, 2002). Bireyde zihinsel engellilik, doğuştan, büyüme sırasında veya daha sonra oluşan fonksiyon bozukluklarının sebep olduğu engellilik türüdür. Zihinsel özürler, zekâ düzeyini ve düşünme kapasitelerini etkileyen bozukluklardır (Sürmen,1995). Zihinsel gelişmesinde meydana gelen yavaşlama, duraklama, gerileme nedeni ile davranış ve uyum yönünden yaşıtlarına göre sürekli gerilik ve yetersizliği olduğu için normal eğitim programlarından yararlanamayan, Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı sınıflandırmaya göre, “ağır öğrenenler, eğitilebilir zihinsel engelliler, öğretilbilir zihinsel engelliler ve devamlı bakım gereken bireyler” olarak gruplandırılmaktadır. Davranış bilimleri sözlüğüne göre zihinsel engellilik “sosyal, çevresel ya da organik nedenlere bağlı olan normalin altında entelektüel gelişim” olarak tanımlanır ve hafif, orta, şiddetli ve çok ileri gibi değerlendirilir (Yavaş 2002, Bekiroğlu 2002).

2.4.2. Engellilerle ilgili yasal düzenlemeler

2.4.2.1. İmar mevzuatı

Türkiye’de engelliler için ulaşılabilirliğin ve erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik yasal düzenleme ilk 1997 yılında 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılmıştır. Bu Kararname ile birçok kanunda engellilerle ilgili düzenleme yapılırken 3194 sayılı İmar Kanununa ulaşılabilirlikle ilgili bir madde eklenmiştir. İmar Kanununda “Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda Türk Standartları Enstitüsü’nün ilgili standartlarına uyulması zorunludur.” maddesi ile, yapılmış ve yapılacak altyapı alanlarında ve yapılarda ulaşılabilirlik ilkelerinin, yapılı çevreyle ilgili planlama, projelendirme, uygulama, ruhsatlandırma ve denetleme gibi görev ve sorumlulukları olan ilgili kurum ve kuruluşlarca uygulanması hüküm altına alınmıştır (EYH 2011). 572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin geçici 9. maddesi gereği, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yeniden düzenlenen ulaşılabilirlikle (fiziksel

engellerin kaldırılmasıyla) ilgili düzenlenen ve eklenen 3194 sayılı İmar Kanunu'nun ilgili yönetmelikleri 23804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 2 Eylül 1999 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikler ve yapılan düzenlemeler aşağıdaki gibidir;

- 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği
- Belediye ve Mücavir Alan sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği
- İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik
- Otopark Yönetmeliği
- Sığınaklarla İlgili Ek Yönetmelik
- Trafik Yasası
- Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği (3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği): Yönetmelikte engelli kavramından, ulaşılabilirlikten ve Türk Standartları Enstitüsü 'nün engellilerle ilgili standartlarından bahsedilerek, belediyelere engellilerle ilgili mevzuat ve standartlara uyma, bunları uygulama ve diğer gerekli önlemleri alma yükümlülükleri getirilmiştir. Yönetmelik ile; yapılarda, açık alanlarda (yol, otopark, park, yaya bölgesi, meydan ve kaldırımlarda), bunlar üzerindeki ulaşım ve haberleşme noktalarında ve peyzaj elemanlarında ulaşılabilirliğinin sağlanması için Türk Standartları Enstitüsü TSE standartlarına uygun düzenleme yapılması koşulu getirilmiştir (EYH 2011).
- Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği (Belediye ve Mücavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği): Bu Yönetmelikte de ulaşılabilirliğin sağlanması için TSE standartlarına uyulması yükümlülüğü getirilerek bazı ölçülerde ve ticari kullanımlara ilişkin maddelerde düzenlemeler yapılmıştır (EYH 2011).
- Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik (İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik): “Planlarda engellilerin kentsel kullanımlar, sosyal ve teknik alt yapı alanlarında ulaşılabilirliğini sağlayıcı tedbirlerin alınması amacıyla engellilere yönelik her türlü mevzuat ve TSE standartları dikkate alınır” hükmü ile kentsel, sosyal ve teknik alt yapı standardını belirleyen tabloya, sosyal tesis alanlarının “rehabilitasyon merkezlerini” kapsamı hususu eklenmiştir (EYH 2011).
- Otopark Yönetmeliği: Otoparkların yapımında TSE standartlarına uyulması, umumi bina, bölge otoparkları ve genel otoparklarda, 1’den az olmamak şartıyla park yerlerinin %5’inin engelli işareti koyularak engellilere ayrılması şartları getirilmiştir (EYH 2011).

- Sığınaklarla İlgili Ek Yönetmelik: Sığınakların yapımında TSE standartlarına uyulması hükmü getirilmiştir. Bu yönetmelik düzenlemelerinden sonra, çoğu Büyükşehir Belediyeleri kendi imar yönetmeliklerinde gerekli uyumlaştırma düzenlemeleri yaparak, engelliler için ulaşılabilirliğin sağlanmasını öngörmüşlerdir (EYH 2011).

2.4.2.2. Engelliler kanunu

Türkiye’de engelli bireyler için ulaşılabilir bir çevre oluşturulması amacıyla mevzuat düzenlemesi, 01.07.2005 tarihinde kabul edilen 5378 sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanundur. Kanunda ki ilk düzenleme 19 uncu madde ile 23.6.1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununda bir değişiklik yapılmasıdır. Bu Kanunun 42 nci maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere; “Engellilerin yaşamı için zorunluluk göstermesi hâlinde, proje tadili kat maliklerinin en geç üç ay içerisinde yapacağı toplantıda görüşülerek sayı ve arsa payı çoğunluğu ile karara bağlanır. Toplantının bu süre içerisinde yapılamaması veya tadilat talebinin çoğunlukla kabul edilmemesi durumunda; ilgili kat malikinin talebi üzerine bina güvenliğinin tehlikeye sokulmadığını bildirir komisyon raporuna istinaden ilgili mercilerden alınacak tasdikli proje değişikliği veya krokiye göre inşaat, onarım ve tesis yapılır. İlgili merciler, tasdikli proje değişikliği veya kroki taleplerini en geç altı ay içinde sonuçlandırır. Komisyonun teşkili, çalışma usulü ile engellinin kullanımından sonraki süreç ile ilgili usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Engelliler İdaresi Başkanlığı tarafından müştereken hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” fıkrası eklenmiştir. Söz konusu “Yapılarda Engellilerin Kullanımına Yönelik Proje Tadili Komisyonları Teşkili, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 22.04.2006 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmelik yukarıdaki Kanun maddesinde de belirtildiği gibi tadilat talebinde bulunan kat malikinin diğer kat malikleriyle yapacağı toplantıda talebinin reddedilmesi durumunda kurulacak olan komisyonla ilgilidir. Kat maliki, tadilat yapılacak olan binanın ruhsat işlemlerinin yapıldığı kuruluşa başvuru yaparak bir komisyon oluşturulmasını talep edebilir. Bu komisyonun söz konusu talebin gerekliliği ve bina güvenliği açısından bir değerlendirme yapmasının koşulları Yönetmelik kapsamında ele alınmaktadır (EYH 2011). 5378 sayılı Kanununun geçici 2 nci maddesi ise yerel yönetimlerini ilgilendiren bir düzenlemedir. Bu maddede “Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi yıl içinde engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilir.” hükmü yer almaktadır.

Kanunun geçici 3 üncü maddesinde ise; “Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi yıl içinde engelliler için erişilebilir duruma getirilir.” hükmü yer almaktadır. Engelliler Kanunu ile yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşlara getirilen yükümlülükler 12.07.2006 tarihinde 2006/18 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle yayımlanmıştır. Genelgede 5378 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinde, belirtilen uygulamaların gerçekleştirilmesi için tanınan 7 yıllık süre 7/7/2005 tarihinde başlamıştır.12.08.2008 tarihinde tüm kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilen Başbakanlık Talimatıyla; yapıları çevredeki uygulamaların standartlara uygun olmadığına değinilerek yeni yapılaşma alanlarında veya yeniden düzenleme yapılan alanlarda ve kamu binalarının veya kamunun kullanımına tahsis edilmiş bulunan diğer yapılarda, mevzuata uygun şekilde düzenlemelerin yapılması için gereken önlemlerin alınması zorunluluğu bir kez daha vurgulanmıştır (EYH 2011). 2005 yılında tanınan 7 yıllık süre 7 Temmuz 2012 de bitmiş fakat yapılan düzenlemeler yeterli görülmediği için 3 yıl daha ek süre tanınarak 2015’e kadar uzatılmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi kapsamında, Engellilerin Erişebilirliğinde Engelsiz Çevreler Tasarlama Kılavuzu (Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment) mevcuttur.

Kent elemanlarının ölçülere uygunluğunda ve önerilerin geliştirilmesinde de uluslararası kabul gören ve kılavuzda da yer alan ölçüler ile ADA Amerikan standardı ve Türk Standartları Enstitüsü’nce hazırlanan ve bina içi bina yakın çevresi ve açık alanları kapsayan standartlar belirlenmiştir.

2.4.2.3. Engellilerle doğrudan ilgili standartlar:

- TS 9111/ Nisan 1991: Engelli İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları
- TS 12576/ Nisan 1999: Şehir İçi Yollar- Engelli ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları
- TS 12460/Nisan 1998 Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri Bölüm 5: Engelli ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları

- TS 12574 Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri-Bölüm 10: İstasyon İçi İşaret ve Grafik Tasarım Kuralları,
- TS 12575 Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri-Bölüm 14: İstasyon Platformu Oturma Elemanları Konut dışı çevrenin yapısal düzenlemesinde başvuru standartlarıdır. 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen, 30 Mart 2007 tarihinde imzaya açılan ve Ülkemiz tarafından aynı tarihte 80 ülke ile birlikte imzalanan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin onaylanması, 3.12.2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. 5825 sayılı Kanun 18 Aralık 2008 tarihli ve 27084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede 9. Madde Erişebilirlik / Ulaşılabilirlik konusunda tüm detaylarıyla yükümlülükler getirmektedir (Koca 2010).

2.5. Engellilerin Parkları Kullanımına İlişkin Tasarım İlkeleri ve Kullanım Standartları

Engelli bireylerin destek almadan kent yaşamında ve sosyal hayatta var olabilmelerini sağlamak için onlara uygun düzenlemelerin ve uygulamaların yapılması gerekmektedir. Kentin bütününe oluşturan yerleşme alanları, yeşil alanlar, açık alanlar ve kentsel alt yapı arasındaki ulaşımı sağlayan alanlar engelli bireyler düşünülerek ülke, bölge ve sonrasında da kent ölçeğinde planlanmalıdır. Kent bütününe yönelik planlama ve tasarımdaki dikkat edilmesi gereken unsurlar şu şekilde olmalıdır:

- Planlama engelli bireylerin hareketlerini kısıtlamayacak şekilde yapılmalı, engelli kişilerin kullanabildiği alanların çoğunluğunu sağlıklı insanların rahatlıkla kullanabildiği unutulmamalıdır.
- Meslek disiplinlerinin ortak çalışmalarıyla özel ve kamu alanlarında engelli bireyler için uygun yaşam alanları oluşturulmalıdır.
- Özellikle kent içi ulaşım alanlarında gerekli önlemler alınmalı ve belirtilen standartlar dâhilinde, engelli bir bireyin yardım almadan bir yerden bir yere gidebileceği şekilde ulaşım ağı oluşturulmalıdır.
- Açık alanlarda olduğu kadar yapı içlerinde de engelli bireylerin kullanımları göz önüne alınarak planlama yapılmalıdır.
- Gerekli yasal düzenlemelerle çevre düzenleme planlarında ulaşılabilirlik kriterlerinin uygulanması zorunlu hale getirilmelidir.

- Fiziksel çevrenin yapılandırılmasında sorumlu kişi ve kuruluşların engelli kişiler konusunda bilgili, bilinçli ve duyarlı davranmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla fiziksel çevrenin tasarlanması ve yapılandırılması süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve örgütlerinin katılımı konusu büyük önem taşımaktadır.
- Belediyeler imar mevzuatlarında yer alan konuyla ilgili hususların uygulanmasında hassas davranmalı, standartlara uygun olmayan uygulamalar için gerekli önlemleri almalıdır.
- Yasalarda yer alan düzenlemelerin uygulanması sağlanmalı, aksi takdirde cezai yaptırımlara başvurulmalıdır.
- Engellilere yönelik olarak yapılması gereken düzenlemelerin, mevzuat ve standartlara uygun olması konusunda karşılaşılan aksaklıklar; yerel yönetimlerin bu konudaki yetki ve sorumlulukları; mevcut mevzuat ve standartlar konusunda yerel yönetimlerin bilgi, teknik ve mali açıdan yeterliliği; bu konudaki denetim sistemi hususlarında Engelliler İdaresi Başkanlığı ile sürekli işbirliğinde olmalıdırlar. Temel hedef yeni yapılacak alanlar açısından, “engelsiz fiziksel çevreler oluşturmak” ve mevcut çevrelerin “niteliğini iyileştirmek”, erişilebilirliğini arttırmaktadır.

Erişilebilirliği artırmak konusundaki alt hedefler;

- Konut alanlarına yönelik olarak,
- Kentin merkez alanına, çalışma alanlarına yönelik olarak,
- Rekreasyon alanları, yeşil alanlara yönelik olarak ,
- Eğitim, sağlık, idari kurumlar ve diğer donatılara yönelik olarak ,
- Ulaşımaya yönelik olarak tanımlanabilir.

Açık rekreasyon alanı olan parklara, çocuk, yaşlı ve engellilerin kolay fiziksel erişiminin sağlanması en önemli unsurlardan biridir. Parklara ulaşımın kolaylıkla sağlanabilmesi için yollara, yaya yollarına yakın konumlanmalıdır. Tasarımda binaların ve açık alanların mekânsal bütünleşmesi sağlanmalı, geçişler en yakın ve kolay şekilde verilmelidir. Dış mekân kullanımında erişilebilirlik, rahatlık ve güvenlik, diğer insanlarla bir arada vakit geçirebilme ve desteksiz bir şekilde bir yere ulaşabilme engelli bireyler için çok önemlidir. Yol, yaya yolu, meydan, yeşil alan, spor alanı gibi kentsel açık mekânların engelsiz tasarlanması veya mevcutların engelsiz duruma getirilmesi için önlemler alınması esastır. Bunun için rekreasyon alanlarındaki aşağıdaki hususların uygulanması gerekmektedir (Koca 2010):

- Halen kullanılan meydan, park, yaya yolu, kaldırım, geçitler, rampalar, merdivenler, duraklar, istasyonlar, otoparklar, telefon kabinleri, sinyalizasyon ve işaretlemeler gibi bütün kentsel altyapı engellilerin erişimine uygun hale getirilmelidir.
- Kaldırımın başladığı ve bittiği yerlerde tekerlekli sandalyenin rahatlıkla inip çıkabileceği rampaların olması, kaldırımların üzerinde bulunan direkler, çöp kutuları, trafik panoları, çiçeklikler, zincirler, demir kazıklar, sarkan ağaç dallarının kaldırılması ve taşıtların park etmesinin önlenmesi, ticari işyerlerinin önlerine tezgâh açılmasının kısıtlanması ve yaya geçitlerindeki trafik ışıklarının sesli hale getirilmesi gibi tedbirlerle, görme engelli ve ortopedik engelli vatandaşların şehir içinde erişebilirliği sağlanmalıdır.
- Görme engellilerin güvenli erişimini sağlamak üzere kaldırımda, hissedilebilir yönlendiriciler, kontrast ve canlı renk düzenlemeleri yapılmalıdır.
- Zihinsel engellilerin ulaşılabilirliğinin sağlanmasında basit işaretlemeler ve yönlendirici bilgilendirici donanımlar gereklidir. Özellikle ulaşım sistemlerini kullanırken, tek başına bir yerden bir yere gitmek istediklerinde, kentsel hizmetlerin düzenli olması gerekmektedir. Ayrıca yazılı bilgilendirmenin büyük puntolar ile ve yalın olması da zihinsel engellilerin buldukları yeri algılaması ve gidecekleri yeri planlamasında kolaylık sağlayacaktır (Koca 2010).

Yaşadığımız çevreyi tüm bireylere yönelik planlamak mümkündür ve buna Evrensel Tasarım adı verilmektedir. Evrensel tasarım, “ürünlerin ve çevremizin tüm yaşlardaki ve farklı yeteneklerdeki insanların olabilecek en büyük kitlesi tarafından kullanılacak şekilde tasarlamak” olarak tanımlanır (Story vd. 1998). Evrensel tasarım, tüm gruplardaki bireylerin taleplerine karşılık verme yaklaşımıdır. Evrensel tasarım merkezince belirlenmiş 7 evrensel tasarım ilkesi şu şekildedir (Story vd. 1998):

- Eşit kullanım
- Kullanımda esneklik
- Basit ve içgüdüsel kullanım
- Algılanabilir bilgi
- Hatalara dayanım
- Düşük fiziksel çaba
- Yaklaşım ve kullanım için yer ve boyut

Eşit kullanım:

- Tasarım farklı yeteneklerdeki insanlar için kullanışlı olmalı.

- Tüm kullanıcılar için aynı kullanım kolaylığı sağlanmalı: mümkün olan durumlarda benzer, mümkün olmayan durumlarda eş değer uygulamalar yapılmalı.
- Herhangi bir kullanıcıyı ayırmaktan ya da açığa çıkarmaktan kaçınılmalı.
- Mahremiyet, koruma ve güvenlik tüm kullanıcılara eşit olarak sağlanmalı.
- Tasarım tüm kullanıcılara çekici hale getirilmeli.

Kullanımda esneklik:

- Tasarım çeşitli kişisel tercih ve yetenekleri barındırmalı.
- Kullanım metodları arasında seçenekler yaratılmalı.
- Sağ ve sol el erişimi ve kullanımı sağlanmalı.
- Kesin ve tam kullanım sağlanmalı.
- Kullanıcı hızına uyum sağlanmalı.

Basit ve içgüdüsel kullanım:

- Tasarımın kullanımı, kullanıcının tecrübesinden, bilgisinden, dil yeteneğinden ve o anki konsantrasyon seviyesinden bağımsız olarak kolay anlaşılır olmalı.
- Gerekli olmayan karmaşıklık barındırılmamalı.
- Tasarım, kullanıcı beklenti ve içgüdüleri ile tutarlı olmalı.
- Bilgiyi önemine göre düzenlemeli.
- İş süresince ve bitiminde etkin geri bildirim sağlanmalı.

Algılanabilir bilgi:

- Tasarım, çevresel koşullara ve kullanıcının duyuşal yeteneklerine bakmaksızın gerekli bilgiyi kullanıcıya etkin olarak iletmeli.
- Önemli bilgiyi sunmak için farklı ortamlar (resimli, sözel, kabartmalı) kullanılmalı.
- Önemli bilginin “okunabilirliğini” en üst seviyeye çıkarmalı.
- Elemanlar tarif edilebilir şekillerde ayrıştırılmalı (örnek: kullanım talimatlarını ve yön tarifini kolay hale getirmek).
- Duyusal sınırlamaları olan insanların kullandıkları aygıt ve tekniklere uyum sağlayabilmeli.

Hatalara dayanım:

- Tasarım, kaza ya da istem dışı hareketlerin kötü sonuçlarını en aza indirmeli.
- Elemanları tehlike ve hataları en aza indirecek şekilde düzenlemeli: en çok kullanılan elemanlar en erişilebilir, tehlikeli elemanlar çıkarılmış, izole edilmiş ya da korumaya alınmış olmalı.
- Tehlikeler ve hatalara karşı uyarılar sağlanmalı.

- Yanlış yapmayı engelleyici düzenekler sağlanmalı.
- Dikkat gerektiren işlerde bilinçsiz hareketler cesaretlendirilmemeli.

Düşük fiziksel çaba:

- Tasarım en az yorulma ile etkin ve rahat olarak kullanılmalı.
- Kullanıcıların doğal vücut pozisyonlarının korunması sağlanmalı.
- Makul işletim gücü kullanılmalı.
- Tekrar eden hareketler en aza indirgenmeli.
- Devamlı fiziksel çaba en aza indirgenmeli.

Yaklaşım ve kullanım için yer ve boyut

- Kullanıcının bedensel boyutu, duruşu ve hareket yeteneğinden bağımsız olarak yaklaşım, uzanım, çalıştırma ve kullanım için uygun boyut ve yer sağlanmalı.
- Oturan ya da ayakta kullanıcı için önemli elemanlara açık görsel bakış sağlanmalı.
- Oturan ya da ayakta kullanıcı için tüm elemanlara uzanımı rahat hale getirmeli.
- Tasarım, el ve tutma boyutlarındaki çeşitliliği barındırmalı.
- Yardımcı araçların kullanımı ya da kişisel yardım için gerekli yer sağlanmalı.

Yaşanılan fiziksel çevre evrensel tasarım ilkeleri ve standartlar doğrultusunda planlandığı da, engelli bireyler en üst düzeydeki yaşam kalitesine ulaşmış olacaklardır.

2.5.1. Ulaşılabilirlik

Çalışmaya göre ulaşılabilirlik kavramını; park girişleri, yaya yolu - yürüyüş yolları, rampalar, merdivenler ve otopark alanları oluşmaktadır. Bu alanlara ait ulusal ve uluslararası kullanım standartları (TSE, ADA, WHO, BM) aşağıdaki Çizelge 3.1.'de verilmiştir. Ulaşılabilirliği oluşturan materyaller detaylı bir şekilde aşağıda irdelenecektir.

2.5.1.1.Park girişleri

Park girişinde kaldırım yüksekliği standartlara uygun olmalıdır (3cm-15 cm). En az kaldırım genişliği 1,75m olmalıdır. Kaldırım bitişleri ve yaya geçidi bulunan kesimlerde ve park girişinde en fazla %6 eğimde rampa bulunmalı, bu rampalar en az 90 cm. genişliğinde olmalıdır. Kaygan olmayan (andezit, vb) ve düz (girinti çıkıntı oluşturmayacak) kaplamalar kullanılmalı, basamak, rampa ve kaldırım bitişlerinde 60 cm genişliğinde hissedilebilir uyarıcı yüzey olmalıdır.

Park girişindeki yaya kaldırımını engellilerin kullanabilmesi için yaya yollarında taşıtların park etmeleri yasaklanmalı veya taşıtların park etmemeleri için bordür taşı tarafında 10cm çapında veya 20x20 cm ebadında, 70–90 cm yüksekliğinde estetik düzeyde koruyucu engeller konulmalıdır (Yıldız 2003).

Park girişinde bilgilendirme ve yönlendirme yeterli düzeyde yapılmalıdır. Alanın donanım ve araçlarının engellilere uygun olduğunun anlaşılması sağlanmalıdır. Yaya mekanının kesin olarak tanımlayan bariyer, engel, merdiven, rampa gibi kullanımları önceden uyaran, fark edilebilir işaretlemelere bağlıdır.

Park girişine yakın yerde otopark bulunmalı ve engelli araç kullanıcılarına yönelik park düzenlemeleri yapılmalıdır. Cadde üzerindeki ve ana yol dışı açık alanlardaki park alanlarının hepsi yüksek levhalarla işaretlenmelidir. Ayrıca kaldırıma rahatlıkla geçiş için bu yerlerde düşük bordür bulunmalıdır.

Parkın planlama aşamasında park girişleri engellilerin toplu taşıma araçlarını kullandığı düşünüldükçe duraklara yakın yerlerde konumlandırılmalıdır.

2.5.1.2. Yaya yolu ve kaldırımlar

Yaya yolları ve kaldırımlar farklı yapıları, aktiviteleri ve alanları dış mekânda birbirine bağlar. Yaya yolları ve kaldırımların tasarım aşamasından uygulama aşamasına kadar temel hedef tüm kullanıcılar, özellikle görme ve ortopedik engelliler gibi hareket kısıtlılığı olan engelliler için, ulaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla, güvenli, temiz, engelsiz, düzgün ve yeterli genişlikte ulaşım imkânı sunulmasıdır.

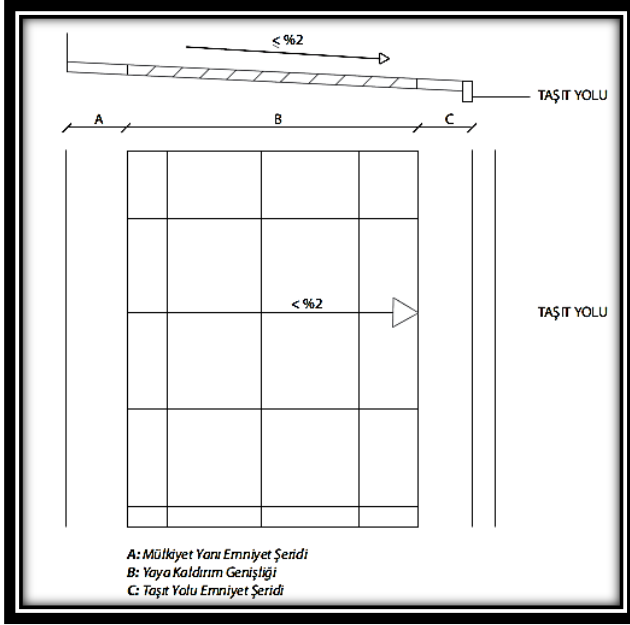
Açık alanlardaki ve rekreasyon alanlarındaki bütün yaya yollarında, kaldırımlarda, rampalarda, meydanlarda, yaya geçitlerinde aynı tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Engelsiz bir yaya kaldırımı en az 1,5 m. en ideal 2,0 m. genişlikte olmalıdır. Kaldırım genişliği, otobüs duraklarında minimum 3,0 m. ve dükkân önlerinde minimum 3,5 m. Olmalıdır (ÖZIDA 2008).

Yaya kaldırımlarının genişliği kullanma yoğunluğu ile yol sınıfına ve grubuna göre boyutlandırılmalıdır.

Tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımı en az net genişlik 1,5 cm olmalıdır. Yaya kaldırımı net ölçüsüne ilâveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dâhil 50 cm emniyet şeridi olmalıdır. Kaldırım genişliğine ve yol

gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet sırasında 50 cm, bordür taşı tarafında 1,2 m kadar olabilir (TS 12576).

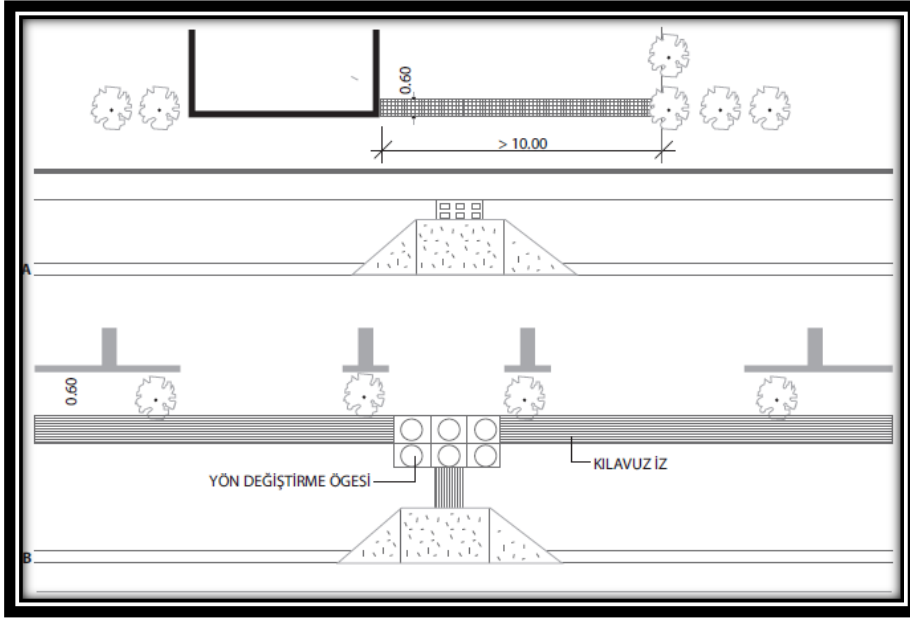


Şekil 2.1. Yaya yolu kesiti (WHF)

Yaya kaldırım genişliği tasarlanırken özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının manevra alanları göz önünde bulundurulmalı, kaldırım genişliği buna göre tasarlanmalıdır.

Yaya kaldırımlarında özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahat geçişleri için kaldırım kesitinin eğimi %2.den küçük olmalıdır.

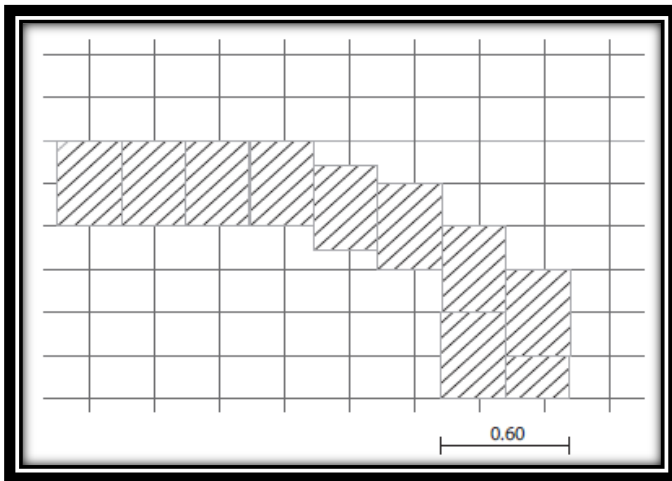
Yaya kaldırımı kaplaması, kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yer altı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmamalı, anî seviye değişiklikleri olmamalı; sürekli veya aynı seviyede zemin oluşturulmalıdır. (TS 12576). Ayrıca yaya kaldırımında yol güzergâhının görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanması sağlanmalı, bunun için duyumsanabilir (hissedilebilir) yüzeylerden oluşan kılavuz izlerden faydalanılmalıdır. Yaya kaldırımı kaplamasının üzerinde ya da içinde inşa edilen kılavuz izler; bir güzergâhın takibi sırasında, görme engelli yayaların yönlendirilmesinin sağlanması için ve yaya geçitlerinin konumlarını belirtmek amacıyla kullanılabilir (BM 2004).



Şekil 2. 2. Kılavuz iz kullanım detayları (WHF)

Yaya kaldırımında kullanılan kılavuz izlerin tasarımında dikkat edilecek temel ilkeler aşağıda yer almaktadır:

- Kılavuz izler basit şekilde yerleştirilmeli,
- Ana yaya hareketine paralel doğrultuda olmalı,
- Kılavuz iz 60 cm genişliğinde olmalı,
- Görme engellilerin karıştırmaması ve tehlike oluşturmamak için rögarlara ya da drenaj kanallarına uzak olmalıdır.



Şekil 2.3. Kılavuz iz yerleştirme detayları (WHF)

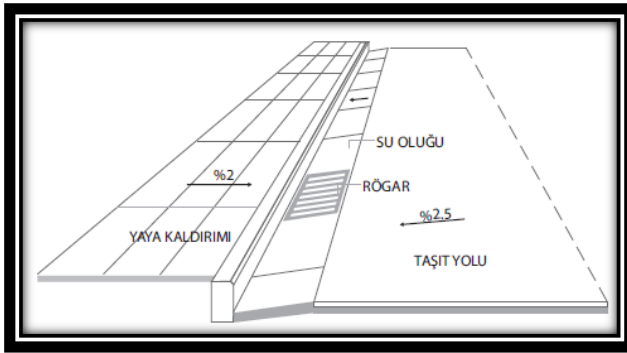
Kılavuz iz rengi yaya kaldırım rengi ile zıt olmalıdır. Kılavuz iz de kullanılan malzemenin yüksekliği tekerlekli sandalye kullananlar için engel oluşturmamalıdır.

Yaya kaldırımı kenarında yer alan bordür taşlarına ilişkin standartlar şu şekilde olmalıdır (TS 12576):

- Yaya geçidinde, bordür taşı yükseklikleri ± 0 . veya +3 cm olmalı,
- Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış olmalı ve pahların eğimleri aynı olmalı,
- Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en fazla 15 cm yükseklikte, en az 3 cm yükseklikte olmalıdır.

Kaldırımlarda yağış sonrası ortaya çıkan sular nedeniyle yaşanan sorunların önlenmesi amacıyla sular drene edilmelidir.

Yaya kaldırımında boyuna ve enine yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanarak, yüzeysel sular uzaklaştırılmalıdır (TS 12576)

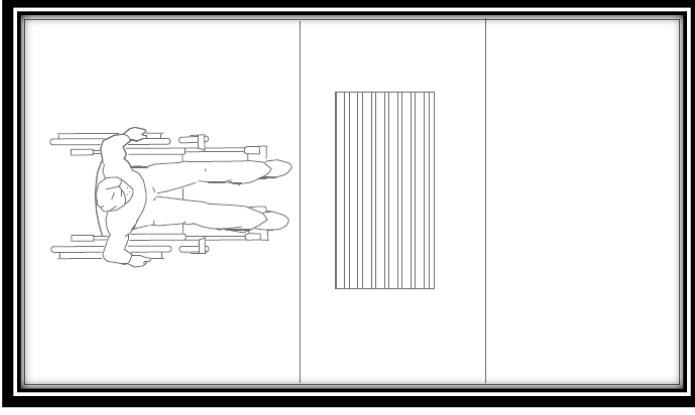


Şekil 2.4. Drenaj kanalları (WHF)

Kavşak ve yaya geçitlerinde su oluğu yaya ve engelliler için bir engel oluşturmayacak ve yüzeysel sular oluk içinde göllenme yapmayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Yayaların yaya kaldırımını serbestçe kullanabilmeleri için kaldırım yüzeyinde engeller bulunmamalıdır. Tehlikeli olacak her türlü düzensizlikten kaçınılmalıdır (örnek; yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş oto park zincirleri, yol sathındaki anormal döşeme farklılıkları, çukurlar, yoldaki gelişi güzel seviye farklılıkları ve yükseklikler vb.) (TS 12576).

Kaldırım üzerinde, görme engelliler açısından tehlike ve sorun teşkil edeceğinden mümkün olduğunca yer ızgarası konulmamalı; konulması gerektiğinde ise yürüyüş güzergâhına dik olacak şekilde konumlandırılmalıdır.

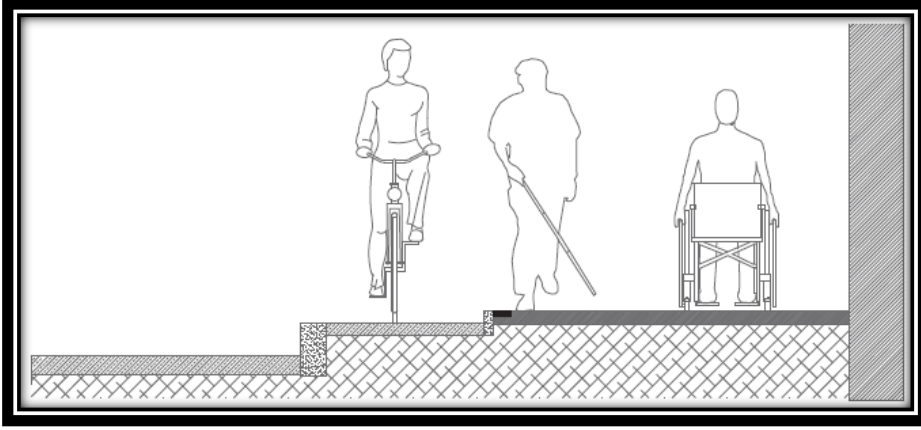


Şekil 2.5. Izgara kanalları (WHF)

Kaldırımların taşıtlar tarafından işgali engellenmelidir. Ayrıca kaldırımların bakım ve onarımı sırasında doğabilecek sorunları engellemek için; tamirat alanları yerden yaklaşık 1 m yükseklikte barikatla çevrelenmeli, bunun altına da engelli bastonları için engel çubukları çekilmelidir. Çevrilmiş alanların bulunduğu yerlerde sesli uyarılar ve lambalar konulmalı, tekerlekli sandalye geçişine uygun alan ayrılmalıdır. Tadilat nedeniyle açılan geçici yaya yolları asla 1,5 m.den daha dar olmamalı, mümkünse 1,8 m genişlik ayrılmalıdır (ÖZIDA 2008).

Bir yaya yolu üzerine veya yanına yapı iskelesi veya diğer geçici yapıların dikilmesi hâlinde, bu yapıların görme engelliler tarafından fark edilecek şekilde işaretlenmesi önemlidir. Kaldırım üzerine iskele kurulmuşsa, en az 1,1 m genişlikte geçiş yolu bırakılmalıdır. İskelelerin köşe noktaları tamponla kapatılmalı ve bütün dikey destekler 15 cm kalınlıkta zıt renkli şeritler ile işaretlenmiş olmalıdır. Bu şeritler, alt kenarları yerden 1,5' den 1,7m yüksekliğe gelecek şekilde sabitlenmelidir (ÖZIDA 2008).

Yaya kaldırımını bitişiğinde bisiklet yolu düzenlendiğinde; güvenlik açısından bitkisel ya da yapısal düzenlemelerle bisikletlilerin yayalara ayrılmış alana geçişi engellenmelidir. Buna göre yaya kaldırımının bisiklet yoluna bitişen kısmında görme engellileri uyarıcı duyumsanabilir yüzey döşemesi bulunmalıdır.



Şekil 2.6. Hissedilebilir yüzey (WHF)

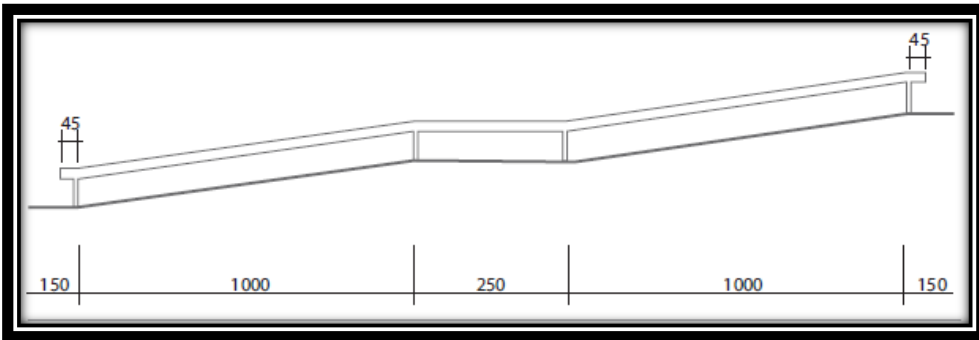
2.5.1.3. Rampalar

Rampalar tasarlanırken temel hedef, tekerlekli sandalye kullanıcıları, bebek arabalıları, görme engelliler açısından yükseklik farkını aşarken ergonomik açıdan gerekli koşulları sağlamak olmalıdır. Engellilerin yaya kaldırımında bulunan yükseklik farklılıklarını aşmaları için uygun eğimler verilmelidir (TS 12576).

Rampaların boyutları kullanım yoğunluğuna, aşılması gereken yükseklik farkına ve seçilen rampa tipine göre değişmektedir. Ancak BM (2004) minimum rampa genişliğini düz rampalarda 90 cm, 90° dönüşlü rampalarda 1,4 m, 180° dönüşlü rampalarda 90 cm olarak belirtmiştir. ADA tarafından ise rampa genişliği rampanın tipi belirtilmeden 91,5 cm olarak önerilmektedir. TS 12576'da rampaların tasarımına ilişkin standartlar ve tasarım ilkeleri şu şekildedir:

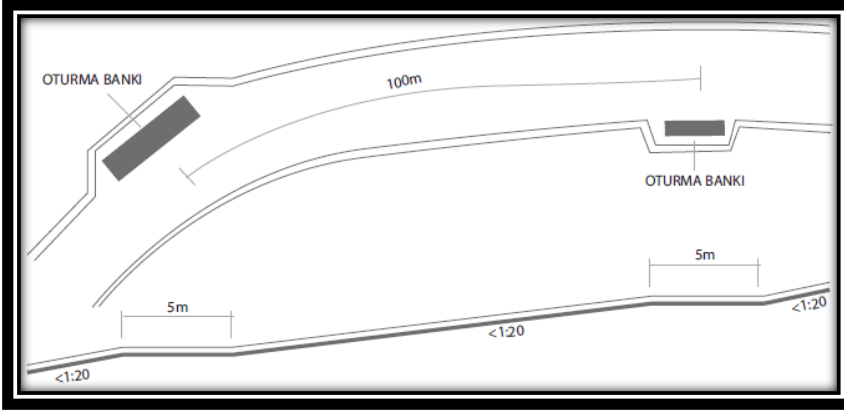
Rampalar tekerlekli iki sandalyenin iki yönlü geçişinin gerekli olduğu durumlarda minimum net genişlik 1,8 m olmalıdır.

10 m'den uzun rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa en az 2,5 m'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır



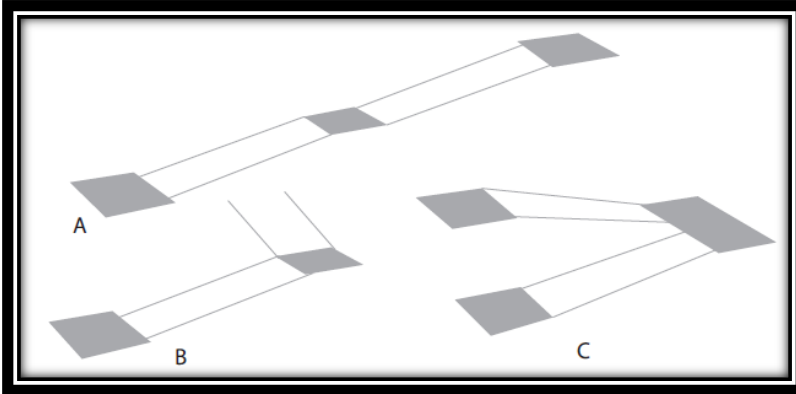
Şekil 2.7. Eğim haritası (WHF)

- Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 2 cm'den büyük farklılık olmamalıdır (TS 12576).
- Dış mekânlardaki küpeşteler, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir.
- 20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için rampaların korumasız taraflarına en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü yapılmalıdır.
- Yaya yolundaki rampalarda dinlenme alanları ve oturma bankları yapılmalıdır (TS 12576).



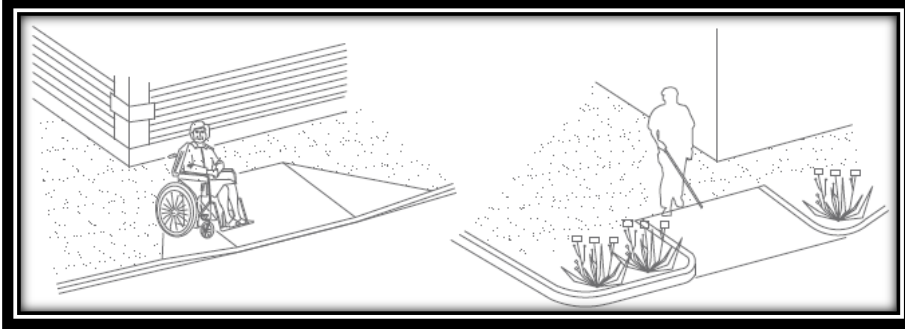
Şekil 2.10. Dinlenme alanları (WHF)

Dış mekândaki rampaları açılarına göre düz rampalar, 90° dönüşlü rampalar, 180° dönüşlü rampalar olmak üzere üç şekilde gruplamak mümkündür



Şekil 2.11. Rampa Çeşitleri a-düz, b90, c180 dönüşlü rampa (WHF)

Yaya geçitlerinin olduğu yerlerde, kaldırımlara yapılacak rampa eşitleri (Şekil:2.12)'de verilen örneklere uygun olmalıdır (TS12576).



Şekil 2.12. Yaya önlerinde rampa rnekleri (WHF)

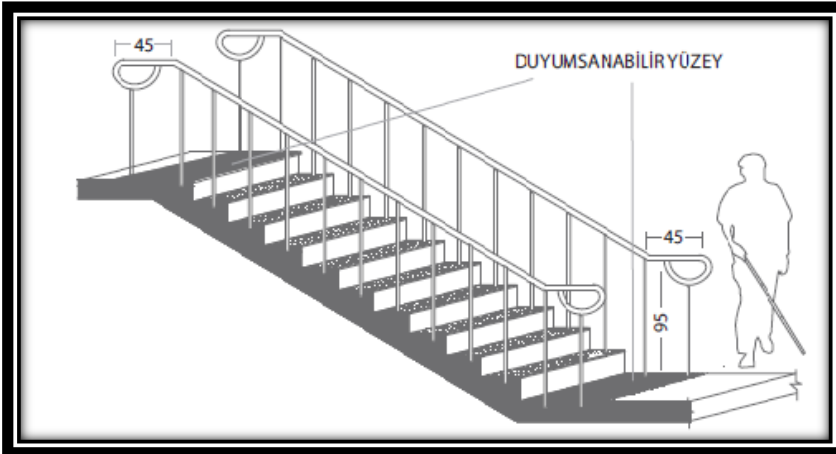
2.5.1.4. Merdivenler

Merdivenler, engellilerin hareketliliğini engeller nitelikte olduğundan, farklı kotların birbirine rampa ile bağlanması ulaşılabilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Ancak zorunlu olarak merdiven yapılması halinde her iki tarafa küpeşte yapılmalıdır.

Maksimum bir rıht yüksekliği 15 cm olmak üzere $2 \times \text{rıht yüksekliği} + 1 \times \text{Basamak genişliği} = 63 \text{ cm}$ formülü kullanılmalı ve TS 9111.e uygun olmalıdır (TS 12576).

Merdivenlerin yürüme yüzeylerinde przly, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Gerekirse merdivenin üzeri hava etkilerine karşı kapatılmalıdır (TS 12576).

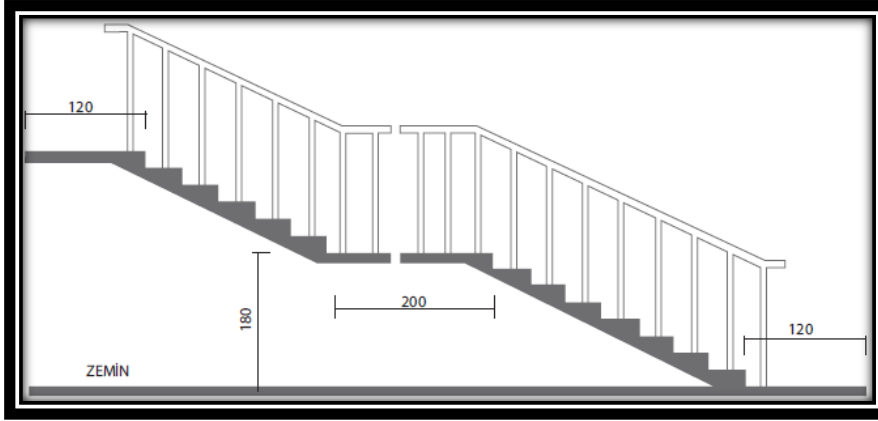
Basamak ve rıhtlar ayrı renkte gösterilmelidir. Basamak ucunda 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit bulunmalı, koruyucu malzeme, takılıp düşmeyi önleyecek, çıkıntı yapmayacak, basamak yüzeyi ile düz olacak şekilde monte edilmelidir (TS 12576).



Şekil 2.13. Merdiven detayları (WHF)

DIN 18024'te kaymaz şeritlerin 3 basamağa kadar olan merdivenlerde tüm basamaklarda; basamak sayısı 3'ten fazla olan merdivenlerde ise ilk ve son basamakta olması gerektiği belirtilmektedir.

Aynı yönde devam eden merdivenli yollarda; arazinin topografik yapısına bağlı olarak yükseklik farkı 1,8 m üstünde ise merdivenler arasında 2 m'lik sahanlık olmalıdır. Merdivenlerin başlangıcında ve sonunda görme engelliler için 1,2 m uzunluğunda düz ve farklı dokuda kaplama malzemesi ile döşenmiş sahanlık olmalıdır (TS 12576).

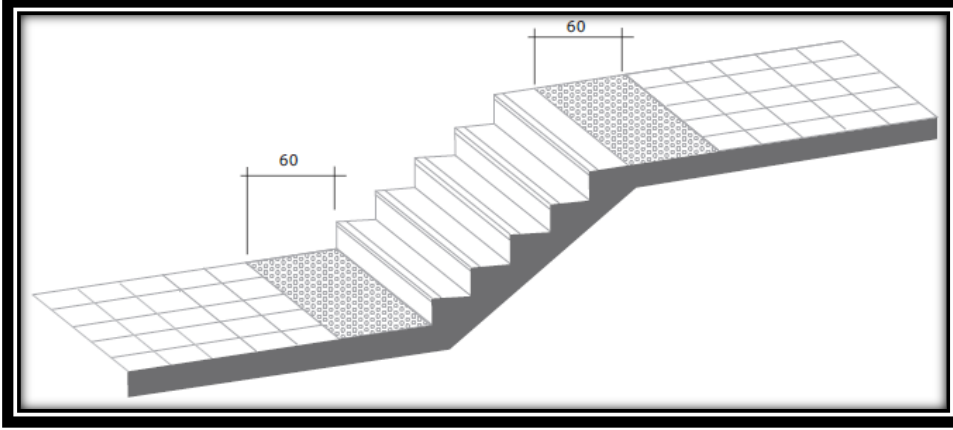


Şekil 2.14. Aynı yöndeki sahanlık ölçüleri (WHF)

Merdiven, merdiven sahanlığında yön değiştiriyorsa sahanlık alanı en az 1,8 m x 1,8 m olmalıdır. Merdivenlerde temiz genişlik küpeşteden küpeşteye en az 1,8 m olmalıdır. Merdiven yanlarında su tahliye olukları yapılmalıdır (TS 12576).

Merdivenlerin iki yanındaki küpeşter ve merdivenlerin başlangıç ve bitimindeki duyumsanabilir yüzeyler tüm kullanıcıların güvenliği açısından önem taşımaktadır. Ayrıca küpeşterlerde doku farklılaşması ile merdivenlerin başlangıç ve bitiminin hissedilmesi sağlanmalıdır (DIN 18024-1).

Görme engelli kişilerin merdivenleri bulabilmeleri ve algılayabilmeleri için duyumsanabilir (hissedilebilir) yüzeylerden faydalanılmalıdır. Duyumsanabilir yüzey, ilk basamaktan hemen önce başlamalı, merdiven bitiminde ise merdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır (Şekil 2.15). Duyumsanabilir yüzey en az 60 cm genişliğinde ve renk ve doku bakımından farklı ve algılanabilir olmalıdır (DIN 18024).



Şekil 2.15. Merdivende hissedilebilir yüzey (WHF)

2.5.1.5. Engelliler için park yerleri

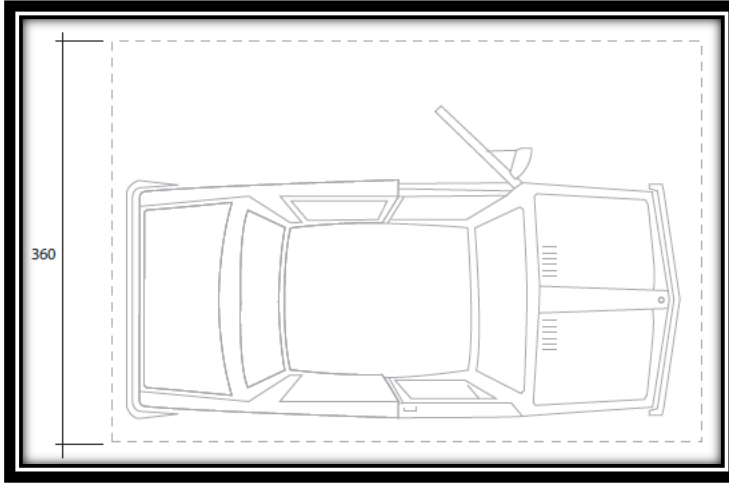
Yol kenar parkına izin verilen yollarda engelliler için de yeterli sayıda park alanları tesis edilmelidir (TSE 12576).

Otopark Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre; umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparklarda birden az olmamak şartıyla, engelliler için tüm tesisteki park yeri sayısının % 5'i kadar otopark yeri ayrılması gerekmektedir.

BM 2004.de, kapasitesi 50 taşıttan küçük taşıt park yerlerinde en az 1 taşıtlık park yerinin, 50-400 arası taşıtlık park yerlerinde her 50 taşıt için 1 engelli park yerinin, kapasitesi 400 taşıttan fazla olan park yerlerinde ise en az 8 engelli park yerinin ve ilave her 100 taşıt için 1 park yerinin bulunması önerilmektedir.

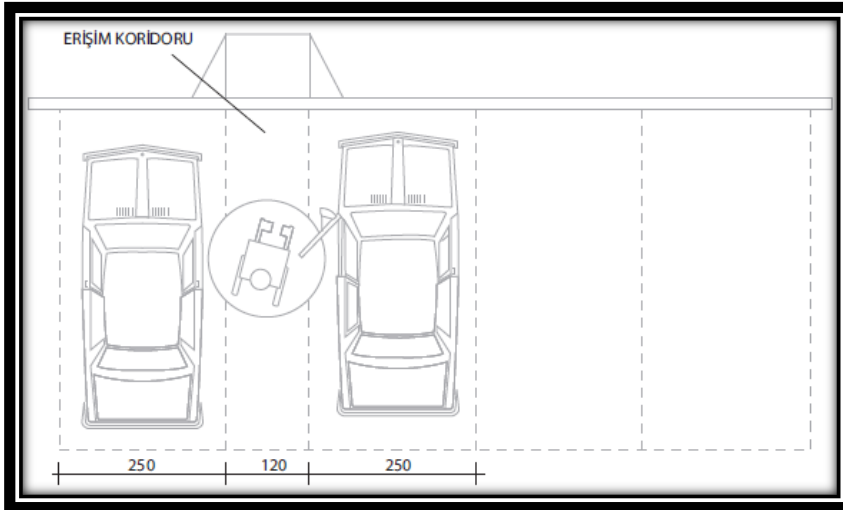
TS 12576'ya göre taşıt park yerleri aşağıda belirtilen niteliklere sahip olmalıdır:

- Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek güzergâhlar arasındaki mesafe maksimum 25 m, tercihen 10 m olmalıdır.
- Açık ve kapalı park tesislerinde engelli park yeri, asansöre, giriş/çıkışa veya bina girişine en yakın yerde ayrılmalıdır.
- Kamu veya özel bir yerin (hastane, alışveriş merkezi, tren istasyonları vb. yerlerde) engelliler için ayrılan park yeri, bunların girişleri; otopark giriş ve çıkışına yakın olmalıdır. Bu yerlerde engellilerin inme/binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre kaldırım kotu '0' veya '+3' cm olacak şekilde alçaltılmalıdır (TS 12576).
- Engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği 3,6 m, tavsiye edilen genişlik ise 3,9 m'dir (BM,2004).



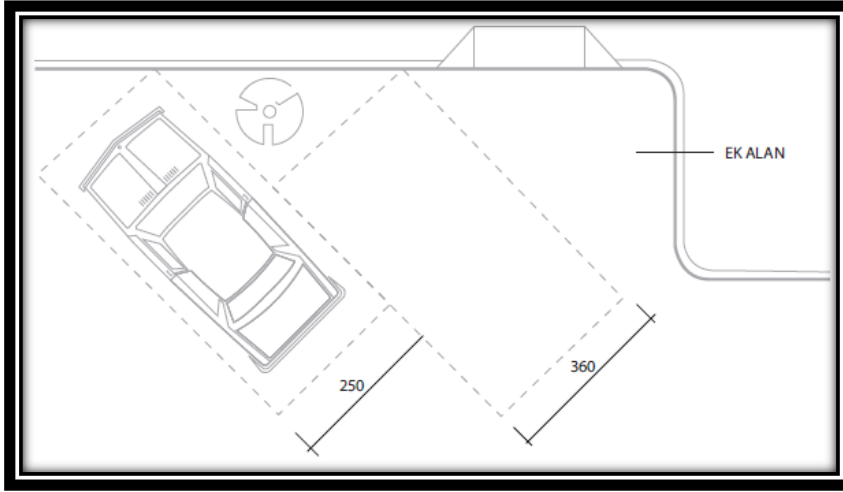
Şekil 2.16. Mevcut park yeri (B.M,2004)

- Tekerlekli sandalye geçişleri için iki park yeri arasında 1,2 m genişliğinde bir erişim koridoru önerilmektedir.



Şekil 2.17. Mevcut park yerinde iyileştirme (BM 2004)

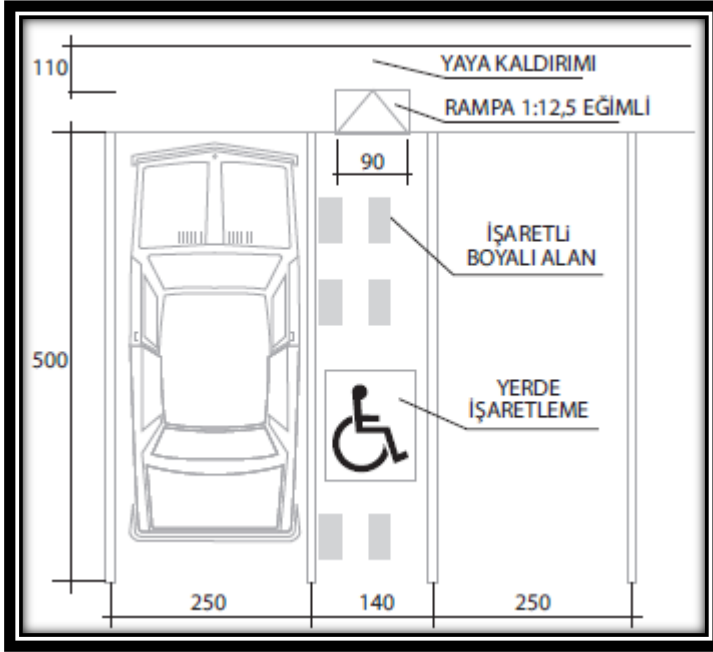
- Açılı park yerleri kullanıldığında park yeri sonundaki alan tekerlekli sandalyeli engelliler için erişim koridoru olarak kullanılabilir. Genişliğinin 2,5 m olması gerekir (Şekil: 2.17). Kapalı otoparklarda hidrolik liftli kamyonetler için minimum yükseklik 2,4 m olmalıdır (BM,2004).



Şekil 2.18. Çapraz park yerleri (B.M,2004)

TS 12576'ya göre taşıt park yerlerindeki işaret ve uyarılar şu şekilde olmalıdır:

- Genel otopark tesisinde engellilerin park edebileceğini bildiren, görülebilen ve kolay okunabilen engelli levhası ile park tesis içinde engellinin park edeceği yere kadar yön gösterici engelli levhası bulunmalıdır.
- Açık park yerinde, yerde engelli park işareti, kapalı park tesisinde yerde, duvarda ve tavana asılı engelli park işareti konmalıdır.
- Otoparkta kullanılan yol işaretleri geceleri ışıklandırılmalıdır.
- Otoparkın giriş ve çıkış alanları, yol kotu ile aynı olmalı veya en fazla %8'i geçmeyen rampa olmalı, zemin kaymayı önleyen ve giriş çıkışı belirleyen farklı malzemelerle kaplanmalıdır.
- Açık/kapalı otoparkların giriş/çıkış alanlarında, araç trafiğini aksatmayacak ve görülebilir yerlere engellilerin de algılayacağı şehir, mahal, acil durum gibi bilgi panoları yerleştirilmelidir.
- Otopark engellilerin kendi vasıtalarına rahat inme/binmeleri için (Şekil:2.19)'e uygun ölçülerde alan ayrılmalı ve kaldırım rampaları yapılmalıdır (TS 12576).



Şekil 2.19. Tekerlekli sandalye kullananlar için park yeri (BM 2004)

Açık otopark yerlerinde aşağıdaki şartlar bulunmalıdır (TS 12576):

- Yanlış kullanımı engelleyen sembol veya trafik işaretleri açıklamaları,
- Yol seviyesinde kaymayı engelleyen malzeme ile düzgün bir şekilde kaplanmış, engellenmemiş inme/binme alanı,
- Parkın içerisinde yerlerde ve direklerde yönlendirmeyi sağlayıcı oklar,
- Engelliler için ayrılmış park yerlerinde kaldırım rampası ve engellilere ait park yeri işareti olmalıdır.

Özdingiş (2007)'e göre; engelli bireylerin araçlarını park edilecek noktalardaki dikkat edilecek hususları aşağıdaki gibi belirtmiştir:

- Bina giriş-çıkışlarına en yakın şekilde, engelli bireylerin geliş-gidişlerini kolaylaştırıcı özel tasarlanmış yerler olmalıdır.
- Park yerleri, uluslararası engelli işareti ve sarı çizgi zeminde, bir levha ile düşeyde engellilere tahsis edildiği belirtilerek başka araçların kullanması önlenmelidir. Otoparklarda boş yer olup olmadığını belirtir işaretlerin olması engelli sürücüler için yararlı olacaktır.
- Otoparklarda yüzde iki oranında engelli sürücülerin araçlarına ayrılması gerekmektedir. Ancak ülkemizde az sayıda engellinin otomobili bulunduğundan, sosyal şartların gelişeceği önümüzdeki birkaç yıl için otoparklarda engellilere yüzde bir park yerlerinin

ayrılması mecburi olacaktır. Yüzde iki oranı 2009 yılında yürürlüğe girecektir (TSE,1999).

- Tekerlekli sandalye kullanan kişilerin, otopark yerindeki araçlarından girişe kadar, herhangi bir yardım almadan ulaşabilmeleri için otopark alanı girişe en yakın yerde düzenlenmelidir. Tercih edilen en uzun mesafe 50 metredir.
- Otopark zemini, ıslak veya kuru iken kaymaz ve sert malzemeden olmalıdır.
- Engelliler için ayrılan park yerinde seviye farkı olmamalı, basamaksız olarak girişlere ulaşılabilir. Kot farkı varsa, eğimi yüzde 5 veya yüzde 8.5 olan bir rampa ile üst kota ulaşım sağlanmalıdır.
- Engelli otomobilleri için araçların kapısı açıldığı zaman yandaki herhangi bir cisme çarpmayacak ve sandalyeye binişte hareketi engellemeyecek şekilde 350cm x 600 cm genişliğinde bir park yeri gerekmektedir.
- Engelli birey, aracına ulaşırken veya aracından uzaklaşırken; sütun, alçak duvar, ilan-bilgi-yön panosu, aydınlatma elemanı direği, çiçeklik, çöp kutusu veya herhangi bir kentsel donatı engeli ile karşılaşmamalıdır.
- Otoparkta araçların önüne tekerlek sınırlayıcı bariyer konularak araçların yaya yoluna geçmesi önlenmeli ve bu bariyerler arasında, tekerlekli sandalyenin geçebilmesi için minimum 90 cm boşluk olmalıdır.

2.5.2. Peyzaj donatı elemanları

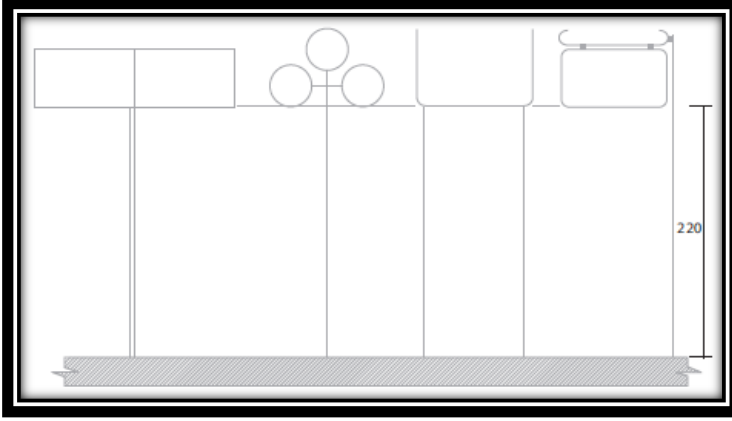
Peyzaj donatı elemanları parkı ziyaretçilere daha konforlu hale getiren yapısal ve bitkisel mekan ve elemanlardan oluşmaktadır. Bir parktaki peyzaj donatı elemanlarının zenginliği o parkın ziyaretçi sayısı ile doğru orantılıdır. Bu konfordan engelli bireylerinde yararlanabilmesi için peyzaj donatı elemanlarına ilişkin standartlar Çizelge 3.2’de verilmiştir.

2.5.2.1. Oturma elemanları

Kent mobilyaları oturma bankları, aydınlatma lambaları, telefon kulübeleri, çöp kutuları, bitki kasaları, otobüs durakları ve işaret / bilgilendirme levhalarını kapsamaktadır. Kent mobilyalarının tasarımı ve düzenlenmesinde uyulması istenen genel kurallar TS 12576’da şu şekilde belirtilmiştir:

- Kent mobilyalarından; telefon kabinleri, satış büfeleri, bilet satış, gazete, tütün, çiçek satış kulübeleri, dondurmacılar ile yangın musluğu, çöp ve posta kutuları, oturma

bankları vb. mobilyalar yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmeli ve işaretlenmelidir.

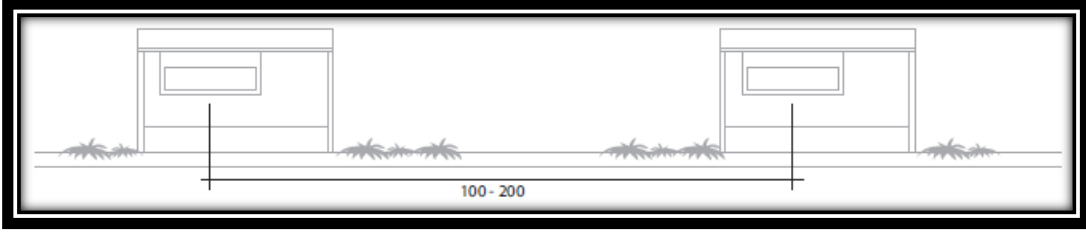


Şekil 2.20. Kent mobilyaları baş kurtarma seviyeleri (WHF)

- Yaya yoluna çıkıntı yapan lokanta, pastane vb. dükkânların güneşlikleri, şemsiyelikler, oturma alanları ile yapıtlar ve sanat eserleri engellilerin hareketinde engel oluşturmamalıdır.
- Engeller etrafında görme engelliler için dokunulur ve zıt renkli işaretler yapılması gerekiyorsa bunların yükseklikleri 70 cm'den az yapılmamalıdır.
- 2,2 m ve daha alçak olan merdiven altları kapatılmalıdır.
- Yürüme doğrultusundaki her beklenmeyen engel; zıt renkler veya doku farklılıkları kullanarak işaretlenmelidir.
- Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır.
- Baş kurtarma mesafesi 2,2 m.'den yüksek yapılmalıdır.
- Yüzey kaplamalarında doku farklılaşması oluşturularak donatıların konumları özellikle görme engelliler için tanımlanmalıdır.
- Kent mobilyalarının rengi seçilirken algılanmalarının kolay olması için çevresi ile zıtlık oluşturacak renkler tercih edilmelidir.

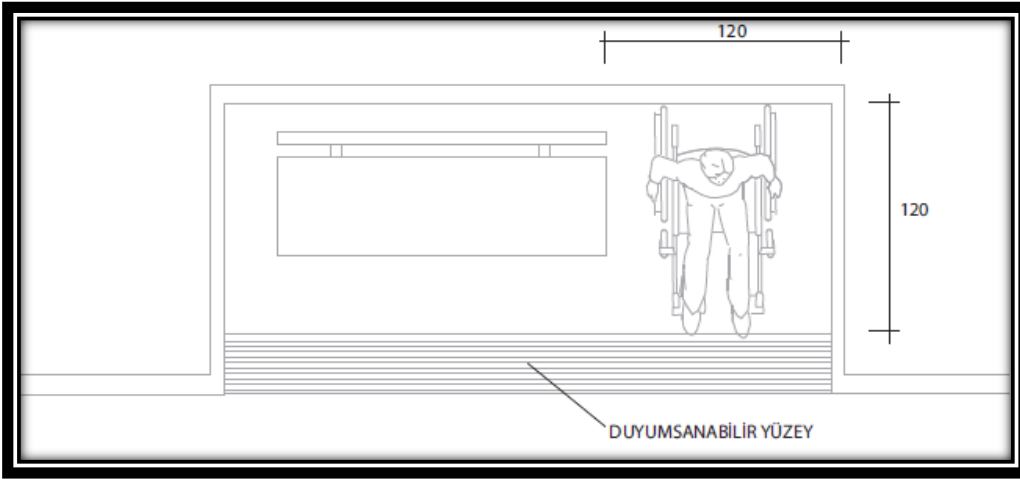
BM kriterlerine göre dinlenme alanları aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır.

- Parklar, rekreasyon alanları, yaya geçişleri, binaların giriş ve çıkışlarındaki dinlenme alanları, ana yaya yolunun dışına yerleştirilmelidir.
- Oturma bankları 100 m - 200 m gibi düzenli aralıklarla yerleştirilmelidir.



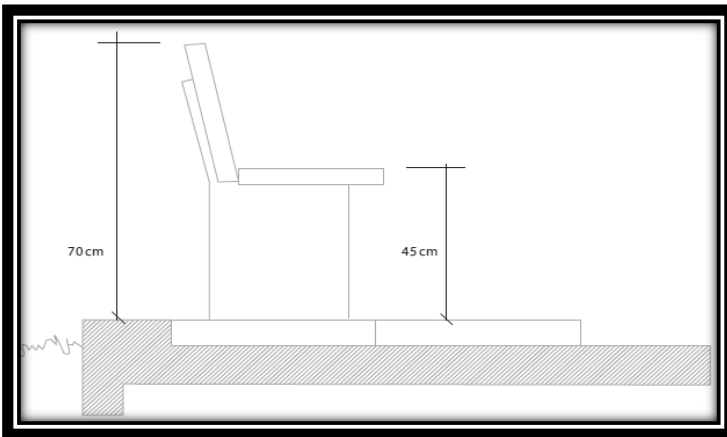
Şekil 2.21. Kent mobilyaları arası mesafe (WHF)

- Genel tuvaletler ile telefon kulübelerinin yakınında dinlenme-oturma alanları konumlandırılmalıdır.
- Dinlenme alanlarında oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için mutlaka 1,2 m.lik alan bırakılmalıdır.



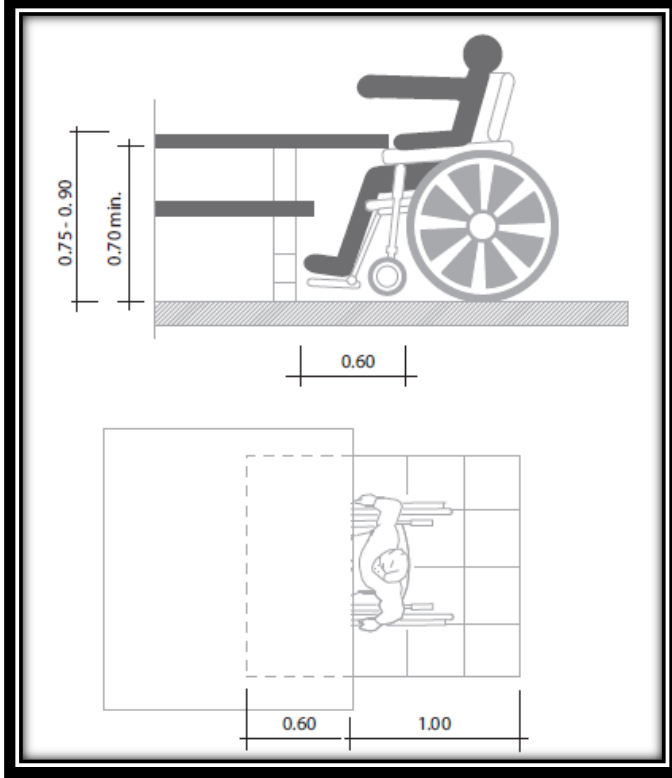
Şekil 2.22. Oturma cepleri tasarımı (WHF)

- Bankın zeminden yüksekliği 45 cm, sırt yaslama yerinin yüksekliği 70 cm olmalıdır. (Şekil:2.23)



Şekil 2.23. Oturma bankı tasarımı (WHF)

- Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği 75 cm ile 90 cm arasında olmalı, bütün yönlerden tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için masanın altındaki minimum derinlik 60 cm olmalıdır.



Şekil 2.24. Masaların boyutları (WHF)

WHF'ye göre dış mekân oturma birimleri detaylandırılırken, bu kullanımların engelli kişilerin kullanımına uygun olup olmadığı genellikle göz ardı edilir. Örneğin, yaşlı insanlar oturur pozisyona geçerken ya da kalkarken kol desteğine ihtiyaç duyarlar.

- Oturur pozisyondan daha kolay kalkabilmek için topuk boşluğu da oturma birimlerine eklenmesi gereken önemli bir detaydır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları genellikle durup dinlenebilecekleri ve eğer varsa ellerindeki paketleri koyabilecekleri yerler bulunmasını istemektedirler.
- Sabit oturma elemanları, bir boru ile desteklenmiş kavisli bir tasarım stili geliştirilerek hareketli hale dönüştürülebilirler. Bu tasarım stili kullanılarak hem tekerlekli sandalye kullanıcıları için boşalanlar elde edilmiş, hem de diğer kullanıcıların rüzgâr ve güneş durumuna göre oturaklarını ayarlayabilme imkânı sağlanmış olmaktadır.
- Kentsel dış mekânlarda yaya yollarına ve sert zeminli alanlara bitişik, yol boyunca oturma yerleri düzenlenmelidir. Oturma yerlerinin yanında, tekerlekli sandalyede

oturan bir kimsenin yanaşabilmesine olanak sağlayacak biçimde boşluklar bırakılmalıdır. Oturma alanlarının çevresi bitkilendirilmelidir.

- Piknik ve oyun alanlarında masa ve oturma yerlerinde tekerlekli sandalye kullananların da yararlanabilmesi için diz ölçüsüne göre masa yükseklikleri belirlenmelidir.

Özdingiş (2007)'e göre; yaşlı veya bedensel engelliler için yürüyüş yollarının uygun yerlerine, yaya yolundan çıkıp dolaşmak ve dinlenmek isteyenlere fırsat verecek, yüzeyleri düzgün kaplanmış oturma ve dinlenme alanları oluşturulmalıdır.

- Oturma alanlarında döşeme malzemeleri yol malzemelerinden farklı olmalıdır. Yeterli sayıda oturma ve dinlenme yeri tasarlanmalıdır.
- Oturma alanları ve elemanlarının tasarımı yapılırken seviye farkı olmamalı, oturma gurupları ve banklar birbirinden en fazla 60 m. aralıklarla gölge ve güneşli alanlara yerleştirilmelidir.
- Konulan banklar; engelli ve yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygun, kol ve sırt dayama imkânı olan banklar olmalıdır.
- Tekerlekli sandalyeli bireyin de piknik masasında yer alabileceği düşünülerek, masa altında sandalye için en az 71,5 cm'lik boşluk olmalı, tamamen bank olmamalıdır. Masanın üst kısmı yerden en fazla 84 cm yukarıda olmalıdır.
- Çeşme, lavabo, wc v.b. tesisler piknik alanına yakın mesafede olmalıdır.

2.5.2.2. İşaret ve Yönlendirme Levhaları

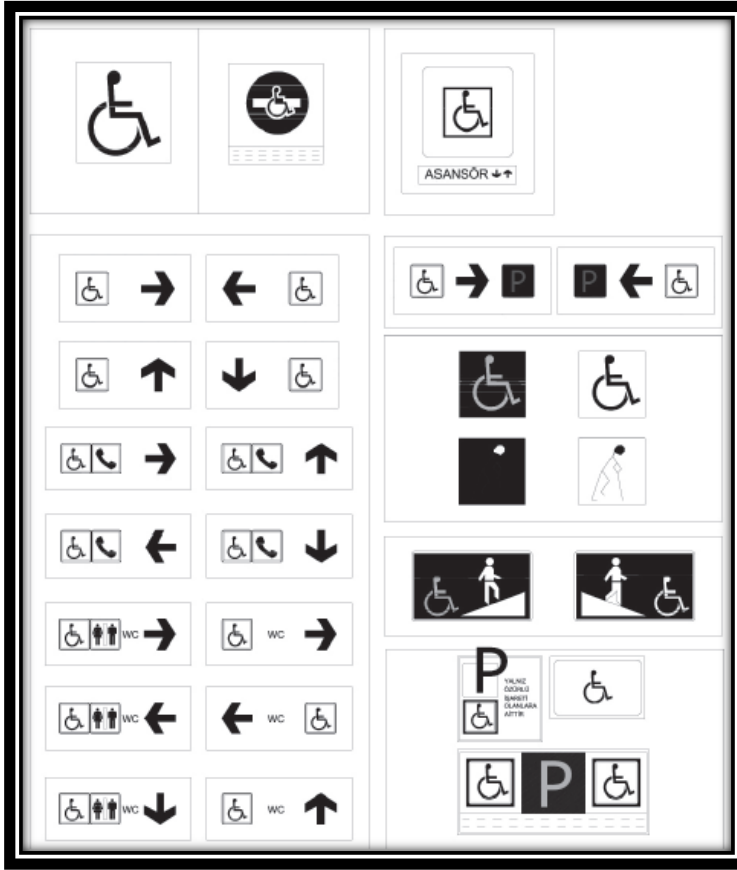
WHF'ye göre işaret ve bilgilendirme levhaları aşağıdaki gibi tasarlanmalıdır.

- İşaret ve levhalar basit ve açık semboller içermeli, zemini ile zıt renkte olmalıdır. Uluslararası standartlarda; emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil durumları bildirmek için kırmızı/beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renkler belirlenmiştir.
- Görme engellilere yönelik dokunsal okuma için kabartmalı levhalar ve az gören kişiler için de iri puntolu yazı karakteriyle yazılmış levhalar kullanılmalıdır.
- Trafik, bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinin basit ve görülebilir olması, yüksekliği, konumu, kolayca okunması, renk, ölçü ve grafik düzeni önem taşımaktadır.
- İşaretler ışıklandırılmalı, kabartmalı yazılmalı ve dokunulabilir yükseklikte olmalıdır.
- İşaretlerde uluslararası semboller kullanılmalıdır.

Özdingiş (2007)'e göre; işaretler herkesin anlaması için çok iyi bir yöntemdir. Yön levhaları ve uyarı cihazları engellilerin rahat hareket etmelerini sağlar, görme engellilerin sık kullandıkları mekanlarda, kontrast ve canlı renkteki oklar, işaretler ve rakamlarla bulunulan konumlar vurgulanarak belirtilir.

- Bilgi panoları bina veya park alanları girişlerinde kolay görülebilecek yerlere yerleştirilmeli, başka çizimlerle karıştırılmayacak şekilde net olmalı, tutarlı ve eksiksiz, kolay anlaşılır mesajlar taşınmalıdır.
- Yer adı, yerleşim planı, uyarı yazıları ve yönlendirme tabelaları işaretlemenin gerekli işlevleridir.
- İşaret levhalarının yerleştirilmesi çok önemli bir işittir. Bu işaretler görme problemi olmayan insanlar için yaklaşık göz hizasında yerleştirilmeli, fakat tekerlekli sandalye kullananların sık geldiği bölgelerde daha aşağıya yerleştirilmesi uygun olur.
- Sağlıklı veya görme engelli bireylerin başlarını çarpmamaları için yerden yüksekliği en az 210 cm (Tercihen 250 cm) olmalıdır. En iyi okuma yüksekliği 90-140 cm,
- İşaretlemenin okunabilirliği, anlaşılma, ton farkı, yazı karakteri boyu ve karakter ebadı işlevlerine uygun olmalı, işaret tabelalarının en okunabilir şekli, koyu bir zemin üzerine açık renk harflerle yazılan yazıdır yazı karakterleri ve zemin arasında renk tezatı oluşturup mat bir cila ile bitirilmelidir.
- Yazı karakterlerinin okunabilir formatı (Helvetica, Upper ve Lower Case tercih edilebilir) ve ölçüleri okuma mesafesine göre ayarlanmalıdır (150 cm okuma mesafesinde 50 cm, 300 cm okuma mesafesinde 10-17cm).
- Çizimlerle anlatma mesajı hızlı aktarır, semboller fazla soyut ve tek iletişim vasıtası da olmamalıdır.
- Dokunarak hissedilen işaretler; standart alfabe ve rakamlar olmalı, karakterler 16-50 mm uzunluğunda, en az 0,8 mm kabartma halinde olmalıdır. Kabartma karakterler ya da rakamlar yerden 100 cm yukarıda olmalıdır. Görme engelliler için, körler alfabetiyle hazırlanmış yazı bantları işaret levhalarının kenarlarına, kolay erişilip dokunulabilecek yerlere yerleştirilmeli ve iyi aydınlatılmalıdır.
- Açık ve kapalı alanlarda (lavabolarda, engellilere ayrılmış otomobil park alanları vb.yerlerde) engelli işaretine yer verilmelidir. Gerekli bütün mekan, mahal, alan ve geçitlerde yangın ve doğal afet anlarında kaçış yollarını gösteren ışıklı ve sesli yönlendirme cihazları veya elemanları bulunmalıdır.
- Bazı engelli gruplarının alanda uyumunu sağlamanın en iyi yolu özel tasarım gerektirebilir. Örneğin, görme engellilere sesli cihazlarla bilgi verme, işitme engellilere

görsel bilgi sunma, ve tekerlekli sandalye kullananlara göz hizasında bilgi sunma tercih edilir.

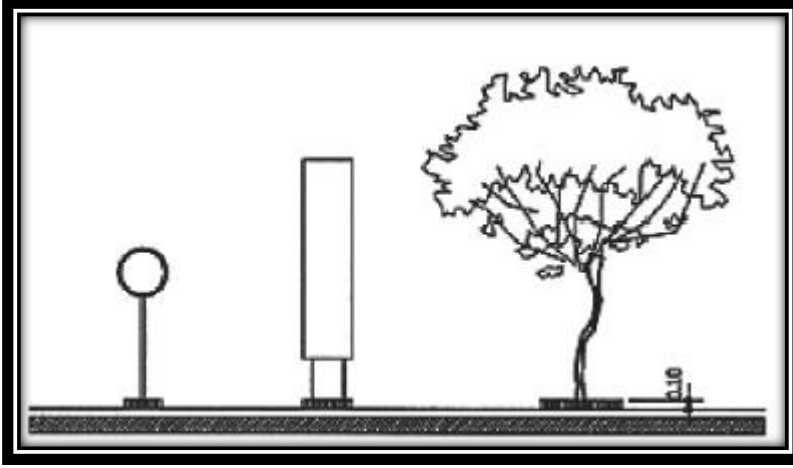


Şekil 2.25. Semboller (WHF)

2.5.2.3. Aydınlatma elemanları

WHF'ye göre aydınlatma özellikle rampa ve merdiven girişleri gibi potansiyel tehlike taşıyan alanlarda engelli kişiler için güvenlik açısından çok önemlidir. Aydınlatma engellilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. Az gören kişiler için ışık şiddetinin artırılması mekânları algılamaları açısından faydalıdır. Birçok aydınlatma standardı yetişkin bir insanın ayaktayken göz hizasının yüksekliği ön görülerek belirlenmiştir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının göz hizası yüksekliği yaklaşık 1.19m'dir. Kentsel dış mekânlar erişim ve kişisel güvenliği sağlayacak yeterli biçimde aydınlatılmalıdır. Burada, parlama/yansımayı önleyecek mat malzeme seçimi tehlikeli alanlarda ışıklandırma düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Yaya kaldırımlarındaki ilân panosu, aydınlatma gibi kent mobilyaları ve ağaçlar, özellikle görme engelli kişiler tarafından fark edilebilmeleri açısından, kaldırım kotundan 0.10 m yüksekteki bir platform üzerinde konumlanmalıdır (Şekil 2.26) (BM 2004).



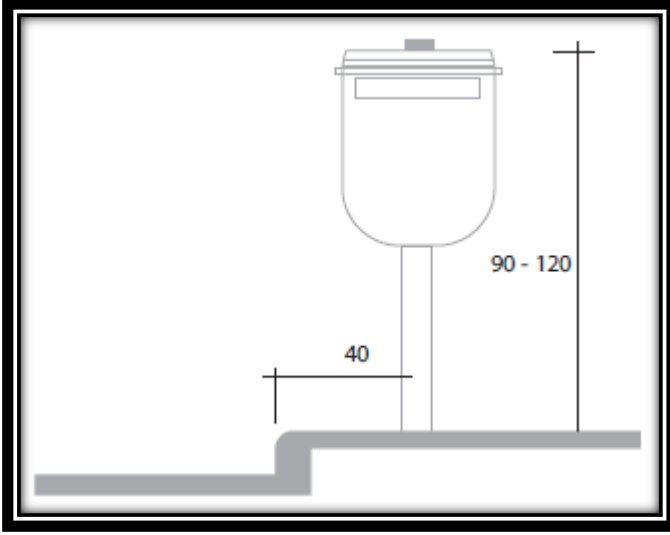
Şekil 2.26. Ağaç ve aydınlatma elemanlarının yükseltilmesi (BM, 2004)

Özdingiş (2007)'e göre; aydınlatma elemanlarının tasarım standartlarına aşağıdaki gibi yer vermiştir.

- Engellilerin gereksinimlerine uygun ve geçişleri engellemeyecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Yerden yüksekliği en az 210 cm olmalıdır.
- Az gören engellilerin, yaşlıların, yetersiz aydınlatılmış alanlarda görme problemi olacağından yaya yolları, oturma alanları, bilgi panoları, yön levhaları ve tehlikeli alanların iyi aydınlatılması gerekir.
- Birbiri ile bağlantılı alanların veya yüzeylerin farklı şiddette aydınlatılması, göz kamaştıran ışık görme engelliler ve yaşlılar için engeldir. Çoğu aydınlatma standartları normal yetişkin bir bireyin göz seviyesine göre tasarlanır. Fakat tekerlekli sandalye kullananların göz seviyesi ile ilgili antropometrik dikkate alınmalıdır.

2.5.2.4. Çöp Kutuları

Çöp kutuları yaya hareketine mani olmayacak şekilde yaya kaldırım kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklığında ve en az 90 cm, en çok 1,2 m. yüksekliğe monte edilmelidir (TS 12576).



Şekil 2.27. Çöp kutusu (BM, 2004)

Yanlış yerleştirilmiş çöp kutuları engelli yayalar için tehlike unsuru olabilirler. Bunu önlemek açısından diğer donatı elemanlarının olduğu gibi çöp kutularının da zıt renklerle kullanılarak belirgin ve kolay algılanabilir hale getirilmesi gerekir.

Bu bağlamda çöp kutularının aydınlatma direklerine uygun yükseklikler göz önünde bulundurularak monte edilmesi önerilebilir.

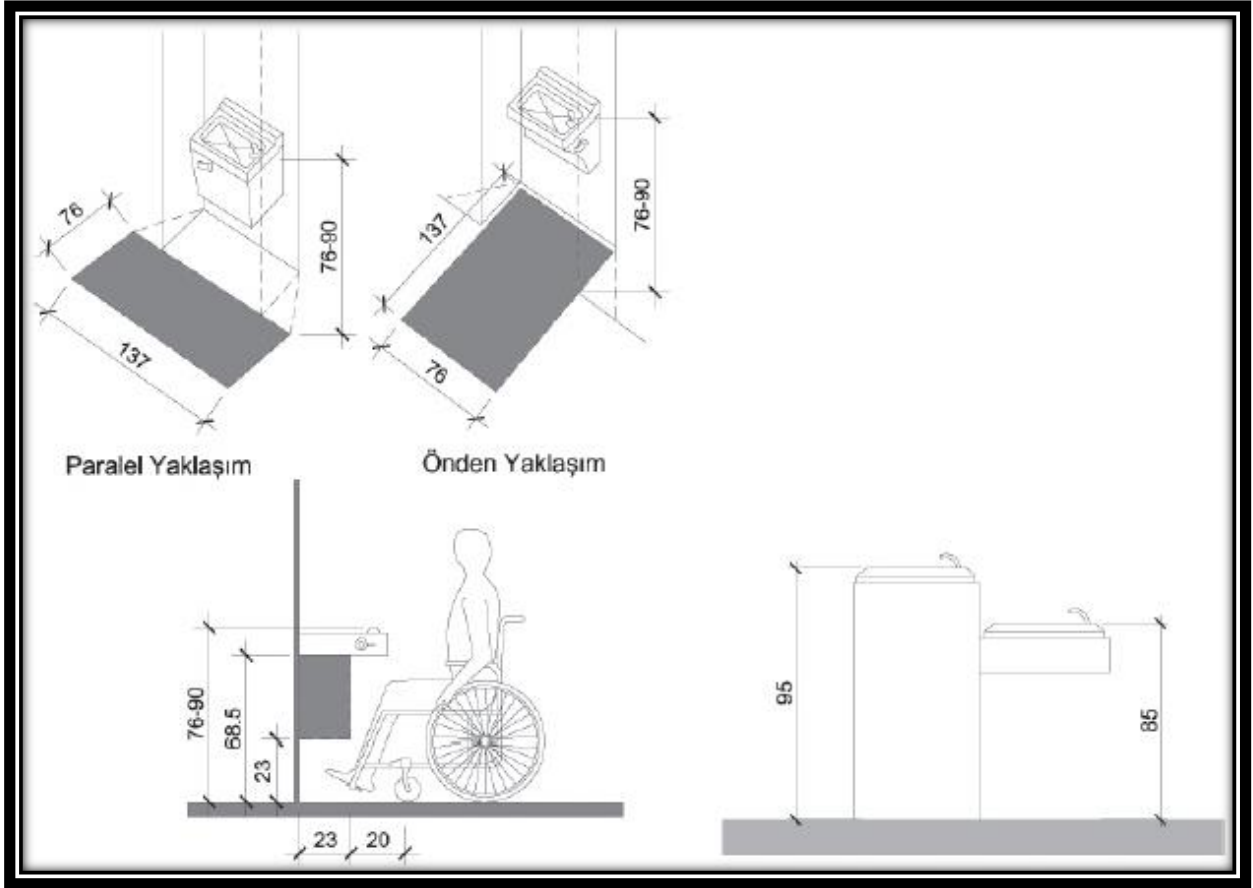
Çöp kutuları renkleri ile dikkat çekici, yanmaz malzemeden olmalıdır. Bedensel engelliler için kapağı kolayca açılabilir olmalıdır (Özdingiş 2007).

2.5.2.5. Çeşmeler

WHF'ye göre tekerlekli sandalye kullanıcılarının da bu donatılardan faydalanacakları düşünülerek, çeşmenin etrafında tekerlekli sandalye ile herhangi bir engelle karşılaşmadan rahat hareket edebilecekleri kadar boşluk bırakılmalı, çeşme yüksekliği engelli kişilerin oturarak veya eğilerek erişebilecekleri şekilde ayarlanmalıdır.

Buna göre çeşmeler için ulaşılabilirlik kriterlerine göre belirlenmiş tasarım detayları şunlardır;

- Çeşmelerin ağızları yaklaşık 0.90 m yüksekliğe yerleştirilmelidir.
- Çeşmelerin farklı yükseklikte iki ağza sahip olmaları daha uygundur.
- Tekerlekli sandalye kullanıcıları için 0.85 m, diğer engellilerin eğilerek kullanabilmeleri için 0.95m yükseklikte olmalıdır.



Şekil 2.28. Çeşmeler ve sebiller (BM, 2004)

Özdingiş (2007)'e göre; çalışmasında su içme elemanlarının tasarım detaylarını aşağıdaki gibi sıralamıştır;

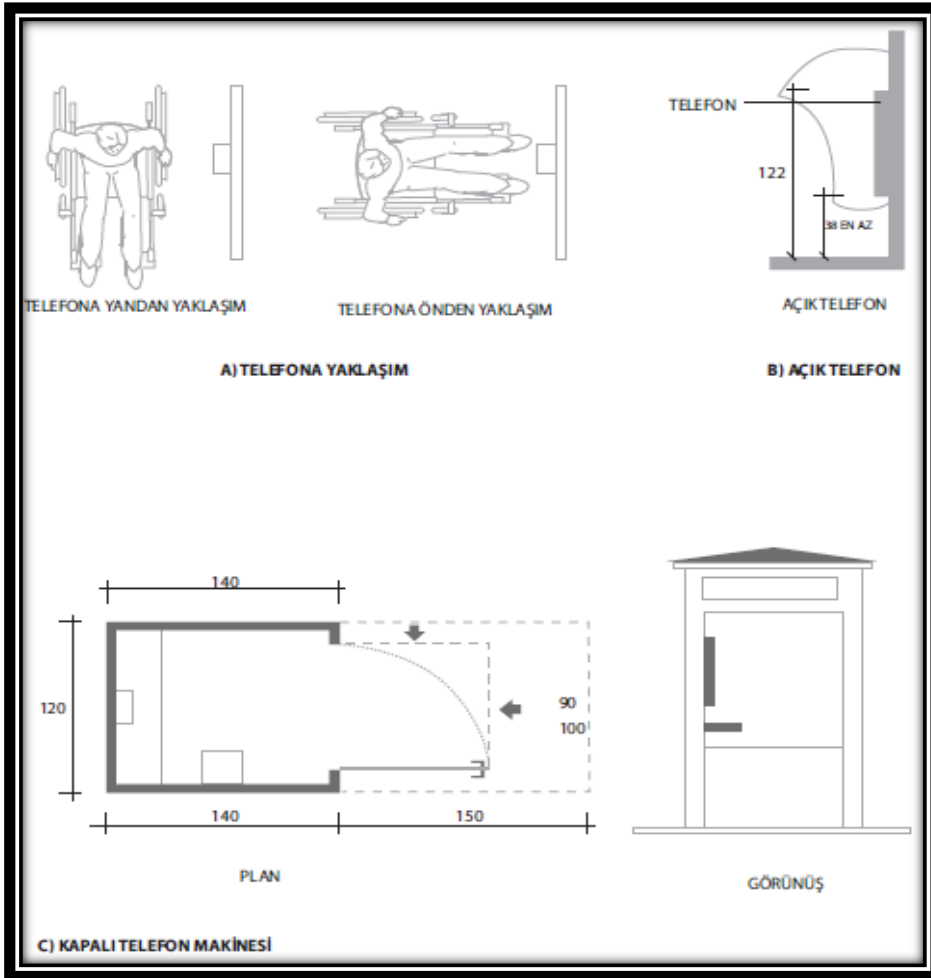
- Oturma alanlarına ve yol güzergâhlarına yakın ve geçişleri engellemeyecek şekilde sert ve düz zemin üzerine yerleştirilmeli,
- Kolay kullanılabilir olmalı, kaidesi tekerlekli sandalyenin önden veya yandan yaklaşabileceği şekilde açılı olarak 100-120 cm. yükseklikte tasarlanmalı
- Zeminde ıslaklık olmaması için, gider ve drenaj sorunu olmamalıdır.

2.5.2.6. Halka açık telefonlar

TS 12576'ya göre halka açık telefonlar aşağıda belirtilen özelliklere uygun olarak tasarlanmalıdır:

- Halka açık olarak yapılmış olan açık veya kapalı telefon kabinlerinden en az biri engellilere uygun olarak düzenlenmelidir (Şekil : 2. 29)

- Şehir merkezinde halka açık telefon kulübelerinin bulunduğu yerlerde yaya trafiğine mâni olmayacak yerlere engelli ve yaşlılar için dinlenme bankları konmalıdır.
- Engellilere ayrılan açık veya kapalı telefon kabini yaya trafiğini aksatmayacak, kolayca görülebilir ve ulaşılabilecek yerde olmalıdır.
- Telefon kabini içinde, görme engellilerin kullanabileceği özellikte kabartma harf veya rakamlı telefon aparatı bulunmalıdır.
- Telefonlardan biri tekerlekli sandalye kullananlar, diğeri işitme yetersizliği bulunanlar için olmalıdır.
- Telefon kabininin önünde, önden yaklaşma ve paralel yaklaşmayı olanaklı kılmak için 1,2 m x 85 cm.lik bir alan bırakılmalıdır.
- Bozuk para atma/kart takma yeri 90 cm ve 1,2 m arasında erişilebilir bir yükseklikte olmalıdır.
- Telefonun kablosu en az 75 cm uzunlukta olmalıdır.
- Halka açık telefonların yerleri işaretlerle belirtilmelidir.



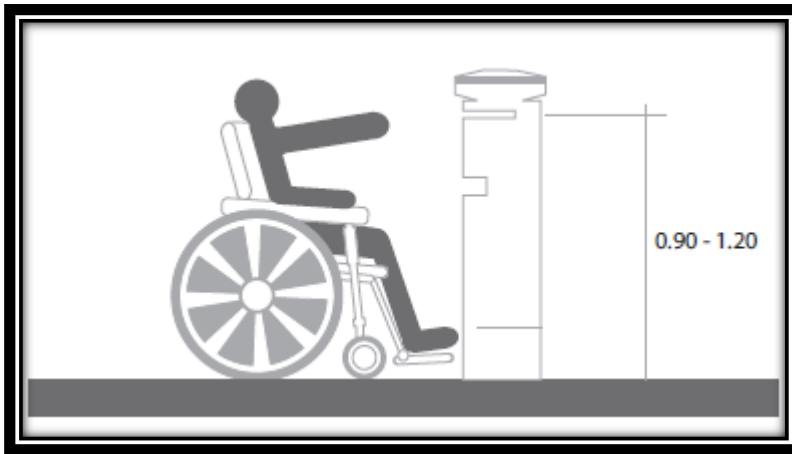
Şekil 2.29. Telefon kabinleri (BM, 2004)

Telefonlar özellikle bedensel engelliler için büyük problem yaratır. En azından bir genel telefonun tekerlekli sandalye kullanıcılarının kullanımına uygun olması gerekmektedir. Kabinsiz telefonların engelli bireylerin kullanımına daha uygun olacağı düşünülmektedir.

- Telefon kabininde kapı genişliği en az 90 cm olmalıdır.
- Kabin iç boyutları tekerlekli sandalye giriş ve çıkışına uygun ölçülerde en az 120x125 cm, telefon yüksekliği engelli ölçüleri göz önünde bulundurularak ulaşabileceği yükseklikte, en fazla 130 cm olmalıdır.
- Kabin girişlerinde farklı döşeme malzemesi ile görme engelli bireyler için de yüzey belirginleştirilmelidir (Özdingiş 2007).

2.5.2.7. Posta Kutuları

WHF'ye göre posta kutuları, özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının erişebilmeleri amacıyla yerden 90-120cm yükseklikte monte edilmelidir. Ayrıca yaya trafiğini aksatmayacak biçimde konumlandırılmaları özellikle görme engelli kişiler için tehlike oluşturmamaları için önemlidir.



Şekil 2.30. Posta kutuları (BM, 2004)

2.5.2.8. Su öğeleri

Yapılan tasarımları güçlendirmek, görsel etki sağlamak, insanları dinlendirmek ve görme engellileri su sesi ile yönlendirmek amacıyla parklarda sıkça oluşturulan peyzaj öğesidir.

Havuzlar; zemin seviyesinden alt kotta yapılması halinde; görme engellilerin ve çocukların düşmesini engelleyecek tasarımlar oluşturulmalı, taşma ve su saçılmalarına izin verilmemelidir. Park içerisinde havuz çevresinde devam eden yaya hareketini, havuz üzerine yapılan köprü ile devam ettirebiliriz. Köprü malzemesi ve eğimi engelli bireylerin hareketini zorlamayacak şekilde tasarlanmalıdır.

2.5.3. Kullanım ve aktivite

2.5.3.1. Çocuk oyun alanları

Açık yeşil alanlarla birlikte tasarlanan çocuk oyun alanları tasarlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibidir;

- Çocuklar arasında sağlam veya engelli gruplandırması yapmadan yapılan tasarımlarla, sağlam çocukların, engellileri benimsemesi ve toplum dışına itme olasılığını en aza indirmelidir. Fiziki tasarımlarda çocuklar arasında görülen yetenek farklılıkları vurgulanmamalıdır.
- Oyun ekipmanlarında adaptasyon yapılarak ya da yapılmadan da ortak oyun alanı, alet ve tesisleri, kum ya da su dolu havuzlar tekerlekli sandalyelerin ulaşımına ve engelli çocuklar tarafından da kullanılabilir olmalıdır.
- Çocuklara yaratıcılığa dayalı oyun imkânı sağlaması amacıyla donatılı veya donatısız olarak yapılmalıdır. Bu iki tür oyun arasında çocuklar tercih yapabilirler, her iki tür oyun içerisinde çocuklar için anlamlı deneyim sağlayacak fırsat çeşitliliği sağlanmalıdır. Oyun alanındaki her ekipmandan başarıyla yararlanma fırsatları hem zihni daha iyi işlemeye teşvik eder hem de kasların daha iyi çalışmasını sağlar. Bu nedenle oyun alanındaki çeşitlilik her düzeyde beceri ve ihtiyaca cevap vermelidir.
- Tasarlanan çocuk oyun alanının görme engelli veya az gören çocukların zihninde çizdiği haritaya uygun, kolay anlaşılabilir ve küçük alanlara yerleştirilmiş donatılar olması daha başarılı kullanım sağlayacaktır.
- Çocukların oynadığı yerlerde, bir yetişkine ihtiyaç vardır. Bu sayı alanı kullanan çocukların becerileri, sayısı ve tesisin özelliğine göre artabilir.

2.5.3.2. Spor alanları

Açık yeşil alanlarda bedensel aktiviteler için oluşturulan bu alanlar sağlıklı bireyler kadar engelli bireyler için de gereklidir.

Basketbol sahası tasarlanırken tekerlekli sandalyelilerin basketbol oynayabilmesi için standart potaların ayarlanabilir olarak uygulanması gerekir. Basket potalarının standart yüksekliği 340 cm. den, 213 cm ye indirilebilir, böylece tekerlekli sandalyeli bireyler ve küçük çocukların oyundan büyük zevk almaları sağlanır.

Uzun yürüyüşün ana hedefi arazinin yapısına uyum sağlama ve doğal güzelliğin tadını çıkarmaktır. Bu nedenle koşu yolları her tür kullanıcının emniyeti düşünülerek, ortak kullanım alanlarında sağlam veya engelli tüm kullanıcılara uygun, insanlar arasında ayırım yapmayan, dışlama sıkıntısını en aza indirecek tasarım ve uygulamalar olmalı ve gruplar arasında sosyal etkileşim için koşu yolları çok işlevli olmalıdır.

- Hareket kabiliyeti kısıtlı veya tekerlekli sandalye kullananlar için fazla zorlayıcı olmamalı, görme engelliler için diğer duyularını kullanarak deneyim elde etme konusu göz ardı edilmemelidir.
- Koşu yollarına tekerlekli sandalye kullanan bireylerin de gireceği açıkça belirtilmeli ve her tür insanı bilgilendirecek işaretlerle uygulanmalıdır.
- Odak yerlere büsbütün erişememe durumu olmadıkça ulaşım zorluğunun kademe kademe arttığı bir sistem, bireylere farklı deneyimler ve sağlıklı mücadele olanağı verecektir.
- Bisikletlilerin, yürüyenlerin, kay-kay yapanların ve tahtayla kayanların koşu yolunu ortak kullandığı yerlerde, koşu yolunu kullananlar arasında yeterli bir ayırım ve işbirliği düşünülmelidir.
- Koşu yolu ölçüleri kullanım amaçlarına göre değişebilir.
- Bu alanlarda da yönlendirme levhaları önemlidir ve tüm kullanıcı özelliklerine uygun olarak tasarlanıp yerleştirilmelidir.
- Yerde dokunularak anlaşılan mesajlar ve görsel ipuçları olmalıdır.
- Koşu yolunda baştan sona yolu ortadan ikiye bölen, parlak ya da zıt renkli bir orta çizgi, az gören engellilerin parkurdan çıkmamalarına ve parkurda farklı işlevleri ayırmada işe yarar (Robinette,1978).

2.5.3.3. Oturma alanları

Parklarda yer alan piknik alanları ve oturma alanları insanların sosyalleşmeleri , birlikte vakit geçirebilmeleri ve dinlenmeleri için tasarlanmaktadır. Bu yüzden tasarlanırken tüm bireyler göz önünde bulundurulacak şekilde planlanmalıdır.

Bu alanlarda bulunan öğelerin kullanım standartları peyzaj donatı elamanları başlığı altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Sadece kullanılan malzemeleri standartlar kapsamında incelemek yeterli değildir. Kullanılan döşeme, yönlendirme levhaları, aydınlatma gibi detaylarla bütünleştirilerek daha işlevsel hale getirilmelidir.

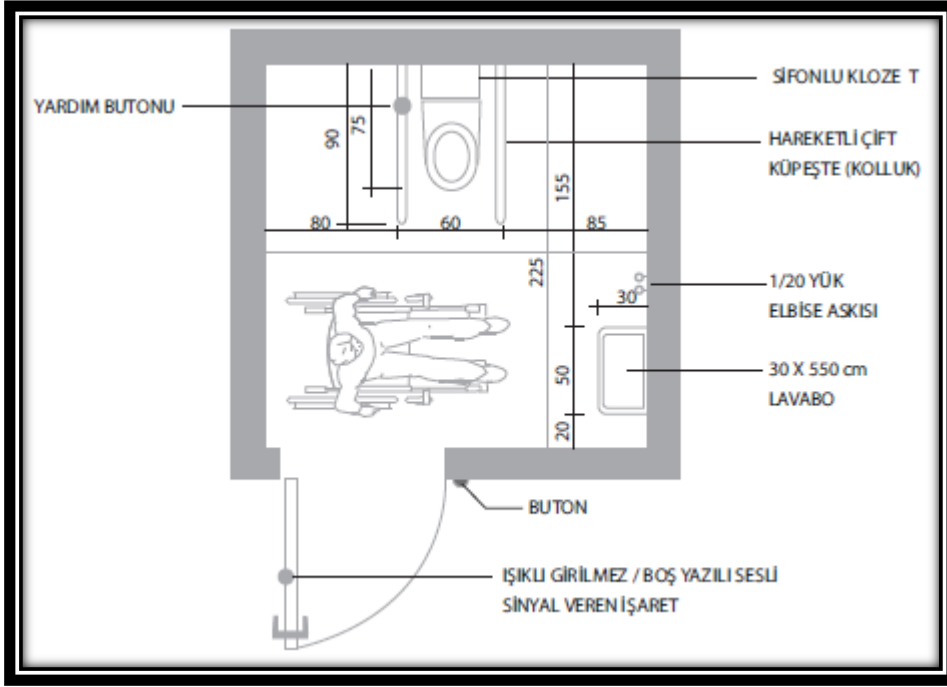
Öncelikle bu alanlara bireyleri yönlendirebilmek için parkın belirli noktalarına yönlendirme levhaları konulmalıdır. Alanda kullanılan piknik masası, oturma grupları herkes için tasarlanmış olmalıdır. Bu elemanların monte edilecekleri yerler engelli bireylerde düşünülerek kaymaz, düz döşemeler olmalıdır. Gece kullanımları da düşünülerek etraftaki aydınlatma elemanları rahatsız ve engel olmayacak şekilde konumlandırılmalıdır.

2.5.3.4. Tuvaletler

Dış mekân ortak kullanım alanlarında kadın ve erkek için ayrı ayrı en az 2 adet engelliler için özel olarak düzenlenmiş tuvalet bulunmalıdır. Tuvalet kapısı üzerine engelli işareti konularak tuvaletin mevcudiyeti belirtilmelidir.

Tuvalet kapısı dışarıya doğru açılmalı ve kapı kilidi dışarıdan açılabilir nitelikte olmalıdır. Tuvaletin iç genişliğinin tekerlekli sandalye ölçüleri göz önüne alınarak dönüş mesafesi için yeterli olacak şekilde ayarlanması gerekir.

Kapı yanında bir butonla tuvaletin girilmez veya boş olduğu ışıklı, sesli ve yazılı uyarılarla belirtilmeli, bu bilgilendirme işareti veya ses sinyali kapı üzerinde görülebilir bir yerde olmalıdır.



Şekil 2.31. Tuvaletler (BM, 2004)

Tuvaletler tekerlekli sandalye kullanıcıları dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Engelli tuvaletlerinin tasarım standartlarını belirleyen ulusal yapı düzenlemeleri bulunmaktadır, ancak bazı genel gerekliliklerin her yerde karşılanması gerekir:

- Geniş ve kolay açılabilen bir kapı (asgari genişlik 925 mm),
- Tekerlekli sandalye kullanıcılarının kabin içinde rahat hareket etmesine olanak tanıyacak yeterli alan,
- Tekerlekli sandalye kullanıcılarının, tekerlekli sandalyenin önünden veya yanından tuvalete geçişine imkân tanıyacak yeterli alan,
- Tuvaletten ulaşılabilecek yerde el yıkama ve kurutma bölümleri,
- Tekerlekli sandalye kullanıcısının klozete veya tekerlekli sandalyesine geçişine yardım edebilecek bir asistan için yeterli boşalan.

Engelliler günlük ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılamakta zorlanırlar ve gelişen tıbbi sorunlar konstipasyon, idrar tutamama gibi nedenlerle tuvalette daha çok zaman geçirirler. Açık yeşil alanlarda ve park içerisinde bulunan binalarda, genel tuvalet bulunan her yerde giriş-çıkışı kolaylaştırılan tekerlekli sandalyeliler için tasarlanmış engelli tuvaletleri bulunmalıdır.

- Engelli tuvaletleri, bay ve bayan için birer kabin ancak bu mümkün değilse en az bir kabin tekerlekli sandalyeli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmelidir.
- Engelli tuvaletinin kapısı kolay açılabilir, geniş, temiz açıklığı en az 85 cm olmalı, kapı dışarıya açılan veya sürme kapı olarak düzenlenmelidir. Kabin içinde tekerlekli

sandalyenin manevra yapabileceği ve yardımcı kişinin hareket edebileceği alan olmalıdır.

- Tekerlekli sandalyeli bireyin rahat kullanacağı tuvalet kabini boyutları 220cmx220cm'dir, tuvalet kabini en az 150cm x150cm olabilir (TSE,1999).
- Klozetin uzun eksenini duvara paralel olmalı, klozetin duvara en yakın noktasının duvardan uzaklığı 25 cm olarak yerleştirilmelidir. Klozetin önünün arka duvardan uzaklığı 70 cm olmalıdır. Klozetin yanındaki duvara sabit 3-4 cm çapında yuvarlak kesitli, birbirine eşit 70 cm'lik iki kolu olan L biçiminde borudan tutunma kolu olmalıdır. Yatay kısmı yerden 75 cm yükseklikte ve klozetin önünden 25 cm daha uzun olmalıdır. Düşey tutunma kısmı yukarı doğru olmalı, klozetin duvardan uzakta olan tarafına duvara doğru kaldırılabilen tutunma kolu konulabilir. Klozette oturma yüksekliği 46-47 cm olmalıdır (TSE,1999).
- Klozetin önüne veya yanına bir lavabo yerleştirilmeli, el yıkama ve kurulama işlemi lavaboya ulaşılacak mesafede olmalıdır. Lavabonun alt tarafı tekerlekli sandalyenin girmesine izin verecek şekilde zeminden yaklaşık 75 cm yükseklikte olmalı, alt tarafında keskin ve sivri kısımlar olmamalı, sıcak su ve drenaj boruları için yeterli koruyucu önlemler alınmalıdır(TSE,1999).
- Yerden itibaren 97 cm yükseklikten başlayan duvara yapıştırılmış 40 cm x 100 cm boyutlarındaki bir ayna ve raf bulunması engelliler için işlevseldir.
- Engellilerin ve yaşlıların kullanacağı bütün lavabolarda hassas, parmak kavrayışına gerek olmadan kolayca kontrol edilen, dirsekle bile kolayca açılan musluklar tercih edilir (TSE 1999, Özdingiş 2007).

2.5.4. Çevreleme elemanları

2.5.4.1. Bitkilendirme

Bitkiler; parklarda ve açık yeşil alanlarda estetik ve fonksiyonel amaçlarla kullanılmaktadır. Bu nedenle bitkileri seçerken, yerleştirirken ve bakımı sırasında dikkat edilmesi gereken bazı temel kurallarla, fiziksel çevrede bir tehlike veya sorun oluşturmadan yaşamlarını sürdürebilirler.

WHF'ye göre görme engelli kişiler dikkatli yapılmış bitkilendirmeden mükemmel bir şekilde yararlanabilmektedirler. Güçlü zıtlıklar ve göze çarpan silüetler içeren bitkisel tasarımlar az gören kişiler için yön bulmada görsel ipuçları olabilmektedirler.

- Yağışlar nedeniyle kırılıp yürüme yoluna düşen dallar, yere dökülen yaprakları kaygan yüzeyler ve kirlilik oluşturabilecek türler, dikenler, zehirli ve kaygan meyveler üreten türler yürüme yollarında tehlike arz edebilirler ve bundan dolayı dikkatli kullanılmaları gerekmektedir.
- Dikenli bitkiler ile kaygan bir yüzey oluşturabilecek tohum ve meyve dökücü ağaç ve bitkiler, potansiyel tehlikeli bitkiler olduğundan yaya yollarından uzak tutulmalıdır.
- Yaya yollarına uzayan dallar, özellikle görme engelliler için tehlikeli bir engel oluşturmaktadır. Bitkilerin dallarının yaya yollarını engellememesi sağlanmalıdır. Ya geçişi engellemeyecek biçimde yaya yollarından yeterli uzaklığa dikilmeli, ya da yeterli ve düzenli bakım ve budama yapılmalıdır.
- Bitkilendirmede değişik renk, biçim ve kokuda çeşitlilik yaratacak çalı, ağaççık ve çiçeklerin seçimi de önem taşımaktadır.

Özdingiş (2007)'e göre; açık yeşil alanlarda ve parklarda bitkileri yerleştirirken dikkat edilecek kuralları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Yaya yolları kaldırımlar ve oturma alanları yakınına yerleştirilen bitkiler geçişlerde tehlike oluşturmamalı, alt dalları yüksek dallanan (en az insan boyunu aşan) bitkileri tercih etmeli veya bakım sırasında alt dallar 300 cm yüksekliğe kadar budanmalıdır
- İri dikenli bitkiler ya da zehirli yaprağı, meyvesi olan bitkiler kullanılmamalı.
- Meyve, çiçek, dal döküntüsü olan bitkiler yaya alanlarına veya yakınına dikilmemelidir.
- Kök yapısı yüzeyde gelişen türler sert zeminlere yakın yerlerde dikilmemeli, bu türler yaya alanlarında tahribata sebep olmaktadır.
- Sarılıcı, yayılıcı tür bitkilerin sert zeminlere ve donatı elemanlarına (aydınlatma direği, yön ve bilgi tabelalarına) yayılmamaları ve sarılmamaları için set oluşturulmalı ve bakımı ihmal edilmemelidir.
- Kozalakların düşmesi yaya alanlarında veya otoparklarda tehlike oluşturabilir bu nedenle yaya alanları yakınında dikilmemelidir.
- Engelli bireyler için renk ve boyut gibi güçlü zıtlıkların oluşturduğu silüet akılda kalıcı olmakta, mekânın tanınması ve kullanımını kolaylaştırmaktadır.
- Rüzgâr ve kar yüküne dayanıklı türler seçilmelidir.
- Gölge ile kar ve buzun erimesini engelleyecek sık dokulu türler yaya alanlarına yakın dikilmemelidir.
- Görme engelli bireyler için bitkinin koku ve dokusu ile mekânı tanımlayıcı ve yönlendirici olması nedeniyle kokulu bitkiler tercih edilmelidir.
- Kötü kokulu bitkiler mekânın kullanımını azaltacağı için tercih edilmemelidir.

- İnsanların hareketlerini yönlendirici amaçla veya tehlikeli ve kötü yerleri perdeleyici olarak bazı türler kullanılabilir.
- Oturma ve yaya alanlarında güneşten, rüzgârdan, ısı, nem ve ışık yansımalarından koruyucu etkisi olan türler seçilmeli.
- Dışardan gelen gürültüleri kesmesi sebebiyle özellikle yaşlılar ve işitme engelli bireyler için oturma ve yaya alanlarında bitkilerle tampon bölgeler oluşturmalıdır.
- Bazı insanların böcek sokması ve ısırılmalarına karşı oluşan ağır tepkiden dolayı, böcek barındırıcı bitkiler yaya alanlarında kullanmamalıdır (Robinette 1978). Kent parklarında yayaların konforunu düşürecek bitkiler yerine, algı ve yönlendirmeyi sağlayacak bitkilerin seçimi ön planda tutulmalıdır.

2.5.4.2. Sınırlayıcılar

Duvarlar, çitler ve sınırlayıcılar açık yeşil alanlarda pek çok fonksiyonu sağlamaktadırlar.

- Duvarlar, yaşlı ve hamileler için dinlenmek amacıyla, bedensel engelli bireyler için destek, görme engelli bireyler için de klavuz olarak değerlendirilebilir.
- Duvarlarda çıkıntılardan, duvar yüzeyinde göz kamaştıracak tasarımlardan kaçınılmalıdır.
- Çocuk oyun alanları çevresinde oluşturulan çitler çocukların üzerinden atlayabilecekleri düşüncesi ile sağlam olmalıdır.
- Zihinsel engelli çocukların oyun alanında kontrol edilmesi sınırlayıcı bir öge ile daha kolay olacaktır.

2.6. Engellilerin Parkları Kullanımlarında Karşılaştığı Sorunlar

Yollar, kaldırımlar, kamu binaları, parklar ve bahçeler, okullar, içinde yaşanılan konutlar, ulaşım araçları ve bunun gibi daha birçok fiziksel çevre unsuru, engellilerin topluma katılmasının önünde ciddi birer engel oluşturmaktadır. Böylece sahip olduğu engeli nedeniyle hareket yeteneği sınırlanmış olan bireyin fiziksel çevre nedeniyle yaşadıkları sınırlama daha da artmaktadır. Bunun anlamı hareket yeteneği sınırlanan bireyin toplumsal yaşamdan dışlanmasıdır. Bireyin dışlanma problemini ortadan kaldırmak, engellilerin topluma katılmasını ve toplumla bütünleşmesini sağlamak için dış mekânlar onlara uygun düzenlenmelidir.

Kılavuz çizgisi ve uygun döşemesi olmayan yollar, güvenlik tedbirleri alınmayan alt yapı çalışmaları, yüksek kaldırımlar ve rampa verilmeyen geçişler, sesli ve görsel tabela bulundurmeyen engellilerin erişemediği alanlar, kent yaşamında yoğun olarak karşılaşılan sorunlardır.

Kent bütününde ve yapı ölçeğinde özellikle işitme ve görme engellilerin yararlanacağı işaretlemeler, görsel ve sesli bilgilendirmeler açık alanlarda yeterli derecede bulunmamaktadır. Açık alanların önemli bir bölümün oluşturan parklardaki çocuk oyun alanları, spor alanları gibi aktiviteler engellilerin de yararlanabileceği şekilde düzenlenmemiştir.

Yaya yolları standartlara uygun olmamakla birlikte tüm kaldırımlarda rampa bulunmamakta, rampa bulunan kaldırımlarda ise eğim standartlarına uyulmamaktadır.

Merdivenlerde rampa ve tırabzan bulunmayışı engelli bireylerin erişimini kısıtlamaktadır. Yaya yollarının genişliği her zaman tekerlekli sandalyesi olan bireyin kullanabileceği uygun ölçülerde değildir bu nedenle engelli bireyler sorun yaşamaktadırlar.

Yaya yolları üzerinde bulunan kent mobilyalarının yanlış yerleştirilmiş olması, yol üzerinde engelli bireylerin erişimi güçleştirmektedir. Bank ve çöp kutusu gibi kent mobilyalarının uygun standartlarda olmaması da engelli bireyler için sorun oluşturmaktadır.

Park kullanımında karşılaşılan başlıca sorunlar (Koca 2010) :

- Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının bulunmaması.
- Engelli bireyler için yeterli güvenlik olmaması.
- Rampa ve merdivenlerin engelli bireylere yönelik tasarlanmaması.
- Yürüyüş yollarında engellerin bulunması
- Kent mobilyaları ve donatı elemanlarının kullanıma uygun olmaması.
- Zemin kaplamalarının engelli bireylere yönelik tasarlanmaması.
- Yürüyüş yollarında ki ızgara genişliklerinin uygun olmaması.
- Tuvaletlerin engelli kullanımına uygunluğu.
- Fonksiyon alanlarına ulaşımında engeller bulunması.
- Çocuk oyun elemanlarının ve fitnes aletlerinin engelli kullanımına uygun olmaması.

Genel olarak engelli bireylerin parkları kullanımında istedikleri en önemli unsur ortak kullanım alanlarının varlığı ve toplumdan dışlanmadan alanda vakit geçirebilmektir. Parklarda karşılaşılan sorunlardan en önemlisi parklara ulaşabilmektir. Engelli bireylerin birçoğu parka olan mesafe, tekerlekli sandalye kullanması, görme engelinin bulunması gibi nedenlerden dolayı parklara gidebilmede sorun yaşamaktadır. Toplu taşıma duraklarının ulaşılmak istenen alana uzak kalması da karşılaşılan bir diğer sorundur. Parklarda girişe yakın yerde uygun

standartlarda engelli otoparkı bulunmaması ve bulunduğunda da engelli olmayan bireylerin bu alanı işgal etmesi diğer bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Parka ulaşımında karşılaşılan diğer sorunlar :

- Engelli otoparkının olmaması.
- Engelli olmayan bireylerin engelli otoparklarını işgal etmesi.
- Engelli otoparklarının uygun standartlarda tasarlanmaması.
- Toplu taşıma duraklarının ve araçlarının engelli bireylerin kullanımına uygun olmaması.
- Toplu taşıma duraklarının ve engelli otoparklarının park girişine uzak olması.
- Park girişlerinin engelli bireylere uygun olmaması.

2.7. Ulusal ve Uluslararası Park Örnekleri

2.7.1 Ulusal park örnekleri

Türkiye'nin ilk Engelsiz Oyun Parkı Projesi Avrupa Birliği'nden alınan hibe ile SERÇEV koordinatörlüğünde, Çankaya Belediyesi ve İtalyan Sivil Toplum Örgütü ATLHA'nın ortaklığı ile gerçekleştirilmiştir.

Engelli ve engeli olmayan çocukların birarada özgürce oynayabilecekleri Engelsiz Oyun Parkı, açılan peyzaj projesi yarışması ile tasarımı ve üretimi tamamlanan oyun elemanlarının yerleştirilmesi ile 12 Haziran 2008 tarihinde Ankara'da açılmıştır. İlk model parkı Çukurambar'daki bu park birçok ildeki parkların yapılmasına örnek olmuştur.



Şekil 2.32. Türkiye'deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)



Şekil 2.33. Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)



Şekil 2.34. ve 2.35. Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)



Şekil 2.36. ve 2.37. Türkiye'deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)



Şekil 2.38. Türkiye'deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)



Şekil 2.39. Türkiye’deki ilk engelsiz oyun alanı Anonim (2019)

Balıkesir engelsiz yaşam parkı: Balıkesir ilinin Paşaalanı Mahallesi’nde 5 bin 300 metre kare alana inşa edilen park, engelli vatandaşlara uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Parkın yapılış amacı tüm engelli bireylere hizmet etmesidir. Bu yüzden belediyenin sunmuş olduğu diğer bir imkan ise engelli vatandaşların, Alo Belediye’yi aradıklarında, onları evlerinden alıp bu parka getirip ve tekrar evlerine götürmesidir. İnşa edilen parkta, yeşil alanların yanı sıra oyun ve dinlenme grupları, sağlık spor aletleri, basketbol sahası, yürüyüş pisti, süs havuzu, görme engelliler için hissedilebilir yer karoları ve park planını gösteren pano, kafeterya ve yiyecek içecek büfeleri bulunmaktadır (Anonim 2019ı).



Şekil 2.40. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019a)



Şekil 2.41. ve 2.42. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019b)

Kahramanmaraş engelsiz yaşam parkı: Park 3 bin 250 m2 alana sahip olup; içerisinde dinlenme bölümleri, engelli çocuk oyun grupları, engelli kondisyon aletleri bulunmaktadır.



Şekil 2.43. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019c)



Şekil 2.44. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019c)



Şekil 2.45. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019d)



Şekil 2.46. Balıkesir engelsiz yaşam parkı Anonim (2019d)

Bahçelievler Engelsiz Yaşam Parkı: Bahçelievler İlçesi Siyavuşpaşa Mahallesi Nergis Sokak'ta 1579 ada 1 parsel üzerinde 960,72 m²'lik alanda planlanmıştır. Bu alanın seçilmesinin sebebi merkezi konumudur.

Projenin amacı engelli çocuklarımızı ayırtırmadan yaşlıları ile birlikte zaman geçirebilecekleri ve eğlenebilecekleri bir alan yaratmaktır. Parkın amacına rahat ulaşabilmek için çocuklarımızın parka engellerle karşılaşmadan ulaşabilmeleri önemlidir, bu sebeple park çevresinde gerekli rampa çözümleri ve tretuvar çalışmaları tamamlanmıştır.

Yaralanma risklerine karşı zemin malzemesi olarak dökme kauçuk malzemesi kullanılmıştır. Dökme kauçuk kaplama değişik renklerde düşünülmüştür, bunun sebebi ise alan sınırlandırıcı kullanılmadığından fonksiyon alanlarını belirlemek ve çocukların parka olan ilgisini arttırmaktır. Tekerlekli sandalye ile parka gelen çocukların daha rahat ve güvenli olarak hareket edebilmeleri için ana aks çift şeritli olarak planlanmıştır.

Parkta kullanılan çocuk oyun aletleri, fitness aletleri, salıncak ve pergola gibi fonksiyonların hepsi hem engelli hem de sağlıklı çocukların bir arada kullanabileceği şekilde dizayn edilmiştir.

Parkta engelli kullanımına uygun basketbol alanı da bulunmakta olup, alan içerisinde engelli tuvaleti ile birlikte genel kullanım tuvaletleri de bulunmaktadır.

Parkın giriş kapısı park için özel tasarlanmış olup bünyesinde parkın konseptine uygun ışıklı takı ve belediyemiz logosu tasarımlı kulübesi barındırmaktadır.

Aydınlatma elemanları, çöp kovaları ve bank gibi kentsel donatı elemanları yerleştirilirken engeli vatandaşlarımızın sirkülasyonunu engellemeyecek yerler seçilmiş olup, piknik masaları engelli kullanıma uygun tasarlanmıştır.

Parkın bitkilendirmesinde 30 adet yetişkin ağaç yaklaşık 300 adet çalı, otsu bitki ve çok yıllık çiçekler kullanılmıştır. Oya, hatmi, gül gibi çiçekli bitkiler, mazı, manolya, porsuk gibi soliter bitkiler, sınırlandırıcı çalılar ve görme özürlülerin koku duygusunu geliştirecek aromatik bitkiler ile parkın bitkilendirmesi tamamlanmıştır (Anonim 2019e).



Şekil 2.47. Bahçelievler engelsiz yaşam parkı Anonim (2019e)



Şekil 2.48. Bahçelievler engelsiz yaşam parkı Anonim (2019e)



Şekil 2.49. ve 2.50. Bahçelievler engelsiz yaşam parkı Anonim (2019e)

2.7.2. Uluslararası park örnekleri

John Dillon Parkı: John Dillon Parkı kuzey New York'ta bulunmaktadır. Park 15,802 dönümlük alanı kapsamaktadır. Adirondacks'ın merkezinde, Grampus Gölü boyunca yer almaktadır. Tasarımındaki en iyi düşünülmüş özelliklerden biri, sağladığı evrensel erişilebilirliktir. Herkese erişim sağlamak için taş ve topraktan yürüyüş yolları ve rampalar yapılmıştır. Dış mekânlar, tuvaletlerin yanındaki tutma çubukları ile içinde önemli bir boşluk olacak şekilde inşa edilmiştir. Yollarda yürüyüşün daha kolay olabilmesi için ince çakıllarla tasarlanmıştır. John Dillon Park'taki iskeleler, diğer limanlardan çok daha geniştir ve engelli bir balıkçı için engelsiz döküm korkuluklar yapılmıştır. İskelenin zemini ayrıca, ortalama bir iskelenin sağladığı zorlukları önlemek için dış mekân halılarıyla kaplanmıştır. Parkın bir diğer harika özelliği de, yalın duvarlara menteşeli ve kolay transfer sağlamak için hazırlanan katlanan yataklardır. Ayrıca, yemek pişirilecek ve yenecek alanlar da engellilerin kullanımına uygun daha güvenli yükselebilen ve kayabilen ızgaralara ve oturma yerlerine sahiptir. Park, herkese erişilebilir bir açık hava deneyimi sağlamak için evrensel tasarım ilkeleri kullanılarak geliştirilmiştir. 2 km'lik bakımlı bir parkur mevcuttur. Parkurun sonunda insanları göl manzarası karşılamaktadır. Bu gölde isteyen balık tutma iskelesinden, isteyen de göl turu atmak için tekne gezintileri ile doğanın tadını çıkartabilmektedir. Ayrıca kuzey ormanları ile iç içe

olan bu park herkese engelsiz bir kamp imkânı da sunmaktadır. Park enerjisini güneş panellerinden sağlamaktadır (Anonim 2019f-2019g-2019h).



Şekil 2.51. John Dillon parkı



Şekil 2.52. John Dillon parkı



Şekil 2.53. John Dillon parkı



Şekil 2.54. John Dillon parkı



Şekil 2.55. John Dillon parkı



Şekil 2.56. John Dillon parkı



Şekil 2.57. John Dillon parkı



Şekil 2.58. John Dillon parkı



Şekil 2.59. John Dillon parkı



Şekil 2.60. John Dillon parkı



Şekil 2.61. John Dillon parkı

Morgan'ın İlham Adası (Morgan's Inspiration Island) Su Parkı: Dünyanın dört bir yanındaki su parkları; sıcak bir günde serinlemek isteyen yetişkin ve çocuklar hizmet etmektedir. Bu parklarının en büyük dezavantajı ise engellilerin kullanımına uygun olmamasıdır. Morgan'ın İlham Adası parkı, her özelliği tamamen engellilerin kullanımına uygun olan ilk su parkıdır.

Morgan'ın İlham Adası parkının kurucusu Gordon Hartman'dır. Parkın ismi olan Morgan, Gordon'un engelli kızının ismidir. Gordon parkı kurarken ilk amacının engelli veya engelsiz tüm insanların; güvenli, rahat, aşırı kalabalık olmayan bir ortamda harika zaman geçirmelerini sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu amacını yerine getirebilmesi için doktorlardan, ebeveynlerden, öğretmenlerden, özel ihtiyaç terapistlerinden ve bakıcıların yardımını almıştır.

Parkı özel kılan özellikler aşağıdaki gibidir;

- Ailelerin ücretsiz olarak kiralayabilecekleri hava ile çalışan su geçirmez tekerlekli sandalyeler sunması,
- Parkın her alanının tekerlekli sandalye erişimine uygun olması
- Park her tür engeli olan insanlara hitap etmesi, her tür engeli olan insanlar için tasarlanmış olması,
- Parkın tüm eğlenceli özelliklerinin engelliler tarafından rahatça kullanılabilir olması,
- Engelli çocuklara parkın ücretsiz olması,
- Ebeveynlerin çocuklarını kolayca bulmasını sağlayan çocukların kollarına takılan ücretsiz izlenebilir takip bilezikleri sağlamasıdır (Anonim 2019i)



Şekil 2.62. Morgan'ın ilham adası



Şekil 2.63. Morgan'ın ilham adası



Şekil 2.64. Morgan'ın ilham adası



Şekil 2.65. Morgan'ın ilham adası



Şekil 2.66. Morgan'ın ilham adası



Şekil 2.67 Morgan'ın ilham adası

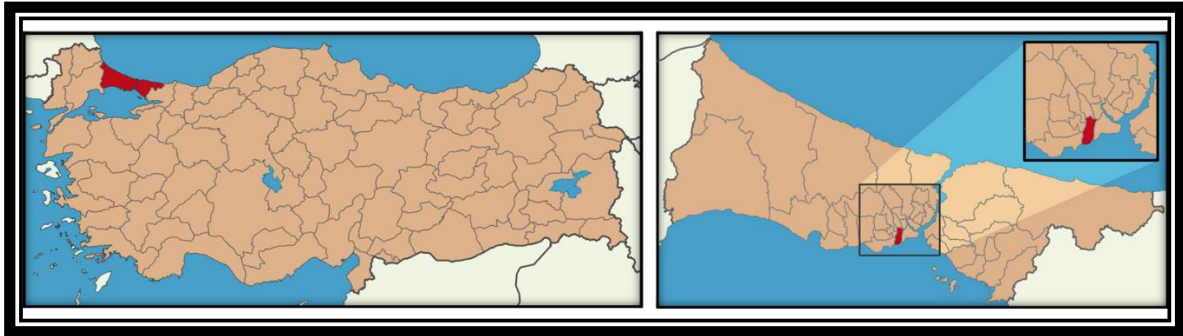
3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde tezin ana materyalini oluşturan araştırma alanına ilişkin genel bilgiler (konumu, ulaşım durumu ve güncel durumu) ve ikincil materyaller açıklanmıştır. Sonrasında çalışmada kullanılan yöntem ile ilgili olarak yapılan literatür ve arazi çalışması anlatılarak, araştırma alanı için uygulanabilecek çözüm önerilerinden bahsedilmiştir.

3.1 Materyal

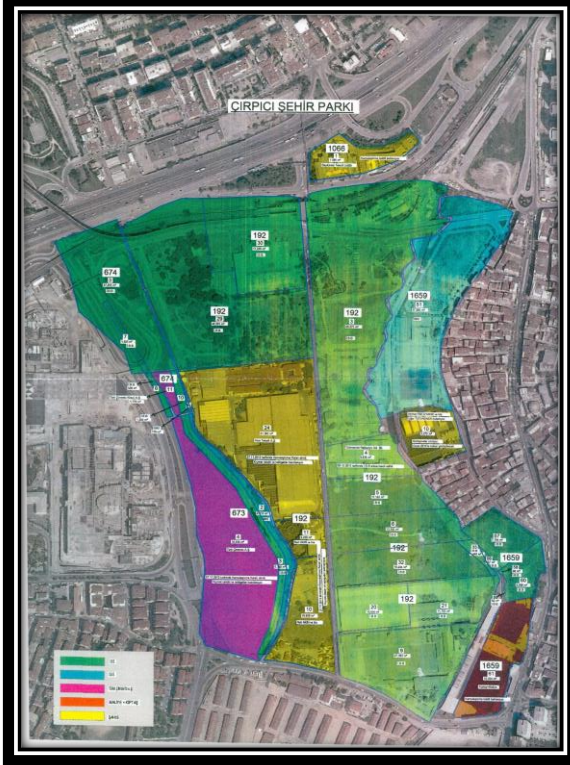
Araştırma alanı olarak; İstanbul'un Avrupa yakası Zeytinburnu ilçesinde yer alan Çırpıcı Şehir Parkı ele alınmıştır. E-5 karayolunun paralelinde, toplu taşıma hatlarının kolay kullanılabilceği ve kesişim noktasında bulunmaktadır. Çalışmanın ana materyalini Çırpıcı Şehir Parkı ve çalışma kapsamında ele alınan engellilerin erişilebilirliklerine yönelik uygulanan standartlar, bu standartların alandaki mevcut durumunu gösteren fotoğraflar ve öneriler oluşturmaktadır.

Zeytinburnu, İstanbul'un Avrupa yakasında, 12.000.000 m² yüzölçümüne sahip 13 mahallesi bulunan bir ilçedir. Zeytinburnu, Trakya'nın güneydoğusunda, Çatalca yarımadasının, Marmara denizine bakan yamaçlarının, bu denizle birleştiği yerdedir. Tarihi yarımada ile surlarla ayrılmış, E-5 karayoluna sınır ve havalimanına 15-20 dakikalık mesafededir (Şekil 3.1). Bu sebeple İstanbul'un dışarı açılan önemli bir penceresidir. Doğusunda Fatih, Kuzeyinde Bayrampaşa, Batısında Güngören, Bakırköy, Güneyinde ise Marmara Deniziyle çevrilidir. 1953 yılına kadar doğusunda bulunan Fatih ile batısında bulunan Bakırköy ilçeleri tarafından yönetilmiş, 1953 yılında belediye olmuş ve 1957 yılında da İstanbul'un 14. İlçesi olmuştur.



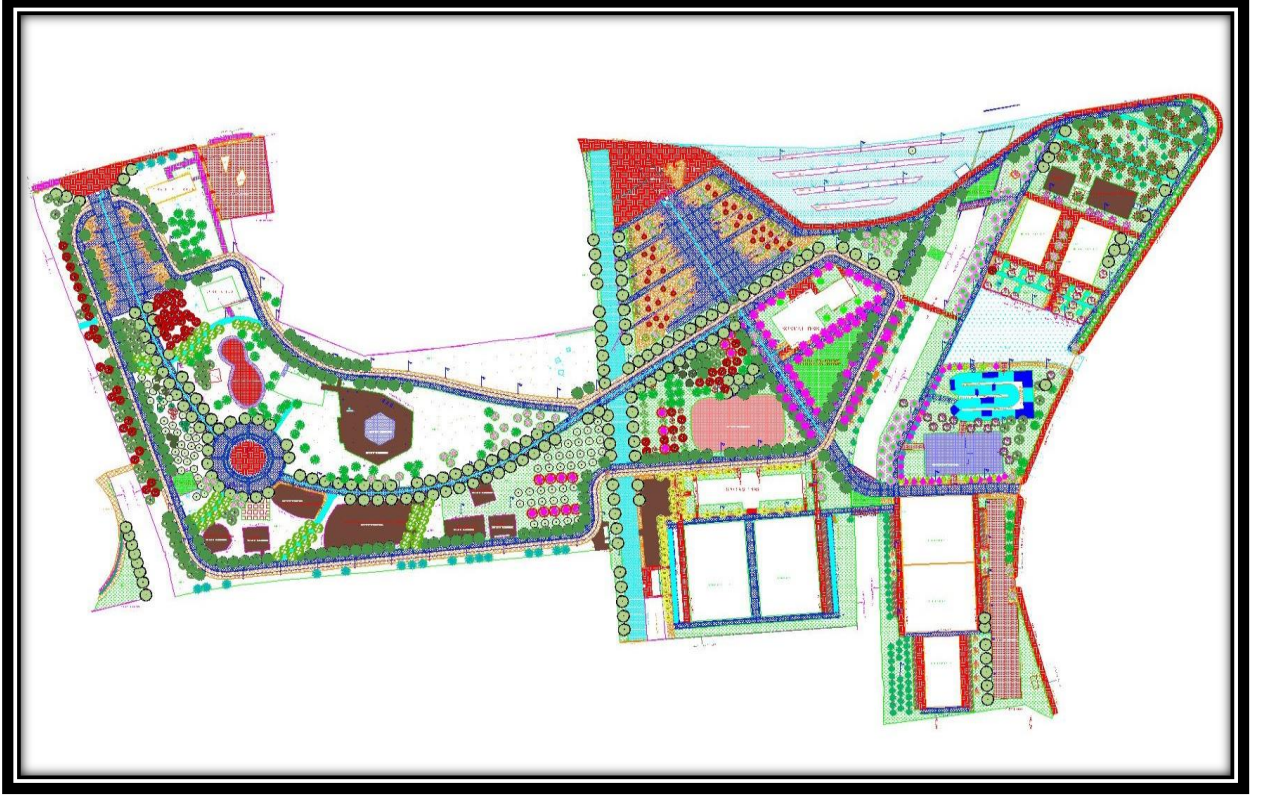
Şekil 3.1. Zeytinburnu ilçesi konumu

Çırpıcı Şehir Parkı Zeytinburnu ilçesinde, D100 Karayolu paralelinde, Zeytinburnu tramvay ve metro istasyonuna komşu olarak bulunmaktadır. Zeytinburnu metrobüs durağını da yakın mesafededir. Parkın girişinde otobüs durakları bulunmaktadır. Böylece ulaşım ağı zengin bir noktada bulunduğundan ziyaretçi bakımından zengindir.



Şekil 3.2. Çırpıcı şehir parkı uydu görüntüsü

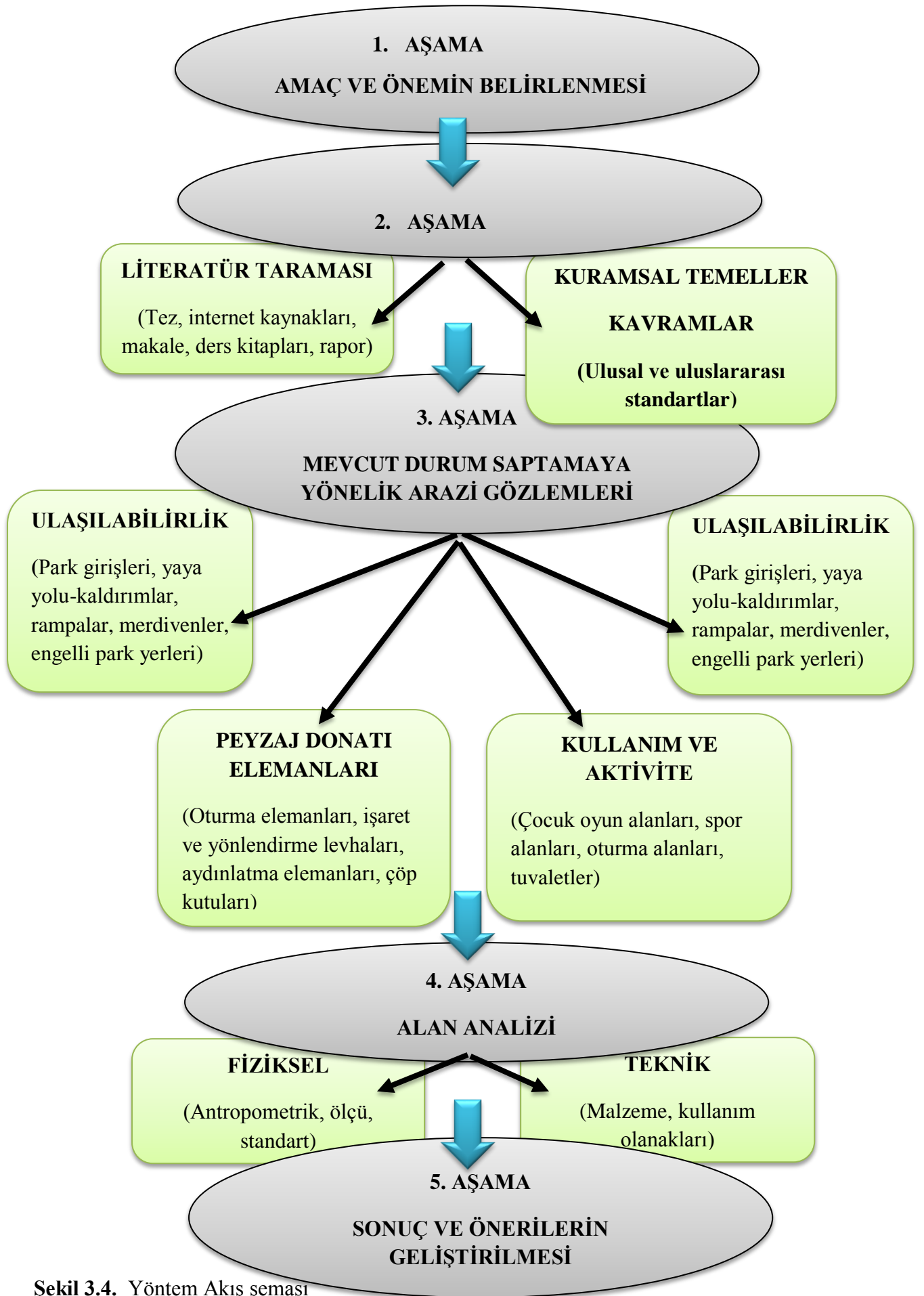
Çırpıcı Şehir parkının yapımına 2012 yılında başlanmıştır. Bittiğinde İstanbul'un en büyük kent parkı haline getirilmesi hedeflenmiştir. Çırpıcı Şehir Parkı'nın ilk olarak iki etabı tamamlanmıştır. 1. Etap yaklaşık 49.600 m², 2. Etap ise 75.000 m²'dir. Bu çalışmada diğer etapların yapımı sonradan başladığı içinde ilk iki etap irdelenmiştir. 3. Etap 42.000 m² 4. Etap ise 67.045 m²'den oluşmaktadır. Çevredeki diğer alanlarla beraber yaklaşık 500.000 m²'lik alanı kapsamaktadır. Çırpıcı Şehir Parkı'nda 1500 m uzunluğunda yürüyüş parkuru, 1450 m uzunluğunda bisiklet yolu, 3 adet çocuk oyun alanı, 1 adet engelli çocuk oyun alanı, 4 adet fitness alanı, 1 adet piknik alanları, 1 adet tuvalet, 1 adet açık otopark, 1 adet tırmanma alanı, 1 adet macera parkı, 5 adet tenis kortu, 2 adet halı saha, 2 adet basketbol sahası, buz pisti, piknik alanları, yürüyüş yolları, yeşil alan, İBB Sosyal Tesisleri bulunmaktadır (Anonim 2019j-2019k).



Şekil 3.3. Çırpıcı şehir parkı peyzaj projesi

3.2 Yöntem

Çalışmanın yöntemi amaç ve kapsamın belirlenmesi, literatür taraması, mevcut durum saptamaya yönelik arazi gözlemleri, alan analizleri ve sonuç ve önerilerin geliştirilmesi olmak üzere 5 ana başlık altında geliştirilmiştir. Beş ana başlık Şekil 3.4.'te detaylı olarak verilmiştir.



Şekil 3.4. Yöntem Akış şeması

- 1. Aşama: Amaç ve kapsamın belirlenmesi:** Ulaşılabilir çevrelerin herkes için kullanılabilir olması çok önemlidir. Bu alanların başında kent parkları gelmektedir. Kent parkları 7’den 70’e hizmet vermek için tasarlanan yeşil alanlardır. Bu yüzden ‘herkes için tasarım’ göz önünde bulundurulması gereken en önemli noktadır. Bu amaçla; tez kapsamında Çırpıcı Şehir Parkı engellilerin erişilebilirlikleri açısından irdelenmiştir. Engelliler için oluşturulan ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda kullanılan alanlarda engelliler için kullanım uygunlukları araştırılmıştır. Tez çalışmasının giriş bölümünde çalışmanın amaç ve kapsamı ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.
- 2. Aşama: Literatür taraması:** Literatür taramaları çerçevesinde; çalışma konusu ve kapsamına yönelik, makale, tez, araştırma, rapor ve internet kaynaklarından yararlanılmıştır. Ayrıca çalışma alanına yönelik olarak; hali hazır harita, google earth görüntüleri ve arazi gözlemleri sırasında elde edilen görsel materyallerden yararlanılmıştır.
Kuramsal temeller kavramlar: Çalışma kapsamında literatür taramaları çerçevesinde; dış mekan ve kamusal alan kavramları, kentsel açık ve yeşil alan kavramları, kent parkları kavramı, kent parklarının tarihsel gelişimi, kent parklarının işlevleri, kent parklarının planlama ilkeleri, engelli kavramı ve yasal düzenlemeler, engelli tanımı ve türleri, engellilerle ilgili yasal düzenlemelere (imar mevzuatı, engelliler kanunu, engellilerle doğrudan ilgili standartlar) ilişkin konular ele alınarak kuramsal temel oluşturulmuştur. Bununla birlikte çalışma kapsamında engellilerin parkları kullanımına ilişkin tasarım ilkeleri ve kullanım standartları ulaşılabilirlik, peyzaj donatı elemanları, kullanım ve aktivite ve çevreleme elemanları başlıkları altında değerlendirilmiştir.
- 3. Aşama: Mevcut durum saptamaya yönelik arazi gözlemleri:** Bu aşamada; örnek alan üzerinde bulunan ulaşılabilirlik (park girişleri, yaya yolu - kaldırımlar, rampalar, merdivenler) peyzaj donatı elemanları (oturma elemanları, işaret ve yönlendirme levhaları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları), kullanım ve aktivite (çocuk oyun alanları, spor alanları, oturma alanları, tuvaletler), çevreleme elemanları (bitkilendirme, sınırlayıcılar) çerçevesinde arazi gözlemleri ile fotoğraflanarak görsel materyal olarak kullanılması gerçekleştirilmiştir.
- 4. Aşama: Alan analizleri:** Örnek alan üzerinde yer alan ulaşılabilirlik, peyzaj donatı elemanları, kullanım ve aktivite, çevreleme elemanlarının fiziksel (antropometrik, ölçü, standart) ve teknik (malzeme, kullanım olanakları) açıdan arazi gözlemleri ve literatür verileri kapsamında değerlendirmelerinin yapıldığı aşamadır. Değerlendirmelerde dikkate alınan ölçütler Çizelge 3.1 ve Çizelge 3.2 de verilmiştir. Değerlendirmelerde ele alınan ölçütler; ÖZİ 2010, BM 2004, Aygün ve ark. 2018, Bahadır 2014, Eşkil 2011’in yapmış

oldukları çalışmalardan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Çizelge 3.1. Ulaşılabilirlik için kullanım standartları

ULAŞILABİLİRLİK	Yaya Yolu ve Kaldırımlar	Fiziksel	
		Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> Yaya yolu genişliği: min. 150 cm, en ideal 200 cm Otobüs duraklarındaki genişlik: min. 300 cm Dükân önlerinde genişlik: min. 350 cm Net genişliğe ilâveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dâhil emniyet şeridi: 50 cm Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet sırasında: 50 cm, bordür taşı tarafında: 120 cm
		Eğim	<ul style="list-style-type: none"> Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için eğim: %2.' den fazla olmamalıdır.
		Teknik	Malzeme
Rampalar	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> Düz rampalarda genişlik: 90 cm 90° dönüşlü rampalarda genişlik: 140 cm 180° dönüşlü rampalarda genişlik: 90 cm BM (2004). ADA tarafından ise rampa genişliği rampanın tipi belirtilmeden 91,5 cm olarak önerilmektedir. Tekerlekli iki sandalyenin iki yönlü için net genişlik: min. 1,8 m. 10 m.den uzun rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa gerekli dinlenme alanı : min. 2,5 m. Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli engellinin manevrası için gerekli sahanlık alanı: min.1,5 m x 1,5 m (TS 12576). Dış mekânlardaki küpeştelere, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir.20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan özürülüler için rampaların korumasız taraflarına yapılması gereken koruma bordürü yüksekliği: min. 5 cm

ULAŞILABİLİRLİK

	Rampalar																						
	Fiziksel	Eğim																					
		<ul style="list-style-type: none"> Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmelidir. Rampa uzunlukları 10 m.ye kadar olan rampaların en fazla eğimi %8 olmalıdır. 10 m.den daha uzun rampalarda en fazla eğim %6 olmalıdır.(TS12576). <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <thead> <tr> <th>Max. Eğim</th> <th>Max. Uzunluk</th> <th>Max. Yükselme</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1:20 (% 5)</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>1:16 (%6)</td> <td>8.00 m</td> <td>0.50 m</td> </tr> <tr> <td>1:14 (%7)</td> <td>5.00 m</td> <td>0.35 m</td> </tr> <tr> <td>1:12 (%8)</td> <td>2.00 m</td> <td>0.15 m</td> </tr> <tr> <td>1:10 (%10)</td> <td>1.25 m</td> <td>0.12 m</td> </tr> <tr> <td>1:8 (%12)</td> <td>0.50 m</td> <td>0.06 m</td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">BM (2004)</p>	Max. Eğim	Max. Uzunluk	Max. Yükselme	1:20 (% 5)	-	-	1:16 (%6)	8.00 m	0.50 m	1:14 (%7)	5.00 m	0.35 m	1:12 (%8)	2.00 m	0.15 m	1:10 (%10)	1.25 m	0.12 m	1:8 (%12)	0.50 m	0.06 m
Max. Eğim	Max. Uzunluk	Max. Yükselme																					
1:20 (% 5)	-	-																					
1:16 (%6)	8.00 m	0.50 m																					
1:14 (%7)	5.00 m	0.35 m																					
1:12 (%8)	2.00 m	0.15 m																					
1:10 (%10)	1.25 m	0.12 m																					
1:8 (%12)	0.50 m	0.06 m																					
	Teknik	Malzeme																					
		<ul style="list-style-type: none"> Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 2 cm' den büyük farklılık olmamalıdır. Görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 1,5 m uzunluğunda düz ve farklı dokuda bir alan bulunmalıdır. 																					
Merdivenler	Fiziksel	Ölçü																					
		<ul style="list-style-type: none"> Maksimum bir rıht yüksekliği: 15 cm 2 x rıht yüksekliği + 1 x Basamak genişliği = 63 cm formülü kullanılmalı ve TS 9111.e uygun olmalıdır. Aynı yöndeki merdivenli yollarda; arazinin topografik yapısına bağlı olarak yükseklik farkı: 1,8 m, üstünde ise merdivenler arasında 2 m.lik sahanlık olmalıdır. Merdivenlerin başlangıcında ve sonunda görme engelliler için düz ve farklı dokuda kaplama malzemesi ile döşenmiş sahanlık uzunluğu: 1,2 m Merdiven, merdiven sahanlığında yön değiştiriyorsa sahanlık: min. 180 cm x 180 cm. Merdivenlerde temiz genişlik (genişlik) küpeşteden küpeşteye: min. 180 cm. Hissedilebilir yüzey, ilk basamaktan hemen önce başlamalı, merdiven bitiminde ise merdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır Hissedilebilir yüzey genişliği: min. 60 cm 																					
	Teknik	Malzeme																					
		<ul style="list-style-type: none"> Hissedilebilir yüzeyler renk ve doku bakımından farklı olmalıdır. Merdivenlerde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Basamak ve rıhtlar ayrı renkte olmalı ve basamak uçlarına 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit çıkıntı yapmayacak şekilde düz yerleştirilmelidir. Merdiven yanlarında su tahliye olukları yapılmalıdır. Merdiven boyunca küpeşte monte edilmeli, basamak başlangıç ve bitişlerinde hissedilebilir yüzeyler kullanılmalıdır. 																					

ULAŞILABİLİRLİK	Otopark	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği: 3,6 m, tavsiye edilen genişlik: 3,9 m. ▪ Engelliler için tüm tesisteki park yeri sayısının %5'i kadar otopark yeri ayrılması gerekmektedir. ▪ Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek alan arasındaki mesafe: max. 25 m, tercihen 10 m. ▪ Kamu ve özel yerlerin engelliler için ayrılan otopark alanlarında inme/binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre kaldırım kotu '0' veya '+3' cm olacak şekilde alçaltılmalıdır. ▪ Engelliler için ayrılan park yerinde seviye farkı olmamalı, basamaksız olarak girişlere ulaşılabilmelidir. Kot farkı varsa, eğimi yüzde 5 veya yüzde 8.5 olan bir rampa ile üst kota ulaşım sağlanmalıdır. ▪ Tekerlekli sandalye için iki park yeri arasındaki genişlik: 1,2 m. ▪ Açılı park yerleri kullanıldığında park geçişleri yeri sonundaki alan tekerlekli sandalyeli engelliler için erişim koridoru olarak kullanılabilir. Genişliği: 2,5 m. ▪ Kapalı otoparklarda hidrolik liftli kamyonetler için yükseklik: min. 2,4 m.
				Teknik

Çizelge 3.2. Peyzaj donatı elemanları kullanım standartları

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI	Oturma Elemanları	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bankın zeminden yüksekliği:45 cm Sırt yaslama yerinin yüksekliği :70 cm Dinlenme yerlerinde oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için bırakılacak alan: 1,2 m. ▪ Oturma bankları arası: 100 m - 200 m ▪ Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği: 75- 90 cm ▪ Tekerlekli sandalyenin masaya erişimi için masa altındaki derinlik: min. 60 cm
-------------------------------------	--------------------------	-----------------	-------------	--

	Aydınlatma Elemanları	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Engeller etrafında görme özürülüler için dokunulur ve kontrast renkli işaretler yapılması gerekiyorsa bunların yükseklikleri: min. 70 cm ▪ Baş kurtarma mesafesi: 2,2 m.den yüksek
		Teknik	Malzeme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. ▪ Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır. ▪ Baş kurtarma mesafesi 2,2 m.den yüksek yapılmalıdır. ▪ Kent mobilyaları da alanla zıt renkler kullanılarak tasarlanmalıdır. ▪ Yüzey kaplamalarında doku farklılaşması oluşturulup zıt renkler kullanılmalıdır.
	İşaret ve Yönlendirme Levhaları		Fiziksel	Ölçü
Aydınlatma Elemanları	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ana yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili; Genişlik: min 150 cm Yükseklik: 230 cm ▪ Yan yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili; Genişlik: min. 90 cm ▪ Yükseklik: 230 cm (<i>DIN 18024-1</i>). 	

PEYZAJ DONATI ELEMENLARI	Aydınlatma Elemanları	Teknik	Malzeme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. ▪ Kentsel dış mekanlar erişim ve kişisel güvenliği sağlayacak yeterli biçimde aydınlatılmalıdır. ▪ Parlama/yansımayı önleyecek mat malzeme seçimi tehlikeli alanlarda ışıklandırma düzeyinin artırılması gerekmektedir. ▪ Engelli kişiler tarafından fark edilebilmeleri açısından, kaldırım kotundan 0.10 m yüksekteki bir platform üzerinde konumlanmalıdır.(BM,2004)

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI	Çöp Kutuları		<ul style="list-style-type: none"> Yaya kaldırımı kenarında bordür taşına uzaklığı: min. 40 cm Yüksekliği: min.90 cm, max. 1,2 m
	Fiziksel	Ölçü	
	Çeşmeler		<ul style="list-style-type: none"> Çeşmelerin ağızlarının yükseliği: 0.90 m Tekerlekli sandalye kullanıcıları için 0.85 m, diğer kullanıcılar için yaklaşık 0.95 m yükseklik uygundur.
	Fiziksel	Ölçü	
	Halka Açık Telefonlar		<ul style="list-style-type: none"> Sert bir zemin üzerine monte edilmelidir. Yaya yollarına, oturma birimlerine yakın olmalı ve geçişi engellemeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Zeminin ıslak olmaması için drenaj ve gider çözümleri ortadan kaldırılmalıdır.
	Fiziksel	Ölçü	
	Halka Açık Telefonlar		<ul style="list-style-type: none"> Telefon kabini önünde, önden yaklaşma ve paralel yaklaşmayı olanaklı kılmak bırakılacak alan: 120 cm x 85 Bozuk para atma/kart takma yerinin yüksekliği: 90 cm ve 120 cm Telefonun kablo uzuluğu: min. 75 cm Engellenmemiş baş kurtarma mesafesi: min.220 cm,
	Fiziksel	Ölçü	
	Halka Açık Telefonlar		<ul style="list-style-type: none"> Açık ya da kapalı telefonlardan en az biri engelli kullanıcılar için tasarlanmalıdır. Yer imkanı var ise engelliler ve yaşlılar için oturma birimlerine yer verilmelidir. Görme engellilerin kullanabileceği özellikte kabartma harf veya rakamlı telefon aparatı, Ağır işitenler için frekans yükseltici ses düğmesi olmalıdır. Kapısı dışarı açılan kabinlerde tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanabileceği yeterli alan ve telefon aparatın montaj yüksekliğinde olması gerekmektedir. Halka açık telefonların yerleri işaretlerle belirtilmelidir.
	Teknik	Malzeme	
	Posta	Fizi	<ul style="list-style-type: none"> Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının erişebilmeleri için yükseklik: 90-120cm
	Ölçü		

		Teknik	Malzeme
Tuvaletler	Fiziksel	Ölçü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Görme engelli bireyleri engellemeyecek şekilde monte edilmelidir. ▪ Trafiği engellemeyecek şekilde konumlandırılmalıdır.
	Teknik	Malzeme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kadın ve erkek için ayrı ayrı en az 2 adet engelliler için özel olarak düzenlenmiş tuvalet bulunmalıdır. ▪ Engelli tuvaletinin kapısı kolay açılabilir, geniş, temiz açıklığı en az 85 cm olmalı, kapı dışarıya açılan veya sürme kapı olarak düzenlenmelidir. ▪ Tekerlekli sandalyeli bireyin rahat kullanacağı tuvalet kabininin boyutları: 220cmx220cm Tuvalet kabini: min. 150cm x150cm
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kapı yanında bir butonla tuvaletin girilmez veya boş olduğu ışıklı, sesli ve yazılı uyarılarla belirtilmeli, bu bilgilendirme işareti veya ses sinyali kapı üzerinde görülebilir bir yerde olmalıdır. ▪ Gerektiğinde dışarıdan yardım istenebilmesi için içeride yardım butonu bulunmalıdır. ▪ Yer üstünde olan bu tuvaletlerin etrafı çiçek, ağaç, resim ve sanat eserleri ile süslenmelidir.

5.Sonuç ve önerilerin geliştirilmesi: Alan analizleri kapsamında yapılan tüm değerlendirmeler doğrultusunda mevcut durum saptanmış ve ulusal ve uluslararası standartlarla karşılaştırılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda örnek alanın gelişimine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Çalışma Alanının Engellilerin Erişilebilirliği Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

4.1.1. Ulaşılabilirliğe ilişkin bulgular

4.1.1.1. Park girişleri

Çırpıcı Şehir parkına dört kapıdan giriş sağlanmaktadır. Bu girişlere ilave bir de otopark girişi mevcuttur. Kapılardan iki tanesi ana giriş kapısı olup toplu taşıma araçlarının zengin olduğu E-5 güzergahı tarafından verilmiştir. Üçüncü kapı otoparka yakın bir noktadan konumlandırılmıştır. Dördüncü kapı ise ara bir giriş olup ana kapılarla üçüncü kapıyı birbirine bağlayan doğru üzerinden verilmiştir.

Parkın ana kapısı heybetli ve gösterişli bir yapıya sahiptir. Bu yüzden insanda giriş hissini uyandırmaktadır. Ana girişlerde güvenlik kabinleri bulunmaktadır. Girişte parkın kullanım alanları içinde basit bir kroki hazırlanmıştır. Engelli bireyler için kabartmalı harflerle hazırlanan daha öncesinde kullanılan alan kullanım rehberi ise tahrip olmasından dolayı giriş kapısının yanında geliş güzel şekilde bırakılmıştır. Kılavuz yolu ise parka giriş yapıldığı esnada başlamış olup girdikten sonra yön değiştirerek engellilerin rahat yürümleri düşünülmüştür.



Şekil 4.1. Park ana giriş kapısı



Şekil 4.2. Park ana giriş kapısı -2



Şekil 4.3. Park ana giriş kapısı-3



Şekil 4.4. Park ana giriş kapısı-4

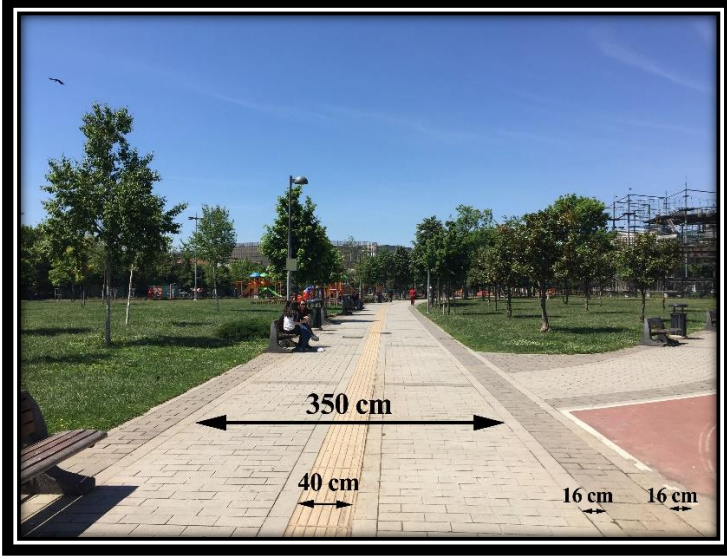
4.1.1.2. Yaya yolu ve kaldırımlar

Çırpıcı Şehir parkı genellikle düz bir alan üzerine kurulmuştur. Alanda ana yollar ve ara yollar bulunmaktadır. Park ziyaretçilerinin yürüyüş yapabilmeleri için bir yürüyüş parkuru oluşturulmuştur. Bu yürüyüş parkuru parkın çevresini dolaşacak şekilde düzenlenmiştir. Yaya yolunun yanın da bir de bisiklet parkuru mevcuttur. Yürüyüş ve bisiklet parkuru genellikle ara yollar üzerinden devam etmektedir. Ana hatlardan ayrı oluşturulmuştur.



Şekil 4.5. Yaya yolu

Çırpıcı parkının ana kapısından girildiğinde ziyaretçileri büyük bir meydan karşılamaktadır. Bu meydanın ölçüleri Şekil 4.5.'teki gibidir. Kapının girişinden itibaren engelli bireyleri yönlendirilmesi için kullanılan ana hattın ortasından devam eden bir kılavuz hattı mevcuttur. Kılavuz hat yaya yoluna paralel şekilde yerleştirilmiş olup 40*40 cm olarak ölçülmüştür. Ana yollar genellikle beton taş plaklarla döşenmiştir.



Şekil 4.6. Yaya yolu kesiti

Ana yaya yolları genellikle 500 cm olarak düzenlenmiştir. Yaya yolları kenarlarında bordür kullanılmamıştır. Farklı renkli beton taş plaklar ile sınır etkisi yaratılmıştır. Yeşil alanlarla aynı kotta bitirildiğinden herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Görme engelliler için kullanılan kılavuz yolu ana yaya yollarının tam ortasından geçmektedir.



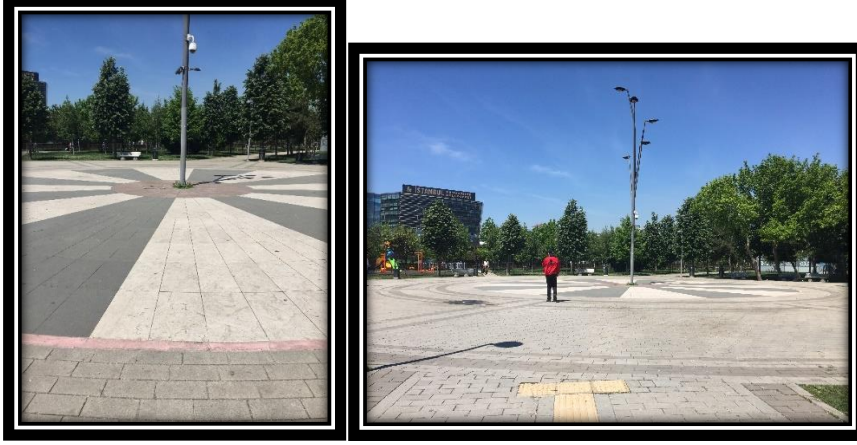
Şekil 4.7. Yürüyüş ve bisiklet parkur

Parkta bulunan yürüyüş parkurunun genişliği 180 cm, bisiklet parkurunun genişliği 190 cm olarak ölçülmüştür. Bu zeminler diğer yollara göre daha yumuşak malzemedir. Zeminde bireyleri yönlendirecek semboller ve işaretler kullanılmıştır. Yürüyüş ve bisiklet parkuru üzerinde herhangi insanları engelleyecek herhangi bir materyal kullanılmamıştır. Bu yüzden engelli bireylerin algılarını yanıltıp kazaya sebep olacak bir durum söz konusu değildir.



Şekil 4.8. Bağlantı yolları

Kullanım alanlarını birbirine bağlayan yaya yolları genellikle Şekil 4.8.' deki gibi kayrak taşlarla döşenmiştir. Alan genelinde bu yollardaki min. Ölçü 120 cm'dir. Zemindeki meydana gelen bazı bozulmalardan dolayı kırılan, kabaran yerler olmuştur. Bu sebepten dolayı yaşlıların, bebek arabası ile dolaşan ebeveynlerin, görme ve tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerimizin bu alan da zorlanmaları olağandır.



Şekil 4.9. ve 4.10. Farklı renkteki döşemeler

Parkta bulunan bir diğer geçiş meydanında ise yine zeminle zıt renkte beton taş plaklar kullanılarak farklı formlar verilmiştir.



Şekil 4.11. ve 4.12. Yaya yollarından görüntüler

4.1.1.3. Rampalar

Çırpıcı Şehir Parkı; tekerlekli sandalye kullanan bireyler için uygun bir arazi üzerine kurulmuştur. Alan da kullanılan eğimler genellikle tatlı bir eğim ile bağlanmış olup engelli ya da yaşlı bir bireyin yardım almadan alan içerisinde rahatlıkla gezmesini sağlamaktadır. Alanda rampa çıkan yollar yok denecek kadar azdır.



Şekil 4.13. Sosyal tesis girişi

Park içerisinde bulunan sosyal tesis binasını tekerlekli sandalye kullanan bireylerin kullanabilmesi için ortaya çıkan rampanın eğimi %8'dir. Rampanın eni dar olduğundan yanına güvenlik arttırıcı korkuluklar kullanılmalıdır. Zemin malzemesi kaymayı önleyici şekilde düşünülmüştür.

4.1.1.4. Merdivenler

Çırpıcı Şehir Parkı'nda bina girişleri ve kafeler ve otopark girişlerinin bir tanesinin dışında merdivene gerek duyulmamıştır.



Şekil 4.14. Sosyal tesis girişindeki merdivenler

Sosyal tesisin girişinde kullanılan merdivenlerde dış etkilere dayanıklı ve kaymayı önleyici malzeme kullanılmıştır. Merdivenlerde kaymaz şeritler bulunmamaktadır. Görme engellilerin erişimini kolay sağlamak için kullanılan kılavuz yollarından yararlanılmamıştır.



Şekil 4.15. Otoparktan parka giriş alanı

Otoparktan basketbol sahalarının olduğu bölüme çıkan bu güzergâhta engelli bireylerin kullanımına yönelik herhangi bir çözüm getirilmemiştir. Yol boyamaları ile yönlendirici olması dışında engelli bireylerin alanın diğer giriş noktalarını kullanıp, daha fazla mesafe kat ederek bu noktalara ulaşım sağlamaları gerçekleştirilir.

4.1.1.5. Engelliler için park yerleri

Çırpıcı Şehir Parkı'nda 1 adet açık otopark bulunmaktadır. Bu otoparkta 2 adet engelli araç yeri bulunmaktadır. Park yerleri yol çizgi boyası ile zeminden zıt bir renkte gece görüş koşullarında da engel tanımayacak şekilde park yerleri belirtilmiş ve semboller yardımı ile yönlendirmeler yapılmıştır. Şekil. 4.19'te park yerinde engelli kullanıcının araçtan indikten sonra rahat hareket edebilmesini sağlayacak alan mevcutken, Şekil. 4.18'te ise tamamen engelli kullanıcıyı zora sokacak şekilde düzenlenmiştir. Engelliler için ayrılan park yerleri ise alanın giriş kısımlarına yakın mesafededir.



Şekil 4.16. ve 4.17. Açık otopark



Şekil 4.18 Engelli park alanları

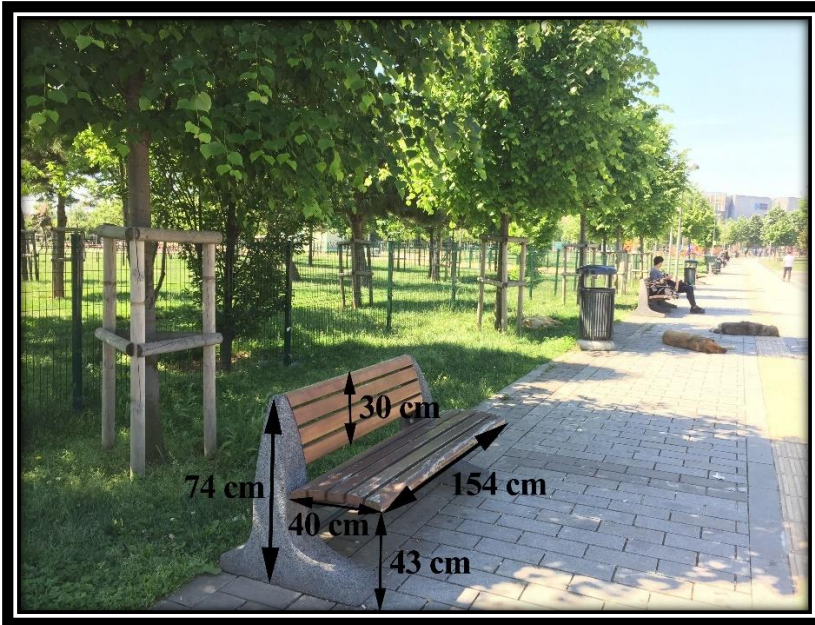


Şekil 4.19. Engelli park alanları

4.1.2. Peyzaj donatı elemanlarına ilişkin bulgular

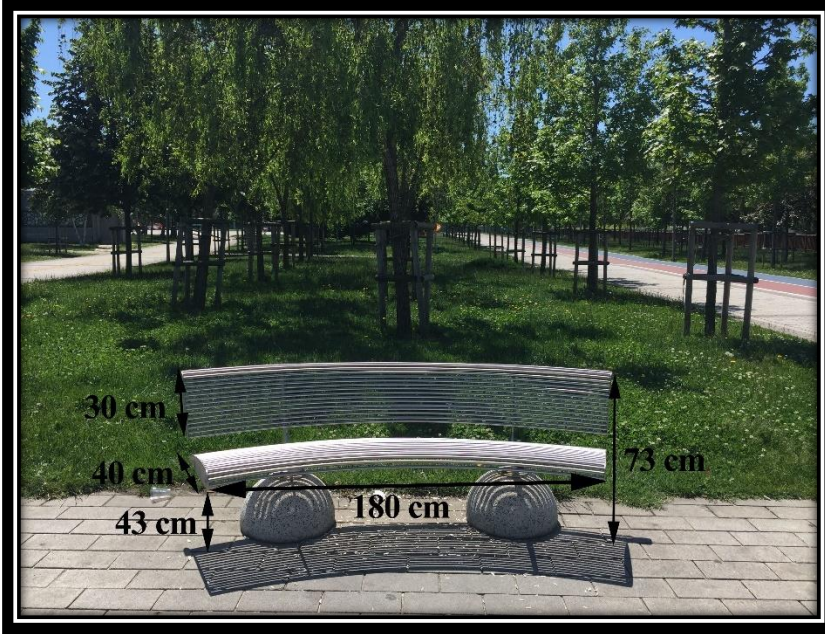
4.1.2.1. Oturma elemanları

Çırpıcı Şehir Parkı genelinde oturma elemanı olarak ana yaya yolları ve ara yaya yolları (yürüyüş ve bisiklet parkurunun olduğu yollar) üzerlerinde yeterli sıklıkta banklar kullanılmıştır.



Şekil 4.20. Ahşap banklar

Park genelinde kullanılan banklar standartlara uygun olarak tasarlanmıştır. Malzeme olarak beton üzeri ahşap sistemler kullanılmıştır. Zeminden farklı bir renk kullanılmıştır. Bu yüzden engelli bireylerin dikkatini çekebilmektedir. Genellikle kenar yüzeyleri yuvarlatılmıştır. Çocuk veya engelli bireylerin rahat kullanımı için idealdir. Yolun emniyet kısımlarına monte edilmiştir. Bu sebepten dolayı yayaların yürüyüşüne engel olacak bir durum söz konusu değildir.



Şekil 4.21. Paslanmaz banklar

Parkta kullanılan diğer bir bank çeşidi ise Şekil: 4.21'deki gibidir. Bankın ana malzemesi paslanmaz çeliktir. Renk tonu olarak zeminle aynı tonlar kullanılmıştır. Bu yüzden Şekil: 4.16'deki bankların engellilerin ve diğer kullanıcıların algılamaları açısından daha idealdir.



Şekil 4.22. Banklar arası mesafeler

Park girişlerindeki meydanlar hariç diğer yollarda kullanılan banklar arası mesafe 700-800 cm arasında değişmektedir. Böylelikle tüm ziyaretçilerin konforu park tasarlanırken ön planda tutulmuştur.

Park genelinde piknik alanları mevcuttur. Şekil: 4.23’de görüldüğü gibi piknik masaları yeşil alanlar içerisinde kayrak zeminler üzerine monte edilmiş olup, bağlantı yolları engelli bireyler düşünülerek tasarlanmamıştır. Kayrak zemin beton derzli de olsa engebeli bir yapıya sahip olduğundan engelli, yaşlı ve bebek arabası kullanan bireylerin hareketlerini engelleyecek şekilde düz bir kotta bulunmamaktadır. Yol genişlikleri tekerlekli sandalye kullanan bireyler için uygun değildir. Ahşap malzeme kullanılmıştır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için piknik masalarında ve sert zeminde gerekli boşluklar bırakılmamıştır.



Şekil 4.23. Piknik masaları



Şekil 4.24. Oturma alanları

Parkın belli yerlerinde gölgelikli oturma alanları yerleştirilmiştir. Bu oturma alanları iki basketbol sahasının arasında kalan alanda kullanıcılara çift taraflı hizmet vermektedir. Ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Baş kurtarma seviyesi 220 cm'den yüksektir. Kenarları

yuvarlatılmıştır. Bu oturma elemanlarına engelli bireylerin ulaşımını sağlayacak yönlendirici hiçbir levha ve hissedilebilir yüzey bulunmamaktadır. Etrafında dikili yüksek ağaçların çanakları da yaya yolunun kotundan düşük olduğundan tehlike oluşturmaktadır. Şekil:4.25'te görülen gölgelikli oturma alanlarını tekerlekli sandalye kullanıcıları sadece öne çıkan gölgeliklerden yararlanacak şekilde tasarlanmıştır. Oturma alanlarına girişleri ve alandaki manevraları kullanıcıları zora sokacaktır.



Şekil 4.25. Gölgeleme alanları



Şekil 4.26. Gölgeleme geniş alanlar

4.1.2.2. İşaret ve Yönlendirme Levhaları

Çırpıcı parkı işaret ve yönlendirme levhaları bakımında çok zayıf kalmıştır. Otopark alanında kullanılan semboller, birkaç kullanım alanın pak içerisindeki yerini belli edecek şekilde direklere asılmış levhalar, yürüme ve bisiklet parkurundaki semboller, acil toplanma yerlerinin gösterimi, park girişinde bulunan park kullanım krokisi, aktivite alanlarının nasıl kullanılacağına yönelik yerleştirilen levhalar dışında herhangi bir şey bulunmamaktadır. Kullanılan semboller ve renkler standartlara uygundur.



Şekil 4.27. ve 4.28. Yürüyüş ve bisiklet parkurundaki semboller

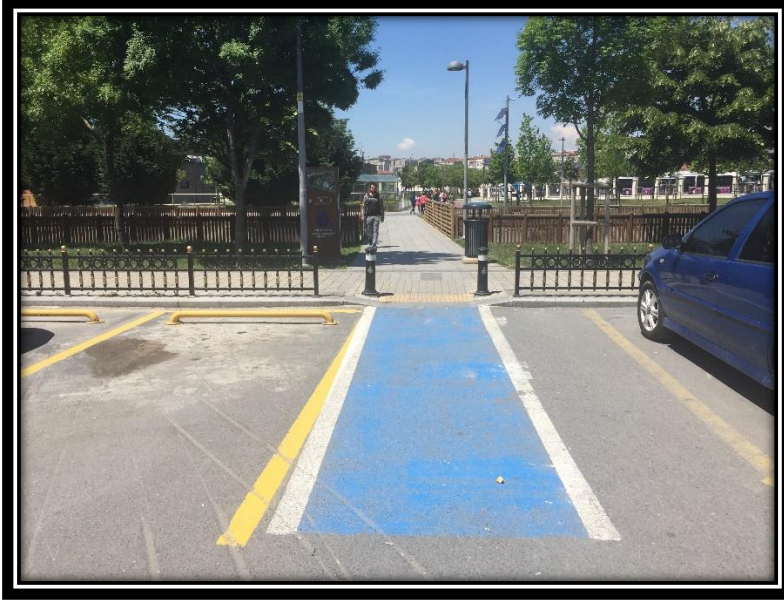


Şekil 4.29. Aktivite alanları bilgilendirme panolar

Şekil:4.29'da görülen aktivite alanlarına ait panolar tüm spor ve çocuk oyun alanlarında mevcuttur. İçerisinde aktivite alanlarına ait özellikler ve kullanım özellikleri yer almaktadır.



Şekil 4.30. Yönlendirme levhaları



Şekil 4.31. Yol çizgileri



Şekil 4.32. Acil toplanma yeri panoları

Şekil 4.32.'de görülen acil toplanma yeri levhası otoparkın bitimindeki yeşil alanda bulunmaktadır. Levhanın yerden yüksekliği 200cm'dir. İşaret ve yönlendirme levhalarının kullanım özelliklerinden en önemlisi kolay görülebilir, net ve dikkat çekici noktalarda bulunması gerektiğidir. Bu levha ise geniş yapraklı bir ağacın gölgesinde kalmış olup, insanların acil bir durumda dikkatlerini çekemeyecek bir şekilde yerleştirilmiştir.

4.1.2.3. Aydınlatma elemanları

Park genelinde aydınlatma elemanları yol kenarlarında karşılıklı olacak şekilde kullanılmıştır. Şekil 4.33'te görüldüğü gibi İki direk arası yaklaşık olarak 2000 cm'dir. Alandaki aydınlatma elemanları genelde aynı olup yapımında döküm malzeme kullanılmıştır. Yüksek aydınlatmalar kullanıldığından park kullanıcılarının güvenliği ve rahatlığı ön planda tutulmuştur. Zeminden zıt bir renkte olduğundan dikkat çekmektedir.



Şekil 4.33. Aydınlatma elemanları arası uzaklık



Şekil 4.34. Aydınlatma elemanı ölçüleri

Aydınlatma direklerinin yüksekliği 550 cm'dir. Yayanın yürümesine engel olmayacak şekilde monte edilmiştir. Aydınlatma elemanlarının altında görme engellilerin algılayabileceği pahlar bırakılmamıştır. Bu yüzden görme engelli bireyler için sıkıntı doğurabilecek durumdadır.

4.1.2.4. öp Kutuları

Park genelinde tek tip çöp kutusu kullanılmıştır. Döküm malzemeler kullanılmış olup içerisinde paslanmaz sepetler mevcuttur. Beton zemin üzerine montaj edilmiştir. Parkta sıkça kullanılan banklar gibi çöp kutusu da yeterli sayıda mevcuttur. Malzeme renkleri zemine zıt şekilde tasarlanmıştır. Yayaların yürüme güzergâhını rahatsız etmeyecek şekilde yerleştirilmiştir. İki bank arasında bir çöp kutusu bulunmaktadır. Tekerlekli sandalye kullanıcıların rahat erişimi için kapağının kolay açılabilir çöp kovalarına öncelik verilmesi gerektiğinden, kullanıma uygundur.



Şekil 4.35. öp kutuları



Şekil 4.36. Çöp kutuları arası mesafe

Ana giriş kısmındaki meydanda 1500 cm’de bir çöp kutusu yerleştirilmiştir. Çöp kutuları yanmaz malzemeden oluşup, bedensel engelli bireylerin kullanımına uygun olarak tasarlanmıştır.

4.1.3. Kullanım ve aktivite alanlarına ilişkin bulgular

4.1.3.1. Çocuk oyun alanları

Çırpıcı Şehir Parkı’nda 3 adet çocuk oyun alanı, 1 adet engelli çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Çocuk oyun alanlarının hepsinde en az bir giriş bulunmaktadır. Kauçuk zemin üzerine kurulmuştur. Çocuk oyun alanların etrafı farklı ebatlardaki kütükler ile sınırlandırılmıştır



Şekil 4.37. Çocuk oyun alanı girişleri



Şekil 4.38. Çocuk oyun alanı



Şekil 4.39. Çocuk oyun alanı zemin kaplamaları



Şekil 4.40. Çocuk oyun alanı



Şekil 4.41 Çocuk oyun alanı



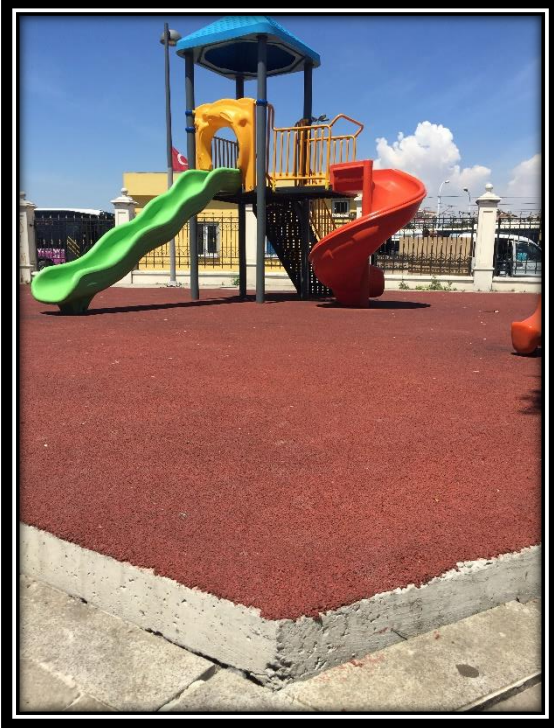
Şekil 4.42 Çocuk oyun alanı elemanları

Şekil 4.42.'de görüldüğü gibi çocuk oyun alanlarının döşemelerinde bazı tahribatlar meydana gelmiştir. Tüm kullanıcılar için tehlike oluşturan bu alanların bakım ile onarılması gerekmektedir. Hareket halindeki çocukların ve bireylerin düşme sonucunda yaralanmalarını engellemek adına bu alanların yapımından sonra onarım çalışmalarında planlı ve düzenli şekilde koruma altına alınması gerekmektedir.



Şekil 4.43. Engelsiz çocuk oyun alanı

Çırpıcı Parkı'nda engelli çocuk oyun alanı olarak geçen alan Şekil 4.43' teki alandır. Burada sadece iki kaydırdan oluşan bir oyun grubu mevcuttur. Engelli çocukların yanında yardım olmadan bu grupları kullanma şansı ne yazık ki yoktur. Tekerlekli sandalye kullanan kullanıcılar için uygun değildir. Döküm ve plastik malzeme kullanılmıştır. Oyun alanına giriş kısmında sınır çekilmemiştir. Sahaya girmeleri ne kadar kolay ise içeri de oynamaları bir o kadar zor olacak şekilde tasarlanmıştır.



Şekil 4.44. Çocuk oyun alanı döşemeler

Şekil 4.44.'te görüldüğü gibi bir çocuk oyun alanı yürüme yoluna göre daha yüksekte bulunmaktadır. Yüksek bulunmasına rağmen sınırlayıcı olarak herhangi bir çözüm getirilmemiştir. Çocuklar dahil tüm bireyler için tehlike oluşturmaktadır.

4.1.3.2. Spor alanları

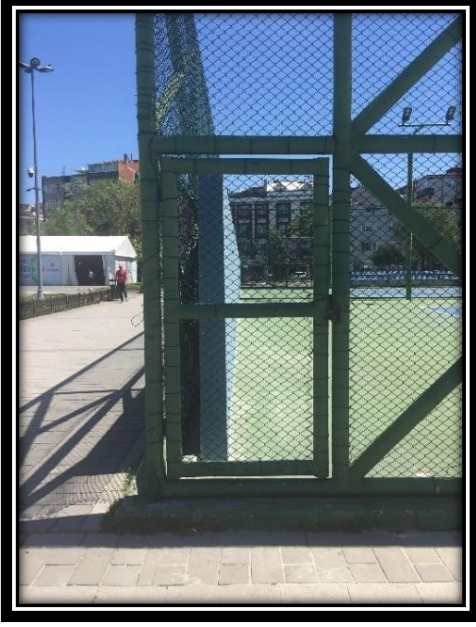
Çırpıcı Parkı'nda 5 adet tenis sahası, 2 adet basketbol sahası, 2 adet futbol sahası ve fitness alanları bulunmaktadır. Spor sahalarının hiçbirinin kullanımını engelli bireylerin kullanımına uygun değildir. Aksine sahaya girişlerini engelleyecek sınırlar mevcuttur.



Şekil 4.45. Tenis kortu



Şekil 4.46. Basketbol sahası



Şekil 4.47. Basketbol sahası giriş kapısı

Şekil: 4.47’de görüldüğü gibi spor alanlarında genel olarak engelli bireyler için kullanım olanakları kısıtlanmıştır. Genel standartlarda uygulanan spor sahalarda engelliler için herhangi bir çözüm getirilmemiştir. Kapı girişleri tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun değildir.



Şekil 4.48. Basketbol sahası giriş kapısı



Şekil 4.49. Fitnes alanı



Şekil 4.50. Fitnes alanı genel görünüş

Parkta bireylerin açık alanda spor yapmalarına imkan sağlayan fitnes aletleri yer aldığı alanlar mevcuttur. Genelde sınırlama elemanı olarak ahşap kütükler tercih edilmiştir. Döşeme de ise kauçuk zemin kullanılmıştır.

4.1.3.3. Oturma alanları

Parkın yeşil alanla kaplı belli bir bölümünde beton derzli kayrak döşeme ile cepler oluşturularak üzerlerine piknik masaları yerleştirilmiştir. Kayrak taşlarının oluşturduğu çıkıntılar engelli bireylerin kullanımı açısından sağlıklı değildir. Bağlantı yollarının genişliği tekerlekli sandalye ve bebek arabası kullanan bireyler için de sıkıntı oluşturmaktadır. Aynı zamanda manevralarını sağlayacak yeterli boşluklar bırakılmamıştır.



Şekil 4.51. Piknik alanı

4.1.3.4. Tuvaletler

Park genelinde sadece 1 adet tuvalet bulunmaktadır. Tuvalet otoparkın içerisinde prefabrik bir yapı şeklinde, diğer bütün kullanım alanlarına en uzak mesafede konumlandırılmıştır. Alanda sosyal tesisler ve kafelerin içerisinde bulunan tuvaletlerden başka bir tek bu bölge de tuvalet bulunmaktadır. Engelli bireyler için bir adet kadın bir adet erkek tuvaleti diğerlerinden ayrı olarak konumlandırılmıştır. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahat erişimi için yaya kotundan alana hafif bir rampa bağlantısı yapılmıştır. Prefabrik tuvalet girişlerinde gerekli semboller ile yönlendirmeler mevcuttur. Yapı üzerindeki kullanılan motifler ve renkler dikkatleri çekmektedir. Engelli girişinde güvenlik ve konfor için otomatik panjur sistemi kullanılmıştır.



Şekil 4.52. Prefabrik tuvaletler



Şekil 4.53. Prefabrik tuvaletler ve semboller

Kullanım olanakları açısından engelli bireylerin kullanımına uygundur. Ancak konum olarak yaşlı, çocuklu aileler ve engelli bireylerimiz için uygun noktada bulunmamaktadır.

4.1.4. Çevreleme elemanları

4.1.4.1. Bitkilendirme

Park genelinde yaya sirkülasyonunu etkilemeyecek bir bitkilendirme yapılmamıştır. Bitkiler genellikle yönlendirici etkisi yaratmak için yol kenarlarına ve yeşil alanlara dikilmiştir. Gösterişli, yüksek boylu ağaçlar ile yol kenarları zenginleştirilmiştir. Genelde dayanıklı türler seçilmiştir. Yol kenarlarında alttan dallanan bitkiler yerine geniş taç yapan ağaçlar tercih edilmiştir. Böylelikle bitkilerin ve insanların özgürlüğü serbest bırakılmıştır. Giriş kısımlarında farklı türdeki çalı grupları ile görsel zenginlik yakalanmış aynı zamanda bordür etkisi de yaratılmıştır. Bu adacıklarda kokulu bitkiler kullanılarak yönlendirme de bireylere kolaylık sağlanmasına da dikkat edilmiştir. Kentsel donatılar genellikle ağaç gölgelerinde olduklarından kullanıcılara güneşli ve sıcak günlerde serin bir ortam imkânı sunmaktadır. Bitkilerde renk ve doku zıtlıklarından da yararlanılmıştır.



Şekil 4.54. Sınır bitkilendirmesi



Şekil 4.55. Yol bitkilendirmesi



Şekil 4.56. Gölgeleme oluşturan yüksek boylu ağaçlar



Şekil 4.57. Bordür amacı ile kullanılan çalılar



Şekil 4.58. Kokulu çalılar



Şekil 4.59. Sert zemin üzerinde bulunan ağaç dipleri



Şekil 4.60. Yönlendirici çalı grubu

Sert zeminde kullanılan tüm ağaçların dibi engelli bireylerin hissedebileceği şekilde çevrenmelidir. Düşük kotta olmasından dolayı farklı sonuçlara yol açabilir.

4.1.4.2. Sınırlayıcılar

Parkın dış çevreleme sınır elemanını döküm korkuluklar sağlamaktadır. Park içerisinde ıslah edilen baraj kanalının etrafını ahşap korkuluklar sınırlamaktadır. Bir bölge de sadece duvardan yararlanılmış olup, bir diğer alan da ise yapay çimlerden oluşan tel örgülere yer verilmiştir.



Şekil 4.61. Ferforje paneller



Şekil 4.62. Ahşap sınır elemanları



Şekil 4.63. Ferforje sınır elemanları



Şekil 4.64. Yapay çit sınır elemanları

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dış mekanda yer alan rekreasyon alanları çok büyük önem taşımaktadır. Bu rekreasyon alanlarının başında da kent parkları gelmektedir. Kent parkları her yaşta insana hizmet eden alanlardır. Bu yüzden planlaması ve tasarımı yapılırken erişilebilirlikleri, ve kullanım olanakları ön planda tutulmalıdır. Engelli bireylerin sosyal çevreye katılımını sağlamak ve arttırmakta önemli rol oynamaktadır. Herkes için erişilebilir bir kent tasarımı planlama ile doğrudan ilişkilidir. Kentlerde toplumu oluşturan bütün bireylerin daha yaşanabilir kentsel mekânlara erişiminin sağlanması ve toplumsal açıdan bütünleştirici mekânların tasarımını gerçekleştirecek bir kent planlaması anlayışının hâkim olması son derece önemlidir. Herkes için erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik mevzuat düzenlemeleri ve çeşitli uluslararası metinler ile birlikte gerek bu tür uygulamaların kamu kurumları için bir zorunluluk haline getirilmesi gerekse de bu yönde bilinç kazandırıcı çalışmalar önemli rol oynamaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen hem diğer ülkelerde hem de Türkiye’de erişilebilirlik hala önemli bir sorun alanı olarak karşımızda durmaktadır. Bunun nedenleri arasında standartların ve yurtdışındaki iyi örneklerin yeterince incelenmemesi, bunları uygulamakla sorumlu olan personelin bilgi ve deneyim eksikliği sayılabilir (Sümer 2015). Ülkemizde de bu konuda belediyelere yüklenen pek çok sorumluluk bulunmaktadır.

Araştırmada engelli bireylerin kent parklarını kullanım olanakları ulusal ve uluslararası standartlarla incelenmiştir. Ulusal ve uluslararası standartların araştırma alanında uygunluğu karşılaştırılarak Çizelge 5.1.’de verilmiştir.

Çizelge 5.1. Engellilerin parkları kullanım standartları ve araştırma bulguları

		STANDARTLAR	BULGULAR	
ULAŞILABİLİRLİK	Yaya Yolu Ve Kaldırımlar	Genişlik	En az 150 cm, en ideal 200 cm	Meydanlar: 1800 cm. Ana Yollar: 350 cm Ara Yollar: 120 cm Yürüyüş Yolu: 180 cm Bisiklet Yolu: 190 cm
		Emniyet Şeridi	Net genişliğe ilâveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dâhil 50 cm. Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına mülkiyet sırasında 50 cm, bordür taşı tarafında 120 cm kadar olabilir.	Bordür taşı zeminle aynı kotta kullanılmıştır. 16 cm'lik iki şerit arasında 47 cm 'lik bir emiyet şeridi oluşturulmuştur.
		Eğim	Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için eğim '%2.' den fazla olmamalıdır.	Yollar düz bir kot üzerine oturtulmuştur.
		Malzeme	Kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yer altı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmamalı, anî seviye değişiklikleri olmamalı; sürekli veya aynı seviyede zemin oluşturulmalıdır. Hissedilebilir kılavuz izler 60 cm genişliğinde, yaya hareketine paralel ve basit şekilde yerleştirilmelidir. Yaya yolu rengine zıt bir renkte olmalıdır.	Meydanlar: Beton plak taş Ana Yollar: Beton plak taş Ara Yollar: Kayrak taşı Yürüyüş Yolu: Epoksi zemin Bisiklet Yolu: Epoksi Zemin Zıt renkler ile yönlendirme kolaylaştırılmıştır. Hissedilebilir kılavuz izler: 40 cm,ola paralel, zıt renkte
	Rampalar	Genişlik	Düz rampalarda:90 cm 90° dönüşlü rampalarda:140 cm 180° dönüşlü rampalarda: 90 cm BM (2004). cm	Sosyal Tesis Girişi: 120 cm Kafe Girişi: 205 cm
		Bordür ve Küpeşte	Dış mekânlardaki küpeşteler, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir.20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan özürülüler için koruma bordürü yüksekliği: min. 5	Bordür ve küpeşte kullanılmamıştır.
		Eğim	Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmelidir. Rampa uzunlukları 10 m.ye kadar olan rampaların en fazla eğimi %8	Sosyal Tesis Girişi: %8 Kafe Girişi: %7

ULAŞILABİLİRLİK		Mertdivenler	Malzeme	Sosyal Tesis Girişi: Kaymaz granit parke Kafe Girişi: Ahşap kaplama
			Genişlik	Maksimum bir rıht yüksekliği: 15 cm 2 x rıht yüksekliği + 1 x Basamak genişliği = 63 cm formülü kullanılmalı ve TS 9111.e uygun olmalıdır. Mertdivenlerde temiz genişlik (genişlik) küpeşteden küpeşteye: min. 180 cm. Hissedilebilir yüzey, ilk basamaktan hemen önce başlamalı, mertdiven bitiminde ise mertdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır
Malzeme	Hissedilebilir yüzeyler renk ve doku bakımından farklı olmalıdır. Mertdivenlerde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Basamak ve rıhtlar ayrı renkte olmalı ve basamak uçlarına 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit çıkıntı yapmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Mertdiven boyunca küpeşte monte edilmelidir	Rıht ve basamaklarda aynı malzemeler kullanılmıştır. Kaydırmaz şerit hiçbirinde bulunmamaktadır. Güvenlik binasında kullanılan malzeme dış mekan koşullarına uygun değildir. Küpeşte bulunmaktadır.Sosyal tesis ve güvenlik binası girişinde küpeşte bulunmamaktadır.		
Otopark	Genişlik	Engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği: 3,6 m, tavsiye edilen genişlik: 3,9 m. Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek alan arasındaki mesafe: max. 25 m, tercihen 10 m. Tekerekli sandalye için iki park yeri arasındaki genişlik: 1,2 m.	Genişlik: 3,25 m Parka erişim mesafeleri 25m'nin altındadır. İki park yeri arasındaki mesafe sadece bir tanesinde uygulanmıştır.	
	Malzeme	Otopark zemini, ıslak veya kuru iken kaymaz ve sert malzemedir olmalıdır. Park yerleri, uluslararası engelli işareti ve sarı çizgi zeminde, bir levha ile düşeyde engellilere tahsis edildiği belirtilerek başka araçların kullanması önlenmelidir.	Otoparklar beton zemin üzerindedir. Sarı çizgiler ve semboller kullanılmıştır.	

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI			
Oturma Elemanları	Genişlik	Bankın zeminden yüksekliği:45 cm Sırt yaslama yerinin yüksekliği :70 cm Dinlenme yerlerinde oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için bırakılacak alan: 1,2 m. Oturma bankları arası: 100 m - 200 m Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği: 75- 90 cm Tekerlekli sandalyenin masaya erişimi için masa altındaki derinlik: min. 60 cm	İki çeşit bank bulunmaktadır. Bankın zeminden yüksekliği:43 cm Sırt yaslama yerinin yüksekliği :74-73 cm Dinlenme yerlerinde oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için bırakılacak alan: 1,2 m'den fazla Oturma bankları arası: min 7m Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği: 85 cm Tekerlekli sandalyelilerin masaya erişimi için boşluk yoktur.
	Malzeme	Yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır. Baş kurtarma mesafesi 2,2 m.den yüksek yapılmalıdır. Kent mobilyaları da alanla zıt renkler kullanılarak tasarlanmalıdır. Yüzey kaplamalarında doku farklılaşması oluşturulup zıt renkler kullanılmalıdır.	Tüm kriterlere uygun kullanılmışlardır.
İşaret ve Yönlendirme Levhaları	Genişlik	Engeller etrafında görme özürllüer için dokunulur ve kontrast renkli işaretler yapılması gerekiyorsa bunların yükseklikleri: min. 70 cm Baş kurtarma mesafesi: 2,2 m.den yüksek	Tüm kriterlere uygundur. Yetersiz sayıda işaret ve yönlendirme levhası kullanılmıştır.
	Malzeme	Kolay görülebilecek yerlere yerleştirilmeli, net olmalı, tutarlı ve eksiksiz, kolay anlaşılır mesajlar taşımalıdır. Zemini ile zıt renkte olmalıdır. Uluslararası standartlarda; emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil durumları bildirmek için kırmızı/beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renkler belirlenmiştir. İşaretlerde uluslararası semboller kullanılmalıdır.	Tüm kriterlere uygundur.

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI		Aydınlatma Elemanları	
		Malzeme	Ölçü
Aydınlatma Elemanları	Malzeme	Sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. Engelli kişiler tarafından fark edilebilmeleri açısından, kaldırım kotundan 0.10 m yüksekteki bir platform üzerinde konumlanmalıdır.(BM,2004)	Sabit elemanlar kullanılarak döküm malzeme kullanılmıştır. Kaldırım kotundan düşük olacak şekilde monte edilmiştir.
	Ölçü	Ana yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili; Genişlik: min 150 cm Yükseklik: 230 cm (<i>DIN 18024-1</i>).	Genişlik: 70 cm Yükseklik: 550 cm İki direk arası: 1900 cm
Çöp Kutuları	Malzeme	Çöp kutuları renkleri ile dikkat çekici ve yanmaz malzeme olmalıdır. Bedensel engellilerin kullanım rahatlığı için kapağı kolayca açılabilir olmalıdır.	Tüm kriterlere uygun kullanılmışlardır.
	Ölçü	Yaya kaldırımı kenarında bordür taşına uzaklığı: min. 40 cm Yüksekliği: min.90 cm, max. 1,2 m	Bordür taşına merkezden uzaklığı: 41 cm Yüksekliği: 110 cm
Tuvaletler	Malzeme	Kapı yanında bir butonla tuvaletin girilmez veya boş olduğu ışıklı, sesli ve yazılı uyarılarla belirtilmeli, bu bilgilendirme işareti veya ses sinyali kapı üzerinde görülebilir bir yerde olmalıdır. Gerektiğinde dışarıdan yardım istenebilmesi için içeride yardım butonu bulunmalıdır.	Tüm kriterlere uygun kullanılmışlardır.
	Ölçü	Kadın ve erkek için ayrı ayrı en az 2 adet engelliler için özel olarak düzenlenmiş tuvalet bulunmalıdır. Engelli tuvaletinin kapısı kolay açılabilir, geniş, temiz açıklığı en az 85 cm olmalı, kapı dışarıya açılan veya sürme kapı olarak düzenlenmelidir. Tekerlekli sandalyeli bireyin rahat kullanacağı tuvalet kabininin boyutları: 220cmx220cm Tuvalet kabini: min. 150cm x150cm	Engelli bireylerin kabinleri ayrı olarak düşünülmüştür. 1 adet kadın bir adet erkek için tasarlanmıştır. Tuvalet kabini boyutları: 150cm x150cm

Kullanım standartlarına ilişkin parkta görülen temel sorunlar bulgular ve araştırma kısmında detaylı bir şekilde verilmiştir. Bu sorunlara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir;

- **Park girişleri:** Görme engelliler için daha önceden hazırlanan kabartmalı kroki tahrip olduğundan işlevselliğini kaybetmiş şekilde, güvenlik kapısının yanında yerde tutulmaktadır. Bu sebepten dolayı engelli bireylerin bu olanaktan faydalanmaları mümkün değildir. Engelli bireylerinde parkın kullanım olanaklarından yararlanabilmesi ve erişilebilirliğini kolaylaştırabilmesi için ya kabartmalı saha krokisinin onarılıp parkın girişinde bir noktada konumlandırılması gerekmektedir ya da işitsel cihazlarla alan tasviri yapacak sistemler geliştirilmelidir.
- Park girişlerine tüm bireyleri kullanım ve aktivite alanlarına yönlendirecek işaret ve yönlendirme levhaları yerleştirilmelidir.
- Parkın iki ana giriş kapısının dışında diğer kapılarına da güvenliğin sağlanması açısından güvenlik kulübeleri yerleştirilmelidir.
- **Yaya yolu ve kaldırımlar:** Ana yollarda kılavuz yolu olmasına rağmen ara yollarda kılavuz yolları mevcut değildir. Aynı zamanda kılavuz yolu tek aks üzerinden devam etmektedir. Herhangi bir kullanım alanına yönelik yönlendirme yapılmamıştır. Bu sebepten dolayı kılavuz yollar görme engelli kullanıcının park içerisinde daha da aktif olması için tekrardan düzenlenmelidir.
- Ara yol olarak simgelendirilen yürüyüş ve bisiklet yolunun üzerinde bulunan aksta kılavuz yolu olmadığından; görme engelli bireyler için tehlike oluşturabilir. Bu sebepten yürüyüş ve bisiklet yoluna bordür ya da bitkilendirme ile sınır yapılmalıdır.
- **Rampalar:** Alan düz bir zemin üzerine kurulmasına rağmen, binalara kafelere çıkan rampalarda yaşlılar, çocuklar, tekerlekli sandalye kullanıcıları için rampa kenarlarına küpeşteler ilave edilmelidir.
- Rampalarda kullanılan döşemeler dış mekan için uyumlu seçilmiştir.
- **Merdivenler:** Binalara, kafelere çıkan merdivenlerde döşeme olarak kaydırmaz malzeme kullanılsa da basamaklarda kaydırmaz şeritler ile yönlendirmeyi sağlamak gerekmektedir.
- **Engelliler için park yerleri:** Açık otoparkta iki adet engelli bireyler için ayrılmış park alanı mevcuttur. Park yerlerinden biri engelli bireyler için olağan şekilde tasarlanmışken diğeri ise daha da zora sokacak şekilde konumlandırılmıştır.

- Otopark alanlarının yan taraflarına tekerlekli sandalye kullanıcıları için manevra alanı olan emniyet şeridi ilave edilmelidir. Yan taraftaki babalar araç kapısının açılışını engelleyeceği için kaldırılmalıdır. Çöp kutusunun başka bir alana nakli gerçekleştirilmelidir
- Otoparkta spor alanlarının olduğu bölgeye ulaşım kot farkından dolayı merdivenle sağlanmıştır. Bu bölgeye engelli bireylerimizin ulaşımını rahatlatmak için de rampa ile çözüm getirilmelidir.
- **Oturma elemanları:** Oturma elemanları standartlara uygun olarak kullanılmıştır.
- Genellikle ana aks üzerinde kullanılan banklar engelli bireylerin geçişine engel olmayacak şekilde yeşil alanda cepler içerisine alınmalıdır. Bu ceplerde bankların yan taraflarına tekerlekli sandalye ve bebek arabası kullanan ebeveynlerin rahatlıkla kullanımını sağlayacak alanlar bırakılmalıdır.
- Güneşin en çok etki ettiği alanlarda metal banklar kullanılmıştır. Isıyı çok çekmesinden kaynaklı yoğun olarak kullanılmamaktadır. Bu noktalarda gölgelik ya da bitkilendirme ile konfor arttırılmalıdır.
- Spor alanlarının ortalarında çift taraflı kullanılan gölgelikli oturma gruplarının gölgelik kısımlarının biraz daha genişletilmesi tekerlekli sandalye ve bebek arabası kullanan ebeveynlerin seyrini rahatlatacaktır.
- Çocuk oyun alanlarına ve diğer aktivite alanlarına ebeveynlerin çocuklarını rahatlıkla kontrol edebilmeleri ya da yorulan bireylerin dinlenmeleri için banklar ilave edilmelidir.
- **İşaret ve yönlendirme levhaları:** Parktaki yer gösterimleri ile alakalı işaret ve semboller mevcutken, yönlendirmeyle ilgili eksikler mevcuttur. Kullanım ve aktivite alanlarına yönelik kullanıcıların erişilebilirliklerini kolaylaştıracak yönlendirme levhaları ilave edilmelidir.
- Otoparkın köşe kısmında bulunan acil toplanma alanı levhası bulunduğu yerdeki ağacın gölgesinde kalmaktadır. Bu yüzden acil bir durumda insanların yönlendirilmede güçlük çıkartabilir. Yerinin değiştirilmesi ya da düzenli bir şekilde ağaç budamalarının yapılıp önünün açılması gerekmektedir.
- **Aydınlatma elemanları:** Park içerisinde güvenliği sağlayan en önemli etmenlerdendir. Bu yüzden genellikle yüksek aydınlatmalar tercih edilmiştir. Aydınlatma elemanlarının özellikle görme engelli bireylerin algılamaları için monte edildikleri noktada birde pah bırakılmalıdır. Burada ise zeminden daha da düşüğe bırakılmıştır. Bu boşlukların doldurularak engelli bireylerin algılamaları kolaylaştırılmalıdır.

- **Çöp kutuları:** Parkta ana ve ara yollar üzerinde bulunan çöp kutuları engelli bireylerin erişimini daha da rahatlatmak adına yeşil alanda oluşturulabilecek cepler içine alınmalıdır.
- **Çocuk oyun alanları:** Çocuk oyun alanında bulunan aletler engelli çocukların tek başlarına kullanabilecekleri veya tekerlekli sandalye ile oynayabilecekleri şekilde değildir. Bu sebepten dolayı engelli bireyler ön planda tutularak sosyalleşme imkânı sağlanacak oyun gruplarına yer verilmelidir.
 - Çocuk oyun alanlarında kauçuk zemin kullanılmıştır. Bazı yerlerde fazla kullanımdan tahrip olan bölgeler mevcuttur. Bu durumda çocuklar açısından risk taşımaktadır. Bu bölgelerin düzenli bir şekilde onarımı ve bakımının yapılması gerekmektedir.
 - Çocuk oyun alanlarının bir tanesi zemin kotundan yüksekte olup herhangi bir sınırlama elemanı ile çevrelenmemiştir. Çocuklar ve engelli bireyler için tehlike arz etmektedir. Bu sebepten uygun bir sınırlama elemanı ile çevrelenmelidir.
 - Çocuk oyun alanlarına ebeveynler için oturma elemanları ilave edilmelidir.
- **Spor alanları:** Spor alanları (tenis, basketbol, futbol sahası) engelli bireylerin kullandıklarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmemiştir. Saha giriş kapılarında ki çelik profiller engelli bireylerin sahaya girmesini imkânsız hala getirmektedir. Bu sebepten dolayı; bu profillerin ortadan kaldırılması ve saha içlerinde engelli bireylerinde kullanabileceği çözümler getirilmelidir.
 - Fitnes alanlarına engelli bireylerinde kullanabileceği aletler konularak herkes için ortak alanlar haline getirilmelidir.
 - Spor alanlarına seyirci olarak gelecek engelli bireyler için özel yerlerin tasarlanması gerekmektedir.
 - Tenis kortlarına ulaşımında engelli bireyler zemin döşemesinin uygun olmaması ve kılavuz döşeme bulunmaması nedeniyle sorun yaşamaktadırlar. Bu nedenle yönlendirme levhaları ve kılavuz döşemelerin kullanım ve aktivite alanları göz önünde bulundurularak tasarlanması gerekmektedir.
- **Oturma alanları:** Piknik masalarının bulunduğu bölgede kullanılan döşemeler engelli bireylerin kullanımını açısından sorun teşkil edebilir. Bu yüzden daha düz çıkıntı yapmayan malzemelerle değiştirilmelidir. Aynı zamanda buradaki yol genişlikleri de tekerlekli sandalye ve bebek arabası kullanıcıları içinde sıkıntı çıkartabilir. Bu yüzden herkes için erişim ön planda tutularak tasarlanmalıdır. Piknik masaları tekerlekli sandalye kullanıcıları düşünülerek tasarlanmalıdır.

- Gölgeleikli oturma alanlarının hepsi tekerlekli sandalye kullanıcıları ön planda tutularak tasarlanmalıdır.
- **Tuvaletler:** Parkın içerisinde bulunan tuvalet otoparkın giriş kısmında yer almaktadır. Bu yüzden engelli bireylerinde erişimini rahatlatmak adına merkezi bir noktada konumlandırılmalıdır.
- **Bitkilendirme:** Sert zemin içinde kullanılan ağaçların toprak kotu sert zemin kotundan düşük bırakılmıştır. Bu da tüm bireyler için tehlikeye sebep olabilir. Bu yüzden bu kısımların uygun kullanımlar ile (ızgara, çevreleme elemanı) kapatılması gerekmektedir.
- Ara yollarda kılavuz yolu bulunmadığından yaya yollarının yan taraflarına bordür adına kokulu bitkiler ile çit oluşturularak yönlendirme sağlanabilir.
- Fonksiyon alanlarında ortak çözümlerinin yapılmaması, engelli bireylerin parktaki aktivitelere katılımını engellemektedir.
- Gece kullanımı açısından bilgilendirme levhalarının yetersiz olması alan içerisinde sorun oluşturmaktadır.
- Alanda tadilat yapılan yerler mevcuttur. Bu noktaların bireyler için tehlike oluşturmaması adına emniyet şeritleri ile çevrelenmesi gerekmektedir.

Yukarıda tartışılan araştırma sonuçları ve öneriler doğrultusunda parka gerekli düzenlemelerin yapılması parkın erişilebilirliğini artırarak engelli bireylerin sosyal çevreye katılımını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, kent parkları kentte yaşayan insanlar için sosyal, fiziksel, çevresel anlamda pek çok katkı sağlayan yaşam kalitesini geliştiren unsurlardır. Bu alanların, farklı özelliklere sahip (görme, işitme, zihinsel engelli, konsantrasyon sorunu olan, fiziksel engelli, kadın, çocuk, yaşlı vb) tüm kullanıcılar için; erişilebilir ve antropometrik ve ergonomik ölçütlere uygun şekilde tasarlanan, fiziksel, sosyal, psikolojik ve çevresel ihtiyaçlara cevap verebilen şekilde değerlendirilmeleri oldukça önemli olacaktır. Bu anlamda bu tür konuların farklı araştırmacılar tarafından ele alınması ve değerlendirilmesi, sağlıklı ve sürdürülebilir kentlerin gelişimi açısından önemlidir.

6. KAYNAKLAR

- Alp A. M. (2014). Engellilerin Dış Mekân Kullanım Olanaklarının Araştırılması: İstanbul Beyazıt Yerleşkesi Örneği. Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Anonim (2019). <http://sercev.org.tr/projeler/kamu-projeleri/engelsiz-oyun-parki.html> Erişim Tarihi: 28.04.2019
- Anonim (2019a). https://www.google.com/maps/uv?hl=tr&pb=!1s0x14b6ffe02524a329:0xa075073cd6c64a26!2m2!2m2!1i80!2i80!3m1!2i20!16m16!1b1!2m2!1m1!1e1!2m2!1m1!1e3!2m2!1m1!1e5!2m2!1m1!1e4!2m2!1m1!1e6!3m1!7e115!4shttps://lh5.googleusercontent.com/p/AF1QipNw3Fa_VIEVp3F-gukzdRfMeLX2d6CTaRPPA2FG%3Dw240-h160-k-no!5sbal%20C4%B1kesir%20engelsizya%C5%9Fam+park%C4%B1++Google%27da+Ara&imageke=!1e10!2sAF1QipNw3Fa_VIEVp3F-gukzdRfMeLX2d6CTaRPPA2FG&sa=X&ved=2ahUKEwiUq_-HINrgAhUuwsQBHRDYCywQoiowDnoECAYQBg Erişim Tarihi: 02.05.2019
- Anonim (2019b). <http://www.dursunbey.com/balikesir-de-engelsiz-yasam-parki-acildi-h241392.html> Erişim Tarihi: 02.05.2019
- Anonim (2019c). <https://www.haber46.com.tr/yasam/kahramanmarasta-engelsiz-yasam-parki-hizmete-acildi-h18836.html> Erişim Tarihi: 01.05.2019
- Anonim (2019d). <https://www.kahramanmarashaberi.com/kmaras-engelsiz-yasam-parki-p9-aid,20.html#galeri> Erişim Tarihi: 01.05.2019
- Anonim (2019e). <http://m.bahcelievler.bel.tr/icerik/172/1565/engelsiz-yasam-parki-aciliyor.aspx> Erişim Tarihi: 29.04.2019
- Anonim (2019f). <http://www.woodswanderer.com/tag/john-dillon-park/> Erişim Tarihi: 27.04.2019
- Anonim (2019g). <http://colfax.cortland.edu/nysirrc/feature-john-dillon-park.html> Erişim Tarihi: 01.05.2019
- Anonim (2019h). https://www.newyorkupstate.com/adirondacks/2016/08/john_dillon_park_adirondacks_tupper_lake.html Erişim Tarihi: 04.05.2019
- Anonim (2019i). <https://www.haberler.com/balikesir-de-engelsiz-yasam-parki-torenl-acildi-3921631-haberi/> Erişim Tarihi: 04.05.2019
- Anonim (2019j). https://www.boredpanda.com/water-park-people-disabilities-morgans-inspirationisland/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic Erişim Tarihi: 03.05.2019
- Anonim (2019k). <https://www.istanbul.net.tr/istanbul-rehberi/dosyalar/bolumler/zeytinburnu/7/95> Erişim tarihi 12.03.2019
- Anonim (2019k). <http://www.zeytinburnuhaber.org//guncel/13515-kadir-topbas-cirpici-kent-parki-acilisina-katildi.html> Erişim Tarihi: 23.03.2019

- Anonim (2019l). <http://slideplayer.biz.tr/slide/10241017/> Erişim Tarihi: 19.03.2019
- Anonim (2019m). <http://colfax.cortland.edu/nysirrc/feature-john-dillon-park.html> Erişim Tarihi: 22.03.2019
- Arslan N. (2011). Engelliler Komisyonu Çalışması. Kent Konseyi, Gölbaşı.
- Bahadır B. (2014). Parklarda Erişilebilirliğin Engelliler Açısından İrdelenmesi: İstanbul – Göztepe 60. Yıl Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram B. (2007). Kamusal Mekân Kalitesinin Yükseltilmesinde Yöntemler ve Kamusal Sanatın Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bekci B. (2012). Fiziksel Engelli Kullanıcılar İçin En Uygun Ulaşım Akıllarının Erişebilirlik Açısından İrdelenmesi: Bartın Kenti Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi ISSN: 1302-0943, 26-36.
- Belir Ö. (2012). Görme Engellilerin Mekân Okumasına Etki Eden Parametrelerin Saptanması. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BM (2004), Engellilerin Erişebilirliğinde Engelsiz Çevreler Tasarlama Kılavuzu. (Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment), United Nations Economic and Social Commission for Western Asia.
- Boyacı E. (2010). Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Carr,S., Francis, M., Rivling, L.G. ve Stone, A.M. (1992). Public Spaces, Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- Çağlar S. (2011). Engellilerin Erişebilirlik Hakkı ve Türkiye’de Erişebilirlik. AÜHF, 61 (2) 2012: 541-598
- Çınar N. (2010). Üniversite Kampüslerindeki Peyzaj Erişilebilirliğinin Engelliler Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DEB Akreditasyon Merkezi, DEV, WDU Accreditation Center, Engelliler İçin Evrensel Standartlar Kılavuzu
- Erdem E. H. (2007). Ankara’da İç ve Dış Mekân Tasarımlarında Tekerlekli Sandalye Kullanıcılarının Yaşam Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdönmez E. M., Akı A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerinde Etkileri. YTÜ Mimarlık Fakültesi e- Dergisi
- Eşkil Y. Ö. (2011). Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Evliyaoğlu D. (2015). Havalimanlarının Görme ve Bedensel Engellilerin Erişebilirliği

Üzerinden Değerlendirilmesi: İstanbul Atatürk Havalimanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Genç Y. (2015). Engellilerin Sosyal Sorunları ve Beklentileri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, ISSN: 2148-9424, SS: 65-92

Gül A., Küçük V. (2001). Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 27-48

Gündoğdu C. Engelliler İçin Bina Tasarımı ve Düzenlemeler TS 9111, TS 12460

Koca C. (2008). Engelsiz Tasarım Kılavuzu.

Koca C. (2010). Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu. İstanbul

Kosor D. (2011). Engelli Çocukların Ağız ve Diş Sağlığının Değerlendirilmesi. Bitirme Tezi, Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, İzmir.

KTMMOB Mimarlar Odası (2015). Engelli Standartları Kent ve Binalara Yönelik Uygulama Kriterleri. KTMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulu 50. Dönem Mimarlar Odası Yayınları, Lefkoşa.

Kuleli K. (2012). TS EN 81-70 ve prEN 81-82 Standardına Göre Erişim. Asansör Sempozyumu, İzmir.

Kurşun S. (2014). Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının İrdelenmesi: Özgürlük Parkı Örneği, Kadıköy-İstanbul. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Müftüoğlu U. (2006). Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Olgun R., Yılmaz T. (2014). Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Araştırma: Niğde Kızılelma Parkı Örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, ISSN: 2146-1880, Sayfa: 48-63

Ören Ö. (2015) Kent Parklarının Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi (Recep Yazıcıoğlu ve Adalet Parkları – Denizli). Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Özcan Y. (2008). Engelli Standartlarının Adana Kenti ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Özdemir A. (2017). Engelsiz Oyun Alanları İçin Kapsayıcı Tasarım Yaklaşımı. Ege Mimarlık.

Özdingiş N. (2007). İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Özkır A. (2007). Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara

Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk M. (2011). Türkiye’de Engelli Gerçeği. Müsiad Cep Kitapları, ISBN 978-605-4383-07-8

Öztürk N., Özalp H., Koca C., Parlak B., Eryüzlü H. İ. Erişilebilir Şehir Yönetmeliği “Taslak”

Özyılmaz P. (2009). Kentsel Açık Alan Tasarımlarının Değerlendirilmesi İçin Mekan Dizimi Yaklaşımı. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze.

P.H.O.S. PHOS Platform Handicap en Ontwikkelingssamenwerking Platform Disability and Development Cooperation, Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment

Severcan C. Y. Rekreasyon Alanları ve Çocuk Güvenliği. ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı (2013). Engelli Hakları Başucu Kitapçığı

Spahiu M. (2014). Engelliler İçin Kent Fiziki Mekânının Değerlendirilmesi: Kosova Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

Şat N., Göver T. (2017). Engelliler İçin Belediyelerin Erişilebilirlik Sorumlulukları: Çorum Engel Haritası Projesi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10, Sayı 1, ss. 521-542.

Şen B. E., Öksüz Ç. (2016). Ankara’daki Engelsiz Parkların Engelli Çocukların Kullanımına Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi, 15-26.

Taş D. (2015). Kampüslerin Engelli Bireyler Tarafından Kullanım Olanakları: Namık Kemal Üniversitesi Kampüsü Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011). Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı

T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2010). Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı. ISBN: 978-975-19-4679-9, Ankara.

Tiyek R., Eryiğit H. B., Baş E. (2016). Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartları Çerçevesinde Bir Araştırma. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:12.

Türk Standartları Enstitüsü, Engellilerle İlgili Türk Standartları Enstitüsünce Hazırlanan ve Kabul Edilen Standartlar

Ulutaşdemir N (2007). Engelli Çocuklarda İletişim ve Oyunun Önemi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:5.

Uslu O. A., Güneş M. (2017). Engelsiz Kentler “Herkes İçin Erişilebilir Kentler”. International Journal of Landscape Architecture Research Uluslararası Peyzaj

Mimarlığı Araştırma Dergisi, E-ISSN: 2602-4322, 1 (2): 30-36.

- Uysal B. A. (2010). Bir Kamusal Mekân Olarak Çocuk Oyun Alanları. Kent Konseyi, Çanakkale
- Varol B.E. (2004). İnsan-Çevre Etkileşimi Açısından Kamusal Mekânda Sanatın Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- WHO, Dünya Sağlık Örgütü (2011). Dünya Engellilik Raporu
- Yılmaz F., Özservet Ç. Y. Yerelden Engelsiz Tasarım Uygulamaları, Küçükçemece Belediyesi Örneği
- Yılmaz T. (2008). Büyükesat Vadisi'nin Kent Peyzajı ve Tasarımı Kapsamında İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz T., Gökçe D. (2014). Parkların Engelli Bireylerin Serbest Dolaşımı Açısından Erişilebilirliğinin İrdelenmesi, Antalya Atatürk Kültür Parkı örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 27(1): 21-30 21-30
- Yılmaz T., Olgun R., Şavklı F., Öter B. (2014). Kentsel Yeşil Alanlarda Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Engelsiz Rota Belirlenmesi: Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, ISSN: 1309-9876, 1-14.

7. ÖZGEÇMİŞ

Özüm TÜRCAN İMREN 21/04/1987 tarihinde İstanbul'da doğdu. Lise eğitimini 2001-2004 yılları arasında Bahçelievler Lisesin'de tamamladı. 2009 yılında Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimi ise 2013 yılında başladığı Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda devam etmektedir.